

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

MAGISTRSKO DELO

SOLVENTNOSTNI IZZIVI EVROPSKIH ZAVAROVALNIC

Ljubljana, september 2008

ANDREJ NEMEC

IZJAVA

Študent Andrej Nemeč izjavljam, da sem avtor tega magistrskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom doc. dr. Aleša Ahčana in skladno s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovolim objavo magistrskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 19. septembra 2008

Podpis: _____

KAZALO

UVOD	1
1 OBVLADOVANJE TVEGANJ (V ZAVAROVALNIŠTVU).....	6
1.1 Opredelitev tveganj ter njihova delitev.....	6
1.1.1 Splošna opredelitev tveganja.....	6
1.1.2 Tveganja v zavarovalnicah.....	7
1.2 Obvladovanje tveganj	13
1.2.1 Ukrepi na ravni podjetja	13
1.2.1.1 Poslovna strategija – tehnična tveganja.....	13
1.2.1.2 Poslovna strategija – naložbena tveganja	14
1.2.1.3 Sistemi upravljanja s tveganji.....	14
1.2.1.4 Pozavarovanje.....	15
1.2.1.5 Alternativne tehnike za prenos tveganja in napredne tehnike za zmanjševanje tveganj	16
1.2.1.6 Diverzifikacija portfelja in tehnike ALM.....	17
1.2.2 Ukrepi na ravni nadzora	18
1.2.3 Ukrepi na ravni razkrivanja podatkov	19
2 SOLVENTNOST ZAVAROVALNIC	19
2.1 Definicija solventnosti.....	19
2.2 Namen solventnostnih zahtev.....	24
2.3 Normativna ureditev solventnosti.....	28
2.3.1 Mejniki pri izgradnji enotnega zavarovalniškega trga	28
2.3.2 Trenutni solventnostni režim v Evropski uniji	29
2.3.3 Kapitalske zahteve za slovenske zavarovalnice	32
3 SOLVENTNOST II.....	34
3.1 Cilji projekta Solventnost II	35

3.1.1 Splošni cilji projekta Solventnost II.....	35
3.1.2 Specifični cilji projekta Solventnost II.....	36
3.1.3 Operativni cilji projekta Solventnost II.....	37
3.2 Faze projekta Solventnost II	37
3.3 Pozivi za nasvet.....	38
3.4 Lamfalussyjeva struktura Solventnosti II	40
3.5 Sodelujoči pri projektu Solventnost II	42
3.6 Časovnica projekta Solventnost II	43
3.7 Povezava z mednarodnimi računovodskimi standardi.....	44
3.7.1 Definicija zavarovalnih pogodb	45
3.7.2 Vrednotenje finančnih sredstev.....	45
3.7.3 Vrednotenje lastnih sredstev zavarovalnice	46
3.7.4 Vrednotenje obveznosti zavarovalnic	47
3.7.5 Vrednotenje finančnih obveznosti	47
3.7.6 Izravnalne rezervacije	48
3.8 Tristebrna arhitektura.....	48
3.8.1 Prvi steber – kvantitativne zahteve	49
3.8.1.1 Vrednotenje sredstev in obveznosti	49
3.8.1.2 Nova kapitalska nivoja – SCR in MCR	49
3.8.1.3 Minimalna kapitalska zahteva (MCR)	50
3.8.1.4 Solventnostna kapitalska zahteva (SCR)	51
3.8.1.5 Standardni model proti internim modelom	52
3.8.1.6 Pravila naložbenja	53
3.8.2 Drugi steber – kvalitativen nadzorniški pregled	54
3.8.3 Tretji steber – transparentnost in tržna razkritja	56
3.9 Predlog direktive Solventnost II	57
3.9.1 Pravna podlaga.....	58
3.9.2 Področje uporabe.....	59
3.9.3 Povzetek predloga.....	59
3.9.4 Razlaga vsebine direktive	61
3.9.4.1 Vodenje zavarovalnice in upravljanje s tveganji	61
3.9.4.2 Proces nadzorniškega pregleda	63
3.9.4.3 Solventnostna kapitalska zahteva (SCR)	63
3.9.4.4 Interni modeli.....	65

3.9.4.6	Aktuarska funkcija.....	66
3.9.4.7	Poročanje o finančnem in solventnostnem stanju zavarovalnice	66
3.9.4.8	Vrednotenje sredstev in obveznosti.....	67
3.9.4.9	Nadzor skupin.....	67
3.9.4.10	Pokrivanje SCR zavarovalnice znotraj skupine.....	68
4	VPLIV SOLVENTNOSTI II.....	68
4.1	Študija služb Evropske komisije	69
4.1.1	Pozitivni vplivi Solventnosti II.....	69
4.1.2	Potencialni kratkoročni stranski učinki	70
4.2	Kvantitativne študije vpliva.....	72
4.2.1	Pripravljalna študija.....	72
4.2.2	Prva kvantitativna študija vpliva (QIS1)	73
4.2.3	Druga kvantitativna študija vpliva (QIS2)	75
4.2.4	Tretja kvantitativna študija vpliva (QIS3).....	77
4.2.5	Četrta kvantitativna študija vpliva (QIS4).....	79
4.3	Vpliv Solventnosti II na slovensko zavarovalništvo	80
4.3.1	Kratkoročne posledice	80
4.3.2	Vpliv na spremembe strategije slovenskih zavarovalnic.....	81
4.3.3	Vpliv na vstop tujih zavarovalnic v Slovenijo in slovenskih v tujino	81
5	PRIPRAVLJENOST ZAVAROVALNIŠKE INDUSTRIJE NA SOLVENTNOST II.82	
5.1	Priprave zavarovalnic na prihod Solventnosti II	82
5.1.1	Dobra praksa glede uvedbe sistema upravljanja s tveganji	83
5.1.1.1	»Apetit za tveganje«	84
5.1.1.2	Struktura upravljanja s tveganji.....	85
5.1.1.3	Politike in procedure v zvezi s tveganji.....	86
5.2	Prihodnji izzivi zavarovalniškega nadzora	87
	SKLEP.....	88
	LITERATURA IN VIRI	90

Tabele

Tabela 1: Tveganja na nivoju zavarovalnice.....	8
Tabela 2: Sistematična tveganja.....	10
Tabela 3: Sistemska tveganja.....	11
Tabela 4: Klasifikacija modelov za ocenjevanje solventnosti	22
Tabela 5: Ključne razlike med postavkami v bilanci stanja v Solventnosti I in Solventnosti II	75

Slike

Slika 1: Trenutno veljaven solventnostni režim za evropske zavarovalnice	30
Slika 2: Pozivi za nasvet	39
Slika 3: Lamfalussyjeva struktura.....	41
Slika 4: Sodelujoči pri projektu Solventnost II.....	42
Slika 5: Časovnica projekta Solventnost II	43
Slika 6: Tristebrna arhitektura Solventnosti II.....	48
Slika 7: SCR in MCR.....	50
Slika 8: Potek kvantitativnih študij vpliva	80
Slika 9: Okvir upravljanja s tveganji.....	84

UVOD

Problematika magistrskega dela

Zavarovalniški sektor je bil v Evropski uniji že od nekdaj zelo pomemben. Posameznikom, podjetjem ter ostalim organizacijam namreč zagotavlja kritje različnih tveganj tako na prostovoljni kot na obvezni osnovi. Zavarovalniški sektor je tudi največji institucionalni investitor v Evropski uniji, saj zbira dolgoročne prihranke milijonov Evropejcev ter jih preko naložb usmerja na različne kapitalske trge.

Medtem ko večina podjetij skuša poslovati tako, da se izogiba ali vsaj nadzoruje večino notranjih in zunanjih tveganj, ki jim je izpostavljena, je narava zavarovalniškega posla nekoliko drugačna. Zavarovalnice delujejo namreč po načelu, da v zameno za premijo, ki jo plačajo zavarovalci, prevzamejo nase tveganja, ki so jim zavarovalci izpostavljeni. V teh okoliščinah lahko tveganje razumemo kot potencialni vzrok za nepričakovane finančne izgube zavarovalnic. Ravno zaradi tega morajo biti zavarovalnice, če želijo dosežati dobičke, sposobne upravljati in nadzorovati tveganja, ki so jih prevzele in so jim izpostavljene (Evropska Komisija, 2002a, str. 18). Obstaja več delitev tveganj. Nekateri (Conference of Insurance Supervisory Services of the member States of the European Union, 1997, str. 12) jih v grobem delijo na tehnična tveganja oziroma tveganja na strani pasive, na naložbena ter na ostala tveganja. Drugi (Evropska Komisija, 2002a, str. 11) tveganja delijo na tista, ki jim je izpostavljeno celotno gospodarstvo, na tista, ki ogrožajo zavarovalniško industrijo, in slednjič na tista, s katerimi se sooča posamezna zavarovalnica. Vsota vseh posameznih tveganj je vedno skupno tveganje, kateremu je izpostavljena zavarovalnica. Ne glede na formalno delitev je njegov končni vpliv vedno enak, in sicer grožnja finančnemu zdravju zavarovalnice oziroma njeni solventnosti.

Solventnost lahko grobo opišemo kot lastni kapital zavarovalnice, kar je v bistvu razlika med njenimi sredstvi in obveznostmi (Gorišek, 2000, str 3). Ta kapital je potreben, da lahko nadomesti neskladnost med dejanskimi in pričakovanimi izdatki. Kljub vsem aktuarskim naporom namreč ni možno dovolj zanesljivo predvideti obsega vseh t.i. tehničnih (škodnih) tveganj kot tudi ne drugih vrst tveganj.

Za dolgoročno finančno zdravje zavarovalnice je seveda pomembno, da ima le-ta učinkovit sistem orodij in ukrepov za analiziranje, spremljanje, obvladovanje ter nenazadnje tudi omejevanje tveganj. Takšni sistemi ponavadi vsebujejo ukrepe, ki jih lahko izvaja zavarovalnica znotraj svoje organizacije, in ukrepe, ki jih zavarovalnici odredi nadzorni organ oziroma so predpisani z zakonom (Evropska Komisija, 2002a, str. 147). Že v preteklosti so se zavarovalnice posluževale različnih metod za zmanjševanje oziroma prenos tveganj. Med najpogostejše metode za preprečevanje tehničnih tveganj se štejejo uporaba pozavarovalnega kritja, večja previdnost pri prevzemanju tveganj in tarifaciji, najpomembnejši instrument pa je seveda oblikovanje zadostnih zavarovalno-tehničnih rezervacij. Naložbena tveganja lahko

zavarovalnice omejujejo s skrbnim vrednotenjem naložb, razpršitvijo naložb, ustreznim usklajevanjem sredstev in obveznosti, lahko pa se poslužujejo tudi izvedenih finančnih instrumentov. V zadnjem času vse več zavarovalnic uporablja notranje sisteme upravljanja s tveganji, ki večinoma temeljijo na dobri podatkovni podpori in omogočajo tako imenovane sisteme zgodnjih opozoril (angl. *early warning indicators*). Razvoj v zavarovalništvu je prinesel tudi alternativne tehnike prenosa tveganj, ki so povezane z razvojem na trgu finančnih instrumentov (sekuritizacija, uporaba izvedenih finančnih instrumentov), kontingenčni kapital, katastrofne obveznice (angl. *catastrophe bonds*) ter različne oblike finančnega pozavarovanja.

Različne katastrofe v preteklih letih, tako naravne kot tiste, katerih povzročitelj je človek, so samo še podkrepile vednost, kako pomembno je, da je zavarovalniški sektor stabilen in solventen. Da so zavarovalnice trdne in močne ni samo v interesu zavarovancev, temveč je to pomembno tudi za velik del delničarjev zavarovalnic (Linder & Ronkainen, 2004, str. 1). Med zavarovalnicami verjetno ni nobene, ki pri svojem poslovanju ne bi bila izpostavljena raznim tveganjem, ki lahko ogrozijo njen obstoj ali, kot kaže praksa, jo lahko celo uničijo. Tiste zavarovalnice, ki se še posebej soočajo s finančnimi in poslovodnimi težavami, imajo lahko še posebej velik negativen vpliv na varnost zavarovancev in tudi na ugled in zaupanje v celoten zavarovalniški sektor.

Temeljna skrb za solventnost zavarovalnic izvira zato iz skrbi za varstvo zavarovalcev. To pomeni, da bodo njihovi upravičeni zahtevki po odškodninah in zavarovalninah takoj poravnani, ne glede na to, kdaj bo do njih prišlo. Ta sredstva morajo imeti zavarovalnice vedno na razpolago, torej morajo biti vedno likvidne v zahtevanem obsegu. Solventnosti zavarovalnic so zato namenjene osrednje vsebine vseh zakonov in ustreznih direktiv Evropske unije, ki urejajo zavarovalništvo.

Za zdrav zavarovalniški sektor je poleg tehnik za prenos in zmanjševanje tveganj potreben tudi preudaren in skrben zakonodajni okvir. Trenuten sistem urejanja solventnosti, ki se uporablja v državah EU, temelji na preprostih kvocientih in je v veliki meri usmerjen na zavarovalna tveganja, delno pa upošteva tudi nekatera druga tveganja, kot so na primer naložbena v primeru življenjskih zavarovanj. Sistem solventnosti, ki je bil uveden že leta 1970, je sicer služil dobro in je igral pomembno vlogo pri izboljševanju nadzora zavarovalnic, vendar je bil osnovan v času drugačnih splošnih gospodarskih gibanj in razmer v zavarovalniškem sektorju. Danes se zavarovalnice soočajo z drugačnim poslovnim okoljem, povečano konkurenco, povezovanjem z ostalimi finančnimi sektorji ter nenazadnje tudi odvisnostjo od mednarodnega poslovanja. Obenem je prišlo do velikih sprememb tudi na področju naložbenih politik zavarovalnic ter metod upravljanja s tveganji, ki jih te uporabljajo. Dodaten pritisk na solventnost zavarovalnic povzročajo tudi negativni trendi in nihanja na finančnih trgih (Linder & Ronkainen, 2004, str. 1). Leta 2000 je bil narejen prvi korak k preurejanju veljavnega solventnostnega režima, saj je tega leta Evropska komisija pričela spreminjati direktive o zavarovalništvu. Skupek teh direktiv je dobil naziv Solventnost I. Posodobitev je prinesla 50-odstotno povečanje kapitalskih zahtev pri nekaterih najbolj

nestabilnih zavarovalnih vrstah, povečala pa se je tudi moč nadzornega organa (glede intervencijskih moči v zgodnjih fazah zaznavanja težav zavarovalnic ter možnosti poseganja v solventnost zavarovalnice). Vendar so v času sprejemanja teh direktiv nekatere države članice podale svoje pripombe v smislu, da za izzive poslovanja v spremenjenem poslovnem okolju ne bodo zadostovali le popravki in izboljšave trenutnega sistema, temveč povsem na novo zasnovan sistem urejanja solventnosti zavarovalnic in nadzora nad njimi. Evropska komisija je leta 2000 sprožila projekt, imenovan Solventnost II, da bi se zadostilo tem zahtevam. Namen tega projekta je bil ustvariti preudaren zakonodajni okvir, ki bi celostno zaobjemal vsa tveganja, s katerimi se v zadnjih časih soočajo zavarovalnice. Tak sistem bi moral vsebovati tudi spodbude zavarovalnicam, da začnejo same ocenjevati svoja tveganja ter z njimi tudi aktivno upravljati. Poleg tega bi moral biti takšen sistem v skladu z mednarodnimi trendi v razvoju solventnosti, upravljanja s tveganji ter v računovodstvu (Linder & Ronkainen, 2004, str. 2).

Projekt Solventnost II je razdeljen v dve fazi. V prvi fazi, ki je trajala od maja 2001 do aprila 2003 in je vključevala analizo takratnega stanja evropskega zavarovalnega trga, so bili sklenjeni temeljni dogovori o novem sistemu, definiran je bil generalni okvir sistema, poleg tega so bile po naročilu Evropske komisije narejene tudi prve študije o različnih delih projekta (študija KPMG¹, tako imenovano Sharmovo poročilo). Druga faza, ki se je pričela decembra 2003, končala pa naj bi se v letu 2008, bo prinesla specifična pravila in smernice za uvedbo sistema Solventnost II (Eling & Schmeiser & Schmit, 2006, str 2).

Po priporočilih KPMG-jeve študije iz leta 2002 se je Evropska komisija odločila, da se bo glede arhitekture novega sistema urejanja solventnosti zavarovalnic zgledovala po bančni ureditvi Basel II, ki temelji na treh stebrih: tehničnih določilih (1. steber), procesu nadzorniškega pregleda (2. steber) in zahtevah po razkritjih (3. steber). Kljub temu, da bančna ureditev več kot očitno predstavlja osnovo za arhitekturo Solventnosti II, pa so tehnične podobnosti med njima prej izjema kot pravilo, saj so značilnosti poslovanja zavarovalnic precej drugačne od bančnih, poleg tega pa bo Solventnost II namesto obravnavanja vsake vrste tveganj posebej raje uporabila bolj celosten pristop k upravljanju s tveganji (CEA & Towers Perrin, 2006, str. 8).

Prvi steber bo tako vseboval kvantitativna pravila glede kapitalskih zahtev za zavarovalnice. Poleg zavarovalno-tehničnih rezervacij se bodo ta pravila nanašala na določanje minimalnega ustreznega kapitala in na določanje ponavadi višjega ciljnega kapitala (Eling & Schmeiser, & Schmit, 2006, str. 5). Višji od teh pragov kapitala se bo imenoval solventnostna kapitalna zahteva (angl. *Solvency Capital Requirement*; v nadaljevanju SCR) in bo pomenila tisti nivo kapitala, ki bo zavarovalnici omogočal, da se bo lahko zoperstavila tudi najhujšim neljubim dogodkom. SCR bo predstavljal tudi tisto raven kapitala, pod katero kapital zavarovalnice ne bo smel pasti, če se bo zavarovalnica želela izogniti ukrepom nadzornega organa. Nižji nivo kapitala bo imenovan minimalna kapitalna zahteva (angl. *Minimum Capital Requirement*; v

---

¹ Študija *Study into the methodologies to assess the overall financial position of an insurance undertaking from the perspective of prudential supervision*, ki jo je za Evropsko Komisijo izdelal KPMG.

nadaljevanju MCR) in bo predstavljal tisti nivo kapitala, čigar nedoseganje bo avtomatično sprožilo najstrožje nadzorniške ukrepe kot je na primer prepoved opravljanja poslov. Zavarovalnicam bo za izračun SCR na voljo tako imenovani standardni pristop. Tiste zavarovalnice, ki bodo želele doseči boljšo razporeditev kapitala, pa bodo lahko uporabljale lastne modele za ugotavljanje ciljnega kapitala, ki jih bo moral predhodno odobriti nadzorni organ (CEA & Towers Perrin, 2006, str. 8). Medtem ko bo prvi steber osredotočen na kvantitativne zahteve, bo drugi steber določal kvalitativne zahteve za poslovanje zavarovalnice in bo kot tak dopolnjeval določila prvega stebra. Poglavitni elementi, ki jih bo vključeval drugi steber, so načela internega upravljanja s tveganji, ki jih bodo po drugi strani dopolnjevale povezane intervencije nadzornega organa. Zadnji, tretji steber, bo naslavljal vprašanje transparentnosti trga in bo predpisoval zahteve po razkritjih, njegov namen pa bo spodbujati tržno disciplino. Transparenten proces bo namreč po mnenju Evropske komisije zahteval manjši nadzor, saj bodo udeleženci trga preko tržnega pritiska spodbujali drug drugega k primernemu obnašanju (Evropska komisija, 2002b, str. 56).

Direktiva Solventnost II bo implementirana v skladu s tako imenovano Lamfalussyjevo strukturo² (komitologijo), kar v praksi pomeni, da bo direktiva zelo okvirna (1. stopnja), podrobnejša pravila in zahteve pa bodo vsebovane v implementacijskih pravilih 2. stopnje. Na tretjem nivoju komitologija zahteva sodelovanje držav članic pri procesu priprave direktive, za kar bosta v konkretnem primeru skrbela Odbor evropskih nadzornikov za zavarovanja in poklicne pokojnine (angl. *Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors*; v nadaljevanju CEIOPS), ki združuje nadzorne organe držav članic, in Komite evropskih zavarovalnic (v nadaljevanju CEA), ki predstavlja evropsko zavarovalniško industrijo. Eden od delov Lafalussyjeve strukture je potreba po formalnem posvetovalnem postopku. Zato je Evropska komisija na CEIOPS naslovila tri »pozive za nasvet« (angl. *Calls for Advice*), ki pokrivajo skupno 23 področij, ki naj bi jih nova direktiva urejala. CEIOPS je te prošnje posredoval vsem zainteresiranim stranem v postopku ter od njih dobil komentarje na predlagane teme, ki jih je vključil v svoje odgovore Komisiji. Zadnji, 4. nivo, je predviden za spremljanje skladnosti vključevanja zakonodaje Evropske unije v nacionalne zakonodaje držav članic.

V sklopu drugega poziva za nasvete je Evropska komisija od CEIOPS-a zahtevala, da preuči možne vplive nove ureditve Solventnost II na poslovanje zavarovalnic. V ta namen se je CEIOPS lotil izdelave študij kvantitativnega vpliva oziroma QIS (angl. *Quantitative Impact Studies*); trenutno poteka že četrta študija. Rezultati teh študij bodo predstavljali osnovo za oceno vplivov, vsebovano v okvirni direktivi Solventnost II.

V prvi polovici leta 2008 se je projekt Solventnost II približeval koncu svoje druge faze. Evropska komisija je že objavila osnutek okvirne direktive, ki ga je potrebno še predložiti Evropskemu parlamentu. Veliko dela pa je še potrebnega pri pripravi implementacijskih določil 2. stopnje, pri katerih bo osrednjo svetovalno vlogo obdržal CEIOPS. Pod

---

² Prvič uporabljena pri urejanju nadzora vrednostnih papirjev

predpostavko, da bo zakonodajni proces potekal brez večjih težav, bo okvirna direktiva Solventnost II sprejeta še v letu 2008. Po objavi v evropskem uradnem listu bo začel teči dvoletni proces prenosa evropske direktive v zakonodajo posameznih držav članic. Šele ko bo okvirna direktiva sprejeta, se lahko formalizirajo tudi vsa pravila 2. stopnje. Glede na celoten postopek, ki je še potreben, je malo verjetno, da bo Solventnost II na območju držav Evropskega gospodarskega prostora (v nadaljevanju EGP) zaživela prej kot v letu 2012 (Smith, 2006, str. 2).

Namen in cilj magistrskega dela

Od začetka maja 2004, ko je Slovenija postala polnopravna članica Evropske unije, se morajo tudi slovenske zavarovalnice obnašati skladno s pravili evropskega notranjega trga. Slovenski Zakon o zavarovalništvu z vsemi dosedanjimi spremembami in dopolnitvami je tako v veliki meri že usklajen z veljavnimi evropskimi zavarovalniškimi direktivami, ki jih poznamo pod skupnim imenom Solventnost I. Na žalost ta trditev ne velja za vse države članice, zato evropske zavarovalnice kljub enotnemu normativnemu okviru na ravni Skupnosti še vedno uporabljajo precej različna nacionalna pravila. Režim Solventnost II ima za enega poglobitnih ciljev odpraviti to normativno heterogenost in tako se bodo morale z uveljavitvijo novega solventnostnega režima tudi slovenske zavarovalnice ravnati po istih pravilih kot vse njihove evropske konkurentke. Po besedah predstavnika AZN je v Sloveniji trenutna raven zavesti o Solventnosti II, če izvzamemo ozko strokovno javnost, še precej nizka, zato sem si s pomočjo svoje magistrske naloge, v kateri bo na enem samem mestu povzeto praktično vse o Solventnosti II, namenil omenjeno problematiko predstaviti še ostalim zainteresiranim bralcem.

Skozi nalogo želim in nameravam odgovoriti na tri temeljna vprašanja, ki so: kaj je Solventnost II, zakaj je potrebna in kaj nam prinaša. Poglobitni cilj magistrskega dela je čim bolj razumljivo odgovoriti na zastavljena vprašanja. V svojem delu povzemam nedavno objavljeni osnutek direktive Solventnost II, s čimer skušam slovenske zavarovalničarje in druge naključne bralce te naloge vsaj nekoliko pritegniti k razmišljanju o prihajajoči zavarovalniški ureditvi in k nujnim pripravam na njen prihod.

Metode dela

Pri pisanju magistrskega dela se večinoma naslanjam na tujo literaturo in vire, saj je tematika pri slovenskih avtorjih (z izjemo redkih) relativno slabo zastopana, kar je povsem razumljivo, saj se uveljavitev direktive Solventnost II ne pričakuje pred letom 2012. Tudi pri tujih avtorjih ni mogoče najti veliko del, ki bi obravnavala to problematiko, zato velik del magistrskega dela temelji na delovnih dokumentih ter dopisih sodelujočih strani pri pripravi direktive, strokovna literatura pa je večinoma prisotna v obliki člankov, objavljenih v tujih strokovnih revijah. Poleg navedenega sem pri pisanju magistrskega dela uporabil tudi znanja, pridobljena v okviru magistrskega študija aktuarstva in zavarovalnih financ ter znanja, ki sem jih pridobil z delom v eni od slovenskih zavarovalnic. Ker je cilj magistrskega dela predvsem predstaviti

prihajajočo direktivo in bralce dela seznaniti s tem, kaj prinaša, zasnova dela ne predpostavlja konkretnih izračunov oziroma rešitev konkretnih problemov v določeni zavarovalnici, temveč je teoretične, opisne narave. Študije, ki ocenjujejo kvantitativne posledice uvedbe nove direktive sicer obstajajo, vendar je kompleksnost in obseg teh izračunov prevelika ter neprimerna za objavo v magistrski nalogi.

Magistrsko delo je razdeljeno na pet poglavij. Po uvodnih besedah so v prvem poglavju na kratko predstavljena tveganja, s katerimi se soočajo sodobne zavarovalnice, ter metode za njihovo obvladovanje. Ker ima lahko uresničitev tveganj velik negativen vpliv na solventnost zavarovalnic, je drugo poglavje namenjeno definiciji solventnosti in posledicam insolventnosti, prikazana pa je tudi normativna ureditev solventnosti v Evropi in Sloveniji. Prvi del magistrskega dela tako odgovarja na vprašanje, zakaj je potrebno urejanje solventnosti.

Drugi, obsežnejši del magistrskega dela je namenjen projektu Solventnost II. Za odgovor na vprašanje »Kaj je Solventnost II?« je ključno tretje poglavje, kjer sta navedena namen in cilj projekta, popisani so vsi sodelujoči pri projektu, poleg arhitekturne zasnove projekta pa je na kratko predstavljeno tudi besedilo osrednjega dela osnutka okvirne direktive Solventnost II, ki ga je Evropska komisija objavila sredi leta 2007. Četrto poglavje se nanaša na posledice vpeljave novega režima, in sicer povzema rezultate kvantitativnih študij vpliva, študije gospodarskega in socialnega vpliva ter predvidenega vpliva Solventnosti II na slovenske zavarovalnice. Zadnje poglavje pred zaključkom obravnava pripravljenost zavarovalniške industrije na Solventnost II in na kratko povzema aktivnosti, ki bi jih morale zavarovalnice izvajate že danes, da jih novi režim ne bo preveč presenetil.

1 OBVLADOVANJE TVEGANJ (V ZAVAROVALNIŠTVU)

1.1 Opredelitev tveganj ter njihova delitev

1.1.1 Splošna opredelitev tveganja

Pisci različnih učbenikov in drugi avtorji, raziskovalci in teoretiki s področja preučevanja tveganj imajo različne poglede na pojem tveganje, saj izhajajo iz različnih stališč in so tveganja zato tudi definirali na vrsto različnih načinov. Hammond na primer tveganje razlaga na tri različne načine, in sicer kot »predmet zavarovanja, najsi gre za osebo ali stvar; kot verjetnost nastanka škode ali celo kot negotovost glede izida« (Hammond, 1968, str. 25). Williams in Heins pojem tveganja opišeta nekoliko bolj kompleksno, in sicer kot »variacijo izidov, ki bi se lahko zgodili v določenem časovnem obdobju v dani situaciji« (Williams & Heins, 1981, str. 4). Da ne bi zanemarjal domačih avtorjev, naj omenim, da še nekoliko širše tveganje opisuje tudi Turk, in sicer kot »možnost, da se bo zgodilo nekaj, kar bo imelo neugoden učinek na organizacijo, njeno delovanje in posledice delovanja, izpostavljanje nevarnosti nastanka škode ali poškodb; nezmožnost obvladovanja in pravičnega napovedovanja prihodnjih dogodkov ter načrtovanja njihovih posledkov«. Njegova druga

definicija tveganje opredeljuje kot »za doseg cilja podajanje v nevarnost, da se zamišljeno ne bo zgodilo oziroma da se bo zgodilo kaj, kar bo pokvarilo uresničitev zamišljenega« (Turk 2002, str. 758). Po drugi strani pa najbolj preprosto opredelitev najdemo v pojmovniku pozavarovalnice Swiss Re, ki glede tveganja navaja, da ima ta beseda sicer več pomenov, gledano najbolj splošno pa pomeni nekaj, kar nas ogroža (Dvoršak Bugarija, 2005, str. 29).

Lahko bi našteval še druge avtorje, vendar bi na koncu vseeno prišel do zaključka, da »pravilna« oziroma enoznačna definicija tveganja ne obstaja, saj ima termin tveganje celo vrsto pomenov glede na situacijo v poslu oziroma vsakdanjem življenju, kjer se z njim srečujemo. Na najbolj splošnem nivoju se tako lahko zaključi, da se pojem tveganje uporablja za opis kakršnekoli situacije, pri kateri obstaja negotovost glede izida. Takšna definicija se ponavadi uporablja pri statistiki, pri opisovanju verjetnosti ter v finančnem in investicijskem managementu. V nekaterih drugih situacijah oziroma panogah, kamor spada tudi zavarovalništvo, se uporablja še nekoliko drugačen opis tveganja, in sicer se tveganje razume kot pričakovano izgubo, povezano z uresnitvijo določenega dogodka (Harrington & Niehaus, 1999, str. 1).

1.1.2 Tveganja v zavarovalnicah

Kot za vse ostale gospodarske družbe in posameznike tudi za zavarovalnice v splošnem velja zgoraj opisana opredelitev tveganja. Kljub temu pa je narava zavarovalniškega posla nekoliko drugačna. Medtem ko večina podjetij skuša poslovati tako, da se izogiba ali pa vsaj nadzoruje večino notranjih in zunanjih tveganj, ki jim je izpostavljena, zavarovalnica v zameno za premijo, ki jo plačajo zavarovalci, nase prevzame tveganja, katerim so sicer ti zavarovalci izpostavljeni. V tem kontekstu lahko tveganje razumemo kot potencialni vzrok za nepričakovane finančne izgube zavarovalnic (Evropska komisija, 2002a, str. 18). Uresničitev posameznih tveganj lahko torej pripelje do nesolventnosti zavarovalnice, kar pa zanje pomeni tudi največje tveganje.

O tveganjih, ki so jim izpostavljene zavarovalnice, je bilo že veliko napisanega v več različnih študijah. Med največkrat navedenimi je vsekakor tako imenovano Muellerjevo poročilo, ki je podrobno obdelalo tveganja tako pri premoženjskih kot tudi pri življenjskih zavarovanjih, poznana je tudi raziskava Aktuarskega inštituta iz Londona, ki se je osredotočila na premoženjska zavarovanja, študija KPMG-ja iz leta 2002, izdelana za Evropsko komisijo, pa je ponovno zaobjela vsa tveganja, le da se jih je lotila z nekoliko širšega vidika kot Muellerjevo poročilo.

Mueller je tako v svojem poročilu o Solventnosti zavarovalnih družb iz leta 1997 najprej zapisal, da je vsota vseh posameznih tveganj, ki jim je izpostavljena posamezna zavarovalnica, neko skupno tveganje, ki se nato nadalje deli na tri glavne sestavine: tehnična tveganja, naložbena tveganja in ne-tehnična tveganja. Zavarovalnice največ pozornosti namenjajo tehničnim in naložbenim tveganjem, saj so vplivi teh vrst tveganj na poslovanje zavarovalnic največji. Močan vpliv na poslovanje imajo sicer lahko tudi ne-tehnična tveganja,

vendar pa jih je zelo težko izmeriti (Conference of Insurance Supervisory Services of the member States of the European Union, 1997, str. 4). Podobno ugotavljajo tudi v pozavarovalnici Swiss Re, kjer kot najpomembnejši vrsti tveganj izpostavljajo tveganje zavarovanja (angl. *underwriting risk*), ki se pojavlja, ko zavarovalnica oblikuje svoj portfelj³, ter naložbeno tveganje, ki se pojavlja z izpostavljanjem zavarovalnice na finančnem trgu (SwissRE, 2005, str. 9). Gorišek v svojem članku iz leta 2000 vse skupaj poimenuje nekoliko drugače, vsekakor pa gre za vsebinsko enako delitev. Po njegovem (Gorišek, 2000, str. 7) lahko možne vzroke nesolventnosti razporedimo v tri skupine, in sicer na: tehnične rizike oziroma »tveganja pasive«, na naložbene rizike oziroma »tveganja aktive« ter na druga tveganja.

V nadaljevanju je na kratko povzeta delitev tveganj, kot jo definira KPMG-jeva študija, ki sicer temelji na Muellerjevem poročilu, vendar tveganja deli nekoliko širše, poleg tega pa, za razliko od Muellerja, opredeli tudi operativno tveganje, ki se ga v zadnjem času izpostavlja kot enega najbolj usodnih.

Študija KPMG torej izpostavljenost tveganjem razlaga na treh nivojih (Evropska komisija, 2002a, str. 19):

- tveganja, ki izvirajo iz narave posla posamezne zavarovalnice,
- tveganja, ki jim je izpostavljena celotna zavarovalniška industrija (sistematična tveganja) in
- tveganja, ki jim je izpostavljeno celotno gospodarstvo.

1.1.2.1 Tveganja na nivoju posamezne zavarovalnice

Omenjena tveganja so predstavljena v naslednji tabeli, ki pa zagotovo ne vključuje vseh možnih tveganj, temveč samo najbolj značilna. Tveganja, ki jim je izpostavljena zavarovalnica, so namreč v največji meri odvisna od individualnih okoliščin delovanja posamezne zavarovalnice in se lahko med zavarovalnicami zelo razlikujejo. Tveganja so prikazana ločeno, posebej pri premoženjskih in posebej pri življenjskih zavarovanjih (Evropska komisija, 2002a, str. 19).

Tabela 1: Tveganja na nivoju zavarovalnice

Vrsta tveganja	Življenjska zavarovanja	Premoženjska zavarovanja
Čista zavarovalna tveganja (pure underwriting)	Višina in pogostnost odškodninskih zahtevkov kot posledica sprememb v stopnjah smrtnosti, bolehnosti in dolgoživosti	Višina in pogostnost odškodninskih zahtevkov, ki so posledica naključnih dogodkov, kot so naravne nevarnosti, ogenj, kriminal, vojna, terorizem, onesnaženje itd.

»se nadaljuje«

³ V Muellerjevi klasifikaciji bi tovrstno tveganje spadalo v kategorijo tehničnih tveganj

»nadaljevanje«

Upravljanje z zavarovalniškimi tveganji (sprejemanje tveganj)	Slabo sprejemanje tveganj skozi izbiro slabih tveganj in neprimerno zasnovano produktov	Slabo sprejemanje tveganj zaradi izbire slabih tveganj in neprimerne zasnove produktov. Poleg tega tudi izgube zaradi prenizkih premij in podrezerviranosti, prehitre rasti ter neizkušenosti in slabega upravljanja z akumulacijo in koncentracijo velikih škod
Kreditno tveganje	Tveganje propada investicij (angl <i>default</i>) in terjatev do ostalih posrednikov	Tveganje propada investicij in terjatev do ostalih posrednikov Propad pozavarovanja je eden glavnih komponent kreditnega tveganja. Propad večjih pozavarovalnic bi imel izjemno visok negativni finančni vpliv na škodno dogajanje in poslovanje zavarovalnic
Tveganje pozavarovanja	Pozavarovanje pri življenjskih zavarovanjih ponavadi ni tako pomembno kot pri premoženjskih	Sklenitev nezadostnega pozavarovalnega kritja bi lahko vodila do finančnih težav zavarovalnice v primeru nepričakovanih oziroma večjih in katastrofalnih škod. Prav tako spada po to vrsto tveganj tudi že prej omenjeni propad pozavarovalnic
Operativno tveganje	Goljufije, slaba izbira zavarovancev, problemi z IT, slabi sistemi nadzora, slab management	Goljufije, nezadostno pozavarovalno kritje, problemi z IT, slabi sistemi nadzora, slab management
Naložbeno tveganje	Slabi rezultati naložb zaradi napačnih odločitev, precenjevanja sredstev, previsoka koncentracija naložb v investicijskih proizvodih. Velik del naložbenih tveganj pri življenjskih zavarovanjih nosijo zavarovanci	Slabi rezultati naložb zaradi napačnih odločitev, precenjevanja sredstev, previsoka koncentracija naložb v investicijskih proizvodih. V nasprotju z življenjskimi zavarovanji velik del naložbenih tveganj nosijo lastniki zavarovalnice
Likvidnostno tveganje	Nezmožnost unovčenja naložb v želenem trenutku, prodaja po nižji ceni	Nezmožnost unovčenja naložb v želenem trenutku, prodaja po nižji ceni
Tveganje (ne)uskklajenosti sredstev in obveznosti	Neuskklajenost sredstev in obveznosti zaradi tveganj denarnega toka, izbire valute in tempiranja nakupov/prodaj	Tveganje usklajenosti pri premoženjskih zavarovanjih zaradi večinoma kratkoročnih trajanj zavarovanj ponavadi nima večjega pomena. V primeru dolgoročnejših polic morajo biti sredstva in obveznosti nujno usklajena
Tveganje stroškov	Višji stroški od načrtovanih so pogostejši pri dolgoročnih pogodbah	Zaradi pretežno kratkoročnih zavarovalnih pogodb je tveganje visokih stroškov načeloma nižje kot pri življenjskih zavarovanjih, vendar pa lahko do višjih stroškov pride iz naslova višjih pravnih stroškov pri intenzivnejšem škodnem dogajanju

»se nadaljuje«

»nadaljevanje«

Tveganje preklica	Manjši delež veljavnih polic vodi v nižje povračilo fiksnih stroškov. Kjer je provizija plačana vnaprej, lahko pride do težav pri povračilu provizije iz preklicanih polic	Zaradi pretežno kratkoročnih pogodb manjše tveganje kot pri življenjskih zavarovanjih. Kjer je provizija plačana vnaprej, lahko pride do težav pri povračilu provizije iz preklicanih polic
Tveganje zavarovalno-tehničnih rezervacij	Nezadostni nivoji rezervacij lahko vodijo do tega, da so prikazani lepši finančni rezultati, kot so v resnici. To tveganje lahko vodi do slabega sprejemanja tveganj in slabih odločitev managementa	Nezadostni nivoji rezervacij lahko vodijo do tega, da so prikazani lepši finančni rezultati, kot so v resnici. To tveganje lahko vodi do slabega sprejemanja tveganj in slabih odločitev managementa

Vir: Evropska komisija, Study into the methodologies to assess the overall financial position of an insurance undertaking from the perspective of prudential supervision, 2002, str. 20.

1.1.2.2 Tveganja, ki jim je izpostavljena celotna zavarovalniška industrija (sistematična tveganja)

Sistematična tveganja so tista, ki jih povzročajo zunanji faktorji in vplivajo na celotno zavarovalniško industrijo. V večini primerov posamezne zavarovalnice niso zmožne vplivati na dogodke, v določenih primerih pa lahko nadzorujejo tveganja, ki izvirajo iz teh dogodkov (Evropska komisija, 2002a, str. 21).

Tabela 2: Sistematična tveganja

Tveganje	Življenjska zavarovanja	Premoženjska zavarovanja
Zakonodajno in pravno tveganje	Odločitve sodišč v primeru sporov lahko vplivajo na višino obveznosti zavarovalnice do zavarovancev. Drugače v primeru življenjskih zavarovanj to niso pomembnejša tveganja	Pri premoženjskih zavarovanjih imajo tovrstna tveganja večji vpliv predvsem zaradi večjega števila škodnih dogodkov in z njimi povezanih morebitnih sporih na sodiščih ki v končni fazi določijo višino obveznosti
Spremembe na trgu	Tveganje predstavljajo spremembe v vedenju potrošnikov in obnašanju konkurence	Tveganje predstavljajo spremembe v vedenju potrošnikov in obnašanju konkurence. Implikacije tovrstnih tveganj na zavarovalne cikle. V času, ko so premijske stopnje nizke, obstaja večja nevarnost, da se sklepajo nekonkurenčne pogodbe.

Vir: Evropska komisija, Study into the methodologies to assess the overall financial position of an insurance undertaking from the perspective of prudential supervision, 2002, str. 21.

1.1.2.3 Tveganja, ki jim je izpostavljeno celotno gospodarstvo (sistemska tveganja)

Sistemska tveganja so povezana z lokalnimi ali globalnimi oziroma socialnimi faktorji, ki imajo posreden vpliv na zavarovalniško industrijo. V večini primerov zavarovalnice ne morejo vplivati na dogodke, vendar pa lahko nadzorujejo tveganja (Evropska komisija, 2002a, str. 19).

Tabela 3: Sistemska tveganja

Tveganje	Življenjska zavarovanja	Premoženjska zavarovanja
Spreminjanje tržne vrednosti naložb	Spremenljivost tržnih vrednosti naložb. Še posebej deprecijacija zaradi tržnih pogojev. Pri naložbenih zavarovanjih velik delih tveganja nosijo zavarovanci	Spremenljivost tržnih vrednosti naložb. Še posebej deprecijacija zaradi tržnih pogojev. Za razliko od življenjskih zavarovanj tukaj celotno tveganje nosijo lastniki zavarovalnic.
Okoljske spremembe	Odškodnine iz naslova smrti oz. zdravstvenih težav zaradi naravnih nevarnosti (poplave, požari, onesnaženje ...).	Povečana pogostnost in višina odškodnin zaradi naravnih nevarnosti
Socialne/politične spremembe	Povečana dolgoživost ima negativne posledice na višino anuitet in pozitivne na dobo vplačevanja premije	Povečanje škod zaradi socialnega obnašanja (npr. kriminal in tatvine). Spremembe v obnašanja zavarovancev v zvezi s prijavljanjem škod iz naslova zavarovanja odgovornosti
	Povečanje stopnje smrtnosti zaradi novih bolezni (npr. AIDS) in demografskih sprememb	
Ekonomski cikli	Negativni zasuki ekonomskih ciklusov bodo povečali število odpovedi zavarovanj zaradi nezmožnosti plačevanja premij. Vplivi na naložbene aktivnosti	Povečanje stopnje brezposelnosti bo povečalo število odškodninskih zahtevkov iz naslova kraj in kriminala. Gospodarska recesija bo znižala prihodke iz naslova premij. Vplivi tudi na naložbene aktivnosti
Stopnja inflacije	Povečanje v stopnji inflacije bo neposredno vplivalo na plačila dolgoročnih pogodb, če so izplačila vezana na inflacijo. Prav tako bo povečalo stroške pri tistih policah, ki krijejo tudi zdravstvo. Vpliv na stroške poslovanja.	Inflacija bo imela visok finančni vpliv na škode, povezane z zavarovanji z dolgimi repi, in zavarovanja z visoko pogostnostjo škod (npr. avtomobilska zavarovanja). Prav tako vpliv na stroške poslovanja
Obrestne mere	Obrestna mera je ključni element tveganja pri življenjskih zavarovanjih, saj neposredno vpliva na vrednost sredstev in obveznosti	Kratkoročne spremembe obrestnih mer bodo imele vpliv na donose naložb, če se le-teh ne drži do dospelosti. Zaradi pretežno kratkoročnih pogodb tveganje obrestne mere ni tako pomembno pri premoženjskih zavarovanjih.

»se nadaljuje«

»nadaljevanje«

Menjalni tečaj	Potencialne izgube v primeru, ko so obveznosti v drugi valuti, naložbe pa so z njimi neuskklajene in v domači valuti. V primeru naložbenih zavarovanj večino tveganja nosijo zavarovanci	Potencialne izgube v primeru, ko so obveznosti v drugi valuti, naložbe pa so z njimi neuskklajene in v domači valuti. To tveganje je pomembnejše pri premoženjskih zavarovanjih
Tehnološke spremembe	Več izplačil odškodnin iz naslova daljšanja življenjske dobe in ozdravljivosti bolezni. Vpliv na operativno tveganje v primeru odpovedi sistema IT.	Nove tehnologije povečajo število škod iz naslova odpovedi sistemov (npr. sistemov IT), nevarnosti za zdravje, razvoja novih prevoznih sredstev. Vpliva tudi na učinkovitost prodajnih kanalov. Vpliv na operativno tveganje v primeru odpovedi sistema IT

Vir: Evropska komisija, Study into the methodologies to assess the overall financial position of an insurance undertaking from the perspective of prudential supervision, 2002, str. 22.

Glede na kompleksnost zavarovalniškega posla včasih ni mogoče (niti ni nujno zaželeno), da se vsiljuje enoten dokončen sistem klasifikacije tveganj za celotno industrijo, kajti sistem, ki se obnese v eni zavarovalnici, ni nujno primeren tudi za ostale. Vendar takšno razmišljanje vsekakor že vnaprej ne izključuje možnosti za združevanje tveganj na višjem nivoju (Evropska komisija, 2002a, str. 23).

Operativna tveganja se pogosto obravnava kot ločeno kategorijo oziroma kot nekakšno rezidualno kategorijo tveganja, ki pride na vrsto šele za ostalimi, lažje razločljivimi in merljivimi tveganji. Slabo vodenje podjetja oziroma napake managementa so največkrat glavne komponente operativnega tveganj. Poleg njih se lahko v to kategorijo uvrsti tudi tveganje procesnih napak v različnih poslovnih ciklih (določanje cen, sprejemanje tveganj, cenitve škod, oblikovanje zavarovalno-tehničnih rezervacij itd.). Tudi z vidika nadzornih organov je kakovost upravljanja zavarovalnice eden glavnih faktorjev tveganja.

Po rezultatih raziskave KPMG nekatere zavarovalnice, ki so razvile stohastične modele tveganj, težijo k temu, da se osredotočajo manj na kategorizacijo tveganj in bolj na identifikacijo tistih faktorjev tveganja, ki jih je mogoče izmeriti in ki vodijo v povečanje kapitalskih zahtev. To seveda ne pomeni, da se ne posvečajo drugim tveganjem, temveč se z njimi soočajo na drugačen način. Tista tveganja, ki izvirajo iz zunanjih virov (ekonomski faktorji) v splošnem niso podvržena neposrednemu nadzoru s strani zavarovalnice, vseeno pa zvišujejo zahtevan nivo kapitala. Tista tveganja, ki ne izvirajo iz zunanjih virov, so načeloma bolj ali manj obvladljiva s sistemom in mehanizmi notranjih kontrol (vendar kljub možnosti obvladovanja še vseeno zahtevajo povečanje kapitala vsaj za zagotavljanje varnostne rezerve).

Obvladovanje tveganj je opisano v naslednji točki.

1.2 Obvladovanje tveganj

Kot je bilo moč spoznati že v prejšnji točki, na finančno zdravje zavarovalnice vplivajo mnogi faktorji. V preteklosti so zavarovalnice vse premalo pozornosti posvečale operativnim tveganjem, saj se je pokazalo, da so prav ta zelo pogosto predstavljala tiste odločujoče dejavnike, ki so zavarovalnice pahnili v insolventnost. Angleški nadzorni organ finančnih institucij FSA je v analizi, ki je zajemala veliko število propadlih zavarovalnic po celem svetu, ugotovil, da so bile v mnogih primerih izgube, nastale zaradi škodljivih škodnih dogodkov oziroma sprememb na trgu, še večje zaradi operativnih spodrseljajev vodstva zavarovalnic (Wilkinson, b.l.).

Za dolgoročno finančno zdravje zavarovalnice je seveda pomembno, da ima le-ta vsa potrebna orodja in sisteme za analiziranje, spremljanje, obvladovanje ter, ne nazadnje, tudi za omejevanje tveganj. Takšni sistemi ponavadi vsebujejo ukrepe, ki jih lahko izvaja zavarovalnica znotraj svoje organizacije, zakonsko predpisane ukrepe, ki jih zavarovalnici odredi pristojni nadzorni organ, poleg tega pa je določen pritisk prisoten tudi s strani zahtev po razkritjih podatkov. Ob izbiri primerne metode za preprečevanje, zmanjševanje oziroma prenos tveganj je potrebno upoštevati tudi naravo in obseg poslovanja ogrožene zavarovalnice (IAIS Sub-Committee on Solvency and Actuarial Issues, 2000, str. 11).

V nadaljevanju so na kratko povzete posamezne vrste omenjenih ukrepov.

1.2.1 Ukrepi na ravni podjetja

1.2.1.1 Poslovna strategija – tehnična tveganja

Ekonomsko gledano je funkcija zavarovalnice prevzeti tveganja, ki jih posameznik ali podjetje samo ne bi mogli nositi, ta tveganja združiti skupaj in zmanjšati njihovo razpršenost z združevanjem podobnih tveganj. Statistika kaže, da ob določenih predpostavkah vsaj teoretično velja, da večji in bolj homogen, kot je portfelj zavarovalnice, lažje je združevati, napovedovati ter izračunavati tehnična tveganja, ki jim je podvržena zavarovalnica.

Do uresničitve posledic iz naslova tehničnih tveganj lahko pride zaradi faktorjev, ki jih najdemo tako na makroekonomskem kot tudi na socialno-političnem področju, kot je na primer pomanjkanje izkušenj na novih trgih (kot posledica pomanjkanja podatkov oziroma statistike), tehnični napredek, inflacija, okoljske spremembe, spremembe v obnašanju potrošnikov ali demografske spremembe. Vendar pa je od ravnanja vodstva in poslovne strategije zavarovalnice odvisno, v kolikšni meri bo ta zavarovalnica sploh izpostavljena naštetim tveganjem. Strategije lahko namreč neposredno vplivajo na izpostavljenost tehničnim tveganjem in jih tudi omejujejo, če predvidevajo varnostne ukrepe na naslednjih področjih (IAIS Sub-Committee on Solvency and Actuarial Issues, 2000, str. 12):

- tarifacija: skrbno izračunavanje premij, uporaba klavzul o prilagoditvah premije, višje premije za povečana tveganja itd.;
- pogoji zavarovanja: izločevanje določenih tveganj, čiščenje portfelja (prekinitev pogodb, kjer je tveganje večje);
- politika prevzemanja tveganj: definicija ciljnih skupin zavarovancev, diverzifikacije tveganj znotraj ene same police, razpršitev tveganj;
- spodbujanje zavarovancev, naj sami poskrbijo za čim boljše preprečevanj škod;
- pozavarovanje.

Najpomembnejši instrument za preprečevanj tveganj oziroma prenos le-teh v smislu predvidljivih obveznosti iz veljavnih polic je oblikovanje zadostnih zavarovalno-tehničnih rezervacij (IAIS Sub-Committee on Solvency and Actuarial Issues, 2000, str. 12). Poleg tega je dobro oblikovati tudi izravnalne rezervacije za negotove bodoče obveznosti za odškodnine, ki so posledica naključnih nihanj v letnem škodnem procesu posameznih vrst zavarovanj (Slovenski računovodski standardi 2006, 2005).

Vselej se na žalost ni mogoče izogniti nekaterim vrstam tehničnih tveganj, kot so na primer, tveganje napake ali odstopanj. Nekaterim vrstam tveganj se da izogniti samo na ta način, da zavarovalnica preneha ponujati tiste vrste zavarovanj, ki so povezana s tovrstnimi tveganji (zavarovalne vrste, o katerih ni dovolj statističnih podatkov, dolgoročne pogodbe življenjskega zavarovanja, ki so zelo podvržene spremembam v stopnji smrtnosti). Tudi katastrofalnim škodam se načeloma ne da izogniti. Najboljše sredstvo v izogib tovrstnim tveganjem ali vsaj delni prenos le-teh je dobro pozavarovalno kritje (IAIS Sub-Committee on Solvency and Actuarial Issues, 2000, str. 11).

1.2.1.2 Poslovna strategija – naložbena tveganja

Naložbena tveganja je prav tako kot tehnična mogoče v veliki meri pripisati makroekonomskim ter socialnim in političnim faktorjem, ki vplivajo na spreminjanje obrestne mere, borzne trge, valutne tečaje ali pa preprosto skozi vplive nepredvidljivih vladnih odločitev na transparentnost trgov.

Svojo izpostavljenost tem tveganjem lahko sama zavarovalnica precej omeji z uporabo ustreznih ukrepov, kot so na primer: skrbno vrednotenje naložb, razpršitev in diverzifikacija finančnih naložb, ustrezno usklajevanje sredstev in obveznosti (angl. *asset-liability matching*; v nadaljevanju ALM), lahko pa se uporabi tudi izvedene finančne instrumente (IAIS Sub-Committee on Solvency and Actuarial Issues, 2000, str. 13). Več o slednjih tehnikah je zapisanega v enem od sledečih podpoglavij.

1.2.1.3 Sistemi upravljanja s tveganji

Če ima zavarovalnica vpeljan dober sistem upravljanja s tveganji, le-ta lahko zanjo predstavlja enega najpomembnejših orodij za zmanjševanje njene izpostavljenosti tveganjem.

Če je ta sistem učinkovit pri spremljanju izpostavljenosti, potem se bo zavarovalnica lahko hitreje prilagajala spremembam na trgu. Da bi se management lahko v popolnosti zavedal vseh tveganj, mora sistem upravljanja s tveganji spremljati donosnost posameznih zavarovalnih vrst posebej, kar je naloga aktuarjev.

Proces upravljanja s tveganji tako predstavlja vezni člen med poslovanjem podjetja in kapitalom, ki podpira to poslovanje. Gre za razumevanje tako narave (vzroki, posledice in verjetnost) kot tudi obsega tveganj, s katerimi se sooča zavarovalnica. Da je lahko uspešen, mora proces upravljanja s tveganji postati sestavni del strateškega planiranja v organizaciji, del njenih vsakodnevnih postopkov ter del njenih aktuarskih praks in tehnik kapitalskega modeliranja⁴ (Wilkinson, b.l.).

Učinkovit sistem upravljanja s tveganji mora zagotavljati, da se čim hitreje prepozna in izmeri tako aktualna kot tudi bodoča tveganja zavarovalnice. Takšen sistem mora temeljiti na izčrpni podatkovni bazi, saj se le tako lahko tveganja čim hitreje prepozna (*early warning system*). Vzroke tveganj je potrebno analizirati, prav tako oceniti njihove možne posledice. Zavarovalnica mora tudi sprejeti notranjo politiko, kako upravljati s tistimi tveganji, ki jih sistem prepozna, analizira ter izmeri.

Nekoliko več konkretnjših nasvetov, kako naj zavarovalnice uredijo svoje sisteme upravljanja s tveganji, je nanizanih v predzadnjem poglavju.

1.2.1.4 Pozavarovanje

Posebno pozornost si kot eden izmed faktorjev, ki spremenljivo vplivajo na finančno zdravje zavarovalnice, zasluži tudi pozavarovanje. Pozavarovanje je eno izmed nepogrešljivih orodij, s katerimi zavarovalnica znatno zmanjša svojo izpostavljenost tveganjem, vsaj v primeru tehničnih tveganj. Po drugi strani pa lahko vsaka pozavarovalna cesija (prenos tveganja) predstavlja breme solventnosti cedenta (prenosnik tveganja) v primeru dveh s tem povezanih vrst tveganj (tveganje pozavarovanja) (IAIS Sub-Committee on Solvency and Actuarial Issues, 2000, str. 16):

- pozavarovalno kritje se izkaže za nezadostno, ker zavarovalnica ni dobro predvidela potrebe po takšnem kritju;
- pozavarovalnica ni zmožna oziroma noče izplačati svojega dela obveznosti iz naslova pozavarovanih škod, kar lahko vodi zavarovalnico v likvidnostne težave ali celo stečaj v primeru velikih škod.

Zaradi naštetega je zato zelo pomembno, da znotraj sistema monitoringa tveganj spremljamo tudi tveganje pozavarovanja. Da to tveganje v čim večji meri preprečimo ali vsaj omejimo, mora zavarovalnica zelo skrbno in natančno oceniti (IAIS Sub-Committee on Solvency and Actuarial Issues, 2000, str. 15):

---

⁴ Različne aktuarske tehnike usklajevanja zahtevanega in razpoložljivega kapitala v zavarovalnici

- potrebo po pozavarovalnem kritju glede na vrsto prenesenega tveganja in
- varnost in kreditno zmožnost pozavarovalnice (njeno zmožnost pravočasno in v pravi obliki poravnati svoje obveznosti).

Nadzorni organi morajo biti posebej previdni pri prepoznavanju primerov pozavarovalnih pogodb, ki se sklenejo predvsem z namenom razbremeniti zavarovalnico zakonodajnih zahtev, vključno s solventnostnimi, medtem ko pozavarovalnica sama nase prevzema relativno majhen del tveganja ali pa sploh nič. Samo dejanski prenos tveganja na zanesljivo pozavarovalnico namreč omogoča zavarovalnici upravljati svojo izpostavljenost tveganjem ob upoštevanju svojega razpoložljivega kapitala. Dogovori brez dejanskega prenosa tveganja se uporabljajo za skrivanje resničnih obveznosti in tveganj zavarovalnice oziroma za polepšanje računovodskih izkazov. Poleg tega lahko popravijo izkazane dobičke ter zmanjšajo nihanja v razpoložljivi solventnosti zavarovalnice. Če nadzorni organi zavarovalnicam že dovolijo sklepati takšne dogovore, pa jih morajo zavarovalnice podrobno izkazati v svojih bilančnih razkritjih (IAIS Sub-Committee on Solvency and Actuarial Issues, 2000, str. 15).

1.2.1.5 Alternativne tehnike za prenos tveganja in napredne tehnike za zmanjševanje tveganj

V nadaljevanju so opisana nekatera sodobna dognanja s področja tehnik upravljanja s tveganji. Nekatero od v nadaljevanju opisanih metod so se razvile v preteklih nekaj letih kot odziv na dogajanje na trgu, tržne pritiske in tudi regulatorne zahteve. Tehnike, kot so upravljanje s sredstvi in obveznostmi ter diverzificiranje porteflja, so že nekdanje predstavljale pomemben element zavarovalniškega posla, v zadnjih nekaj letih pa je prišlo do preboja na tem področju, zlasti v povezavi z napredkom v informacijski tehnologiji in tehnikah računalniškega modeliranja. V nasprotju s prej opisanimi klasičnimi tehnikami prenosa tveganj, ki jih danes uporabljajo praktično vse zavarovalnice, so alternativne in napredne tehnike večinoma v domeni večjih in naprednejših zavarovalnic.

Trenutno ni mogoče najti neke splošno sprejete definicije, ki bi opredeljevala pojem APT in finančno pozavarovanje. KPMG je v svoji študiji s pojmom APT zajel dve vrsti ukrepov, in sicer inovacije na trgu kapitala in finančno pozavarovanje⁵ (Evropska komisija, 2002a, str. 147).

Pod pojmom inovacije na trgu kapitala se združujejo vsi finančni aranžmaji, ki jih zavarovalnice uporabljajo za prenos zavarovalnega tveganja, vendar nimajo oblike konvencionalnih zavarovalnih pogodb. Inovacije na trgu kapitala lahko delimo v naslednje skupine finančnih aranžmajev (Evropska komisija, 2002a, str. 148): sekuritizacija, izvedeni zavarovalniški instrumenti in kontingenčni (naključnostni) zavarovalni aranžmaji. Znotraj teh širših kategorij obstaja vrsta različic, ki se med seboj razlikujejo tudi po svojem namenu. Njihova skupna značilnost je, da so denarne obveznosti ali terjatve iz takšnih aranžmajev

⁵ Termin APT se uporablja tudi v zvezi s samozavarovanjem in sporazumi, pri katerih zavarovalnice vstopijo v povezavo z ne-zavarovalnico kot ujete zavarovalnice (angl. *captives*).

odvisne od naključnih neugodnih škodnih dogodkov in imajo zato kot take vpliv na zmanjševanje celotne izpostavljenosti zavarovalnice izgubam zaradi škodnih dogodkov.

Finančno pozavarovanje predstavljajo vsi tisti aranžmaji, ki imajo formalno sicer obliko pozavarovanja, vendar pa za posledico nimajo nikakršnega prenosa zavarovalnega tveganja. V grobem se loči štiri vrste finančnega pozavarovanja, in sicer (Evropska komisija, 2002a, str. 154): odbitna kritja, depozitne aranžmaje, pogodbe o izvenbilančnem financiranju in življenjske dogovore o financiranju. Skupna značilnost vseh navedenih vrst finančnega pozavarovanja je v tem, da jih je smotrno skleniti takrat, ko konvencionalen računovodski pogled na sklenjeno zavarovanje ne vidi nekega ekonomskega smotra v takšnem zavarovanju. To pa seveda ne pomeni, da gre prav pri vseh tovrstnih aranžmajih za tako imenovano olepševanje transakcij oziroma rezultatov zavarovalnice (angl. *window dressing*).

1.2.1.6 Diverzifikacija portfelja in tehnike ALM

Diverzifikacija je eden ključnih principov, na katerih sloni zavarovalništvo (Evropska komisija, 2002a, str. 160). Vendar koncept diverzifikacije ni omejen le na zavarovalniška tveganja, temveč na vsa tveganja, s katerimi se soočajo finančne institucije. Diverzifikacija in tehnike ALM zato ciljajo k zmanjševanju tveganj tako, da jih kopičijo oziroma združujejo na uravnotežen način (diverzifikacija portfelja) ali pa, da jih nevtralizirajo s pomočjo izravnavanja pozicij sredstev in obveznosti (tehnike ALM).

Pri diverzifikaciji portfelja gre v bistvu za strukturiranje sredstev in obveznosti zavarovalnice, čigar namen je zmanjšati celotno variabilnost neto premoženja zavarovalnice. Ključni princip diverzifikacije je, kot že rečeno, združevanje vseh neodvisnih tveganj, saj v primeru, da so združena, do simultanih škodnih dogodkov iz več tveganj ne bo prihajalo sistemsko temveč le naključno.

Če so tehnike diverzifikacije usmerjene v izkoriščanje učinkov zakona velikega števila, se tehnike ALM ukvarjajo z ustvarjanjem takšnih pozicij sredstev in obveznosti, ki razvoj enih ali drugih medsebojno izravnajo sistemsko in ne naključno. Sprva so tehnike ALM začeli uporabljati na področju življenjskih zavarovanj. Najpogosteje uporabljane ALM tehnike so naslednje (Evropska komisija, 2002a, str. 163):

- Ujemanje denarnih tokov: gre za najbolj togo od vseh tehnik ALM. Na deterministični osnovi se oceni vse izhodne denarne tokove iz naslova obveznosti zavarovalnice ter se na podlagi te ocene zagotovi zanesljiv prihodkovni denarni tok, ki je enak odhodkovnemu;
- Ujemanje trajanja sredstev in obveznosti: pri tej tehniki se namesto višine sredstev in obveznosti v razmerju ena proti ena ocenjuje občutljivost obveznosti na spremembe obrestne mere ter se na podlagi tako izmerjene občutljivosti skuša oblikovati takšne portfelje naložb, ki imajo podobno občutljivost na spremembe obrestne mere kot obveznosti;
- Pravila za alokacijo sredstev: gre za pravila, ki so precej podobna tehnikam diverzifikacije portfelja. S pomočjo verjetnostnega modela se skupaj ocenjuje sredstva in obveznosti

zavarovalnice. Namen teh pravil je poiskati takšno alokacijo sredstev, ki bo zagotavljala zadostno povprečno likvidnost za doseganje obveznosti, vendar pa ji ne bo potrebno dosegati obveznosti za vsako ceno in prav v vsakem primeru (določena stopnja neujemanja je namreč sprejemljiva);

- Uporaba izvedenih finančnih instrumentov: za tiste segmente portfelja, ki garantirajo minimalni donos za imetnike polic, se za zagotavljanje tega donosa uporablja izvedene finančne instrumente na podlagi obrestne mere. Poleg tega pa se jih uporablja tudi pri naložbenih politikah, ki ne morejo zagotoviti natančnega ujemanja sredstev in obveznosti brez uporabe z drugim kritjem proti izgubi zavarovane pozicije (angl. *hedged*). Instrumente, izvedene na podlagi valut, se uporablja za zadostno doseganje obveznosti v tujih valutah.

1.2.2 Ukrepi na ravni nadzora

Kar zadeva pomembnejša vprašanja o preprečevanju oziroma zmanjševanju tveganj, zavarovalnice niso popolnoma prepuščene lastni presoji glede uporabljenih metod. V tem primeru igra glavno vlogo regulatorni okvir in njegovi organi. Eden glavnih ciljev nadzora zavarovalnic je zagotoviti, da so le-te v vsakem trenutku zmožne izpolnjevati svoje obveznosti do zavarovancev in ravno zaradi zaščite zavarovancev je potrebno določena vprašanja v zvezi s tveganji reševati od zunaj, s strani nadzornikov in jih ne prepustiti managementu zavarovalnice. V sistemih nadzora obstajajo med državami članicami razlike zlasti pri vprašanju, do kakšne potankosti so z zakonodajo krita posamezna vprašanja tveganja. Ponekod se jim namreč posvečajo zelo podrobno, ponekod v okviru generalnih usmeritev ali pa se jim sploh ne posvečajo.

Izravnavanje tehničnih tveganj je ponavadi predpisano z zakonom. Določeno je, v kolikšni meri morajo zavarovalnice oblikovati zavarovalno-tehnične rezervacije, pri nekaterih novih zavarovalnih vrstah lahko nadzornik celo zahteva, da so izračunane premije dovolj visoke, lahko pa celo predpiše nekatere aktuarske predpostavke z namenom, da zavarovalnica za te zavarovalne vrste oblikuje zadostne rezervacije. Nadzorni organ lahko med drugim predpiše tudi statistične osnove za izračunavanje premij, si pridrži pravico do predhodne odobritve tarif pri določenih zavarovalnih vrstah ali pa celo predpiše oziroma omeji samopridržljaj (nepozavarovani del premije) pri določenih pogodbah.

Pri naložbenih tveganjih lahko nadzorni organ predpiše zahteve v zvezi z dovoljenimi vrstami finančnih naložb za pokrivanje zavarovalno-tehničnih rezervacij in tudi z njihovo razpršenostjo med posamezne dovoljene naložbe. Poleg tega lahko omeji tudi uporabo izvedenih finančnih instrumentov.

Ena najpomembnejših sestavin regulatornega nadzora je neprestan nadzor poštenosti in sposobnosti managementa zavarovalnic in njihovih lastnikov (angl. *fit and proper*), saj se napake vodstva, kriminalnih namenov lastnikov ali managerjev ali neprimernih zahtev

lastnikov do vodstva zavarovalnice že po naravi ne morejo pokriti iz solventnostnih zahtev zavarovalnice.

Nadzorni organi mora tudi zavarovalnice vzpodbujati k vzpostavitvi in razvoju notranjih sistemov za spremljanje tveganj. Notranji nadzorni sistemi namreč nadzornikom pomagajo tudi pri opravljanju njihove najpomembnejše funkcije, in sicer zagotavljanju, da je zavarovalnica v vsakem trenutku sposobna poravnati svoje obveznosti. Zaradi navedenega je tudi nujno, da nadzornik v rednih intervalih preverja učinkovitost takih sistemov (IAIS Sub-Committee on Solvency and Actuarial Issues, 2000, str. 14).

1.2.3 Ukrepi na ravni razkrivanja podatkov

Vsaka zavarovalnica bi morala javno razkriti kvalitativne in kvantitativne podatke o svoji izpostavljenosti tveganjem, obenem pa upoštevati stopnjo zaupanja, potrebnega za ohranitev verodostojnosti do nadzornikov. Skupaj z razkritjem finančnega položaja in stanjem kapitala razkritje izpostavljenosti tveganjem pomaga pri ugotavljanju, ali bo zavarovalnica lahko ostala solventna tudi v zanjo težkih časih. Transparentna razkritja zagotavljajo zunanji javnosti podatke o finančni stabilnosti zavarovalnice in njeni občutljivosti na spremembe na trgu. Načeloma bi moral vse razkrite informacije preveriti za to usposobljeni neodvisni strokovnjak. Učinkovito razkrivanje izpostavljenosti tudi spodbuja zavarovalnico, da izvaja zdravo politiko upravljanja s tveganji ter da ima pripravljene učinkovite ukrepe za preprečevanje ali zmanjševanje tveganj (IAIS Sub-Committee on Solvency and Actuarial Issues, 2000, 2000, str. 16).

S tem, ko so bila popisana glavna tveganja, ki so jim izpostavljene zavarovalnice in tudi najpogostejši ukrepi za njihovo obvladovanje, je čas, da se podrobneje posveti pojmu solventnosti.

2 SOLVENTNOST ZAVAROVALNIC

2.1 Definicija solventnosti

Kakšna je definicija solventnosti? Oxfordski slovar angleškega jezika jo definira kot »imeti dovolj denarja za poplačilo vseh denarnih obveznosti« (Kastelijn & Remmerswaal, 1986, str. 7). Če se poenostavi, se lahko za vse gospodarske družbe reče, da je to likvidnost na dolgi rok. To definicijo je potrebno v primeru zavarovalnic dopolniti, saj predhodno opredeljene solventnosti v nobenem trenutku ni mogoče izpolnjevati s popolno verjetnostjo (Abrahamsberg, 2007, str. 7). Solventnost zavarovalnic se lahko grobo opiše kot lastni kapital zavarovalnice, kar je v bistvu razlika med njenimi sredstvi in obveznostmi. Ta kapital je potreben, da lahko nadomesti neskladnost med dejanskimi in pričakovanimi izdatki in donosi. Kljub vsem aktuarskim naporom namreč ni možno dovolj zanesljivo predvideti obsega vseh t. i. tehničnih (škodnih) tveganj in tudi ne drugih tveganj, kot so naložbena, stroškovna, upravljavska, politična in druga (Gorišek, 2000, str. 6).

Pri projektu Solventnost II se izraz solventnost uporablja za tri različne koncepte, ki so si sorodni v tem, da so vsi restriktivni (Evropska komisija, 2002b, str. 11).

Prvi koncept, na katerega se izraz solventnost nanaša, je v evropskih zavarovalniških direktivah pogosto omenjena »solventnostna meja«, ki predstavlja nabor pravil za izračun minimalnih kapitalskih zahtev (minimalne meje) ter kapitala, ki se ga da uporabiti za zadovoljevanje teh zahtev (razpoložljiva meja kapitala). Z omenjenimi pravili se je najbolj ukvarjal skupek direktiv, imenovan Solventnost I.

Drugi, splošnejši koncept solventnosti se nanaša na vsa pravila, katerih namen je zagotoviti finančno zdravje posamezne zavarovalne družbe. Posplošeno rečeno, se ta pravila nanašajo na izračun zavarovalno-tehničnih rezervacij, sredstev, namenjenih kritju teh rezervacij ter na v že prejšnjem odstavku omenjene solventnostne zahteve. Ta tri področja trenutno predstavljajo »tri temelje« preudarnega zavarovalniškega sistema in tvorijo sestavne dele »kapitalske ustreznosti in solventnostnega režima«, kot ga definira IAIS (International Association of Insurance Supervisors, 2002, str. 7).

Tretjega koncepta, ponekod zaradi razlikovanja od prej opisanih poimenovanega tudi »celovita solventnost«, ne gre več posploševati kot zgolj nek nabor pravil, ki se nanašajo na izkaze zavarovalnice v določenem časovnem obdobju. Tretji koncept se tako nanaša na finančno zdravje zavarovalnice, upoštevajoč tako različne interne pogoje, pod katerimi ta posluje (proizvodi, premije, administrativna organizacija, kakovost vodenja zavarovalnice itd.), kot tudi zunanje okolje (gospodarski cikli, konkurenca, kakovost delničarjev itd). V primerjavi s prejšnjima konceptoma, ki ju vključuje tudi tretji, celovita solventnost usmerja svoj pogled na finančno situacijo v prihodnosti podjetja ter upošteva faktorje, ki niso zgolj finančni. Zavedati pa se je potrebno, da morajo imeti za nadziranje celovite solventnosti tudi nadzorni organi na voljo precej obsežnejši nabor nadzornih instrumentov. Projekt Solventnost II se po svoji zasnovi najbolj identificira z omenjenim tretjim konceptom solventnosti (Evropska komisija, 2002b, str. 11).

Ključnega pomena pri razumevanju koncepta solventnosti so naslednja vprašanja, ki naj pomagajo pri izbiri pravega modela za izračun solventnosti. Ta so (Kastelijm & Remmerswaal, 1986, str. 7):

- tekoče ali perspektivno: ali naj se pri izračunu solventnosti upošteva zgolj veljavne police ali tudi nove police v prihodnosti ter kakšen časovni horizont naj se upošteva v slednjem primeru?
- vrsta predpostavk: katere predpostavke oziroma izvzetja iz izračuna so upravičena in katera tveganja je potrebno upoštevati?
- stopnja verjetnosti: kaj je še sprejemljiva verjetnost nastanka nesolventnosti?

Iz prvega vprašanja izhajata dve osnovni delitvi, in sicer najprej delitev na metode, ki upoštevajo podatke iz dejanskih računovodskih izkazov zavarovalnice, in nato delitev na tiste metode, ki se eksplicitno ukvarjajo s prihodnostjo. Druga možna delitev je delitev na metode,

ki predvidevajo neprekinjeno poslovanje zavarovalnice (angl. *going concern*) in metode, ki temeljijo na osnovi dogodka likvidacije oziroma prelomnega dogodka (datuma) pri poslovanju zavarovalnice (angl. *break-up*)⁶. Obe zgornji metodi imata določene prednosti. Če se razčleni metode, ki temeljijo na neprekinjenem poslovanju, se lahko vidi, da je argument v njihovo korist zamik, ki nastane od zaključka poslovnega leta do časa, ko so podatki o poslovanju določne zavarovalnice v preteklem letu na voljo tudi nadzornim organom (ki lahko nato na podlagi teh podatkov tudi ukrepajo). V času tega zamika namreč pride do podpisa novih polic oziroma se poslovanje zavarovalnice že zadostno izboljša. Argument za uporabo metod, ki temeljijo na presečnih datumih pa je, da zavarovalnica ne sme sklepati novih poslov v primeru, če je nesolventna ob obstoječem portfelju, saj v nasprotnem primeru obstaja nevarnost, da bo skušala kompenzirati trenutne primanjkljaje z upoštevanjem prihodnjih (ne nujno uresničljivih) dobičkov iz poslov v bodočnosti (Kastelijan & Remmerswaal, 1986, str. 8).

Pomembno vprašanje je tudi, katera tveganja naj se upošteva ob izračunu solventnosti. Tudi v tem primeru je bilo v preteklosti mogoče začrtati osnovno delitev, in sicer na precej redkejši metode, ki upoštevajo zgolj tveganja, ki se pojavljajo na strani obveznosti (še posebno tveganje nestalnosti odškodninskih zahtevkov) in na tiste metode, ki v pretežni meri upoštevajo tveganja na strani obveznosti. Novejše in bolj dovršene metode pa že upoštevajo tveganja, ki se pojavljajo na obeh straneh bilance stanja zavarovalnice in ostala tveganja, ki se jih ne da razvrstiti v kategorije bilance. Na tem mestu ne bom ponovno našteval oziroma opisoval tveganj v zavarovalništvu, saj jim je bilo posvečeno že prejšnje poglavje.

Ko se govori o verjetnosti za pojav nesolventnosti kot tretjem ključnem elementu koncepta solventnosti, bi lahko kdo pomislil, da je govora o neki splošni, generalni verjetnosti, ki velja za vse modele. V resnici pa je takšno pojmovanje napačno, saj verjetnosti za nastanek nesolventnosti, ki jih upoštevajo posamezni modeli zaradi različno upoštevanih tveganj in različnega časovnega razpona, niso med seboj primerljive. Pri tistih modelih, kjer je zajetih več tveganj oziroma je časovni razpon opazovanja daljši, se pojavlja večja verjetnost za nastanek nesolventnosti (Kastelijan & Remmerswaal, 1986, str. 15).

Beard, Pentikaeninen in Pesonen so leta 1984 za ilustracijo opisanega primera navedli tri alternativna pojmovanja verjetnosti za pojav nesolventnosti, in sicer (Kastelijan & Remmerswaal, 1986, str. 15):

- enoletna verjetnost nastanka nesolventnosti (merjena v 10^{-4}),
- verjetnost nesolventnosti v obdobju 10 let (merjena v 10^{-3}),
- verjetnost nesolventnosti (propada zavarovalnice) preko neomejenega časovnega obdobja (merjena v 10^{-2}).

Osrednje vprašanje je, katero od zgoraj naštetih pojmovanj je v praksi najprimernejše. Lahko bi se posploševalo in reklo, da je to odvisno od cilja, ki si ga prizadevajo doseči z računanjem

---

⁶ Alternativna izraza, ki se ju včasih uporablja v tem kontekstu, sta »statična« in »dinamična« solventnost. .

solventnostne meje. Če gre namreč za zaščito potrošnika, potem je, posplošeno, v primeru premoženjskih zavarovanj zadostno enoletno obdobje. Če je približno znano, v kakšnem časovnem obdobju se ocenjuje solventnost zavarovalnice in katera tveganja je potrebno vključiti v model, to še vedno ni dovolj za odločitev, katera mera verjetnosti za pojav nesolventnosti je najbolj primerna (Kastelijan & Remmerswaal, 1986, str. 16).

Izbira »sprejemljivejše« verjetnosti za nastanek nesolventnosti zato ostaja arbitrarna (seveda z določenimi omejitvami; verjetnost za nastanek nesolventnosti v višini 0,05 v enem letu bi na primer pomenila, da bi v enem letu ena od dvajsetih zavarovalnic postala nesolventna, na kar se gleda kot na nepojmljivo visoko tveganje). Izbira uporabljene verjetnosti za pojav nesolventnosti je bolj ali manj zgolj ilustracija primera arbitarnosti kot pa razlog zanjo. Že ideja računanja solventnostne meje na določenih točki predstavlja nekatere elemente arbitarnosti. V resnici zavarovalnice poslujejo v dinamičnem okolju, ki se mu stalno prilagajajo tako, da sprejemajo vrsto odločitev, med katerimi nekatere nedvomno vplivajo tudi na njihovo solventnost.

V nadaljevanju sledi popis trenutno najbolj uporabljenih solventnostnih režimov na svetu, katerih skupna lastnost je ta, da vsebujejo bolj ali manj podrobno metodologijo, ki v končni fazi privede do minimalnih kapitalskih zahtev. Vendar se te metodologije med seboj lahko tudi precej razlikujejo (CEA & Mercer Oliver Wyman, 2005, str. 9).

Tabela 4: Klasifikacija modelov za ocenjevanje solventnosti

Statične/na računovodskih podatkih temelječe metode		Dinamične/na denarnih tokovih temelječe metode	
Na preprostih faktorjih temelječe	Na faktorjih tveganja temelječe	Na scenarijih temelječe	Na načelih temelječe
- Solventnost I (EU)	- S&P	- FSA (življenjska zav. z udeležbo na dobičku - MCR)	- FSA (življenjska zav. z udeležbo na dobičku - SCR)
- Avstralija (1973)	- 2002 GDV	- Swiss Solvency Test	- Swiss Solvency Test (samo dodatni scenariji pri premoženjskih zavarovanjih)
	- NAIC	- FTK (finančna tveganja)	
	- Jukka Rantala	- NAIC (ALM tveganja)	
	- Basel II *	- Kanada (ločeni skladi pri življenjskih zav.)	
	- FSA (premoženjska zav.)	- Avstralija (življenjska zav.)	
	- FSA (življenjska brez udeležbe na dobičku)	- Kanada (tveganje obveznosti pri imnovinskih in odgovornostnih zavarovanjih)	
	- FTK (samo tveganje zavarovanja)		
	- Kanada (življenjska zav., imovinska)		
	- Singapur (premoženjska zav., samo nekatere tveganja pri življ. zav.)		
	- Avstralija		
Na pravih temelječi pristopi		Na pravih temelječi pristopi za merjenje tveganj ter na načelih za vrednotenje	Na načelih temelječi pristopi

Vir: CEA & Mercer Oliver Wyman, *Solvency Assessment Models Compared : Essential groundwork for the Solvency II project*, 2005, str. 9.

Zgornja tabela modele za ocenjevanje solventnosti razdeli na statične oziroma na računovodskih bilancah stanja temelječe metode, ter na dinamične oziroma na denarnih tokovih temelječe metode. Pri prvi skupini se do zahtevanega kapitala pride tako, da se določeno računsko metodo uporabi na statičnih (na določen presečni dan) računovodskih izkazih. Tu tako imenovano računovodsko podlago lahko predstavljajo postavke bilance stanja, posamezne postavke izkaza uspeha in tudi »postavke tveganja«, kot so na primer izpostavljenost tveganim vrednostnim papirjem. Druga skupina tako imenovanih dinamičnih modelov se zanaša na projekcije denarnih tokov, na katerih se uporabi določene računске metode.

Statične metode se nadalje delijo na metode, temelječe na preprostih faktorjih, ter metode, temelječe na preprostih faktorjih tveganja. Prvi skupini faktorjev se imenujeta preprosti zato, ker na statične računovodske postavke nanašata le manjše število faktorjev in na ta način privedeta do kapitalskih zahtev. Zaradi te lastnosti se za takšne modele tudi ne more reči, da temeljijo na tveganjih. Pomembnost posameznih upoštevanih faktorjev tudi ni nujno kalibrirana na neko želeno stopnjo zaupanja. Nam najbolj poznan preudarni solventnostni režim, ki uporablja preproste faktorje, je Solventnost I, ki mu je prirejen tudi naš Zakon o zavarovalništvu. Vendar pa dandanes v zavarovalniški industriji prevladujejo nekoliko bolj dovršeni modeli, ki temeljijo na tveganjih. Podobno kot preprosti modeli tudi ti nanašajo fiksne faktorje na izbrane računovodske postavke. Vendar so ti kvocienti kalibrirani na način, da upoštevano tveganje krijejo do določene stopnje zaupanja. Klasičen primer takšnih modelov je nemški solventnostni režim GDV iz leta 2002, ki upošteva vrsto faktorjev tveganja, ki jih je potrebno povezati s točno določenimi računovodskimi postavkami ter na ta način izračunati različne vrste tveganega kapitala, ki se jih kasneje ob upoštevanju medsebojnih korelacij združi v eno samo kapitalsko zahtevo. Ker obe vrsti statičnih metod predvidevata nanos določenih faktorjev na določene računovodske postavke, ju imenujemo tudi na pravih temelječi metodi, saj obstajajo jasna pravila o tem, na katere pozicije se nanaša kateri od jasno določenih faktorjev (CEA & Mercer Oliver Wyman, 2005, str. 10).

Podobno kot statični se tudi dinamični modeli nadalje delijo na podvrste, ki jih v tem primeru predstavljajo modeli, temelječi na scenarijih in modeli, v celoti temelječi na principih. Prva podvrsta modelov do zahtevanega kapitala pripelje tako, da meri vplive možnih vnaprej definiranih scenarijev na neto vrednost družbe, in sicer s pomočjo diskontiranih predvidenih denarnih tokov. Primer takšnega modela je švicarski solventnostni test, po katerem morajo na primer zavarovalnice izračunati vpliv fiksnega padca vrednosti nepremičnin na neto vrednost svojih sredstev in v končni fazi na vrednost kapitala. Zavarovalnice morajo pri tem izmeriti, kako bi ta padec vplival tako na tržno vrednost njihovih sredstev kot tudi na njihove realne obveznosti. Postopek, kako ugotoviti realne obveznosti (vrednotenje), je v tem primeru predpisan, zato se za takšne modele lahko reče, da so na načelih temelječi samo za vrednotenje sredstev in obveznosti. V primeru popolnoma na načelih temelječih metod le-te nimajo določenih pravil niti za merjenje tveganj niti za vrednotenje, ampak morajo zavarovalnice svoj zahtevani kapital ugotoviti na podlagi svojih internih modelov. Takšen

najbolj izpopolnjeni način ugotavljanja ciljne solventnosti uporabljajo zavarovalnice pod nadzorom angleške FSA (CEA & Mercer Oliver Wyman, 2005, str. 11).

2.2 Namen solventnostnih zahtev

Zavarovalniški sektor je imel v Evropski uniji vedno zelo velik pomen. Državljanom, podjetjem ter ostalim organizacijam zagotavlja namreč kritje različnih tveganj na prostovoljni in na obvezni osnovi. Poleg tega je zavarovalniški sektor tudi največji institucionalni investitor v Evropski uniji, saj zbira dolgoročne prihranke milijonov državljanov skupnosti in jih s pomočjo naložb usmerja na različne kapitalске trge (Linder & Ronkainen, 2004, str. 1).

Podatki za leto 2004 kažejo, da sestavlja zavarovalni sektor v Evropi preko pet tisoč zavarovalnih družb. Skupna obračunana premija je znašala 875 milijard evrov z letno stopnjo rasti nekoliko pod 6 odstotkov. Približno 60 odstotkov te premije je predstavljala premija življenjskih zavarovanj, preostalih 40 odstotkov pa je predstavljala premija premoženjskih zavarovanj. Omenjene zavarovalnice so samo neposredno zaposlovale več kot milijon ljudi, ocenjuje pa se, da je še dodaten milijon ljudi neposredno povezan z zavarovalniško industrijo (preko distribucijskih kanalov). Medtem ko je število zavarovalnic v Evropi dokaj visoko, to ne velja za pozavarovalnice. Le-teh je namreč v svetovnem merilu le okoli 250, ker zaradi svoje narave poslujejo bolj mednarodno, saj jim to omogoča boljše divezifikacijo tveganj. Evropski zavarovalniški trg s 37-odstotnim deležem predstavlja največji tovrstni trg na svetu, gledano po prihodkih iz premij. S 36 odstotki mu tesno sledi ameriški, na tretjem mestu pa je s 23 odstotki azijski trg. Tako zavarovalnice kot tudi pozavarovalnice igrajo zelo pomembno vlogo pri blaženju posledic naravnih in človeško povzročenih katastrof. V letu 2004 je zavarovalna industrija zaradi posledic katastrof izplačala za okoli 1,2 milijarde ameriških dolarjev škod. V letu 2005 je ta številka predvsem zaradi poplav, neurij, požarov ter človeško povzročenih katastrof narasla na 7 milijard ameriških dolarjev (CEA & Towers Perrin, 2006, str. 3).

Že omenjene različne katastrofe v preteklih letih, tako naravne kot človeško povzročene, so samo še dodaten dokaz, kako pomembno je, da je zavarovalniški sektor stabilen in solventen. Da so zavarovalnice trdne in močne ni samo v interesu zavarovancev, temveč tudi v interesu delničarjev zavarovalnic (Linder & Ronkainen, 2004, str. 1). Skrb za solventnost zavarovalnic izvira iz skrbi za varstvo potrošnikov. Večina zakonov in podzakonskih aktov s področja notranjega trga se nanaša na varstvo potrošnikov različnih finančnih in nefinančnih storitev. V zavarovalništvu se ta skrb nanaša na zavarovance, da bodo njihovi upravičeni zahtevki po odškodninah in zavarovalninah vedno takoj poravnani. Ta sredstva morajo imeti zavarovalnice vedno na razpolago, torej morajo biti vedno v pričakovanem obsegu tudi likvidne (Gorišek, 2000, str. 5). Za zdrav zavarovalniški sektor je tako potreben preudaren in skrben zakonodajni okvir. Kot sem že omenil, aktualni sistem urejanja solventnosti, ki se uporablja v državah Evropske unije, temelji na preprostih kvocientih, ki so izračunani kot deleži posameznih tveganih elementov v sredstvih zavarovalnice (zavarovalno-tehnične rezervacije, premije, škode). Sistem je v veliki meri usmerjen na zavarovalna tveganja,

nekoliko pa upošteva tudi druga tveganja, kot so na primer naložbena v primeru življenjskih zavarovanj. Solventnosti sistem, ki je bil uveden že leta 1970, je sicer služil dobro in je igral pomembno vlogo pri izboljševanju nadzora zavarovalnic, vendar je bil osnovan v času drugačnih splošnih gospodarskih gibanj in razmer v zavarovalniškem sektorju. Danes se zavarovalnice soočajo z drugačnim poslovnim okoljem, povečano konkurenco, povezovanjem z ostalimi finančnimi sektorji ter, ne nazadnje, tudi z odvisnostjo od mednarodnega poslovanja hkrati pa so se velike spremembe zgodile tudi na področju naložb zavarovalnic in metod upravljanja s tveganji, ki jih le-te uporabljajo. Dodaten pritisk na solventnost zavarovalnic izvajajo tudi negativni trendi in nihanja na finančnih trgih (Linder & Ronkainen, 2004, str. 2).

Na prelomu tisočletja se je gospodarsko okolje, v katerem so poslovale zavarovalnice, precej spremenilo (Conference of Insurance Supervisory Services of the member States of the European Union, 2002, str. 13):

- Uvedba evra je pripomogla k temu, da so se obrestne mere stabilizirale na nekoliko nižjem nivoju. Posledica tega so tudi nižje donosnosti naložb, kar je predstavljalo določene težave predvsem za življenjske zavarovalnice pri zavarovanjih z zajamčenimi donosi;
- Proračunski presežki oziroma zmanjšanje proračunskih primanjkljajev v nekaterih državah je privedlo do tega, da se je zmanjšala ponudba državnih obveznic (predvsem dolgoročnih). Podjetja, ki so med svoje finančne naložbe umeščala tovrstne papirje, so se zato morala zatekati k bolj tveganim vrstam papirjev;
- Inflacija je ostala dokaj nizka in stabilna;
- Kapitalski trgi so v letih od 1996 do 2000 beležili zelo močno pozitivno rast, kar je takrat pred nesolventnostjo in propadom rešilo kar nekaj evropskih zavarovalnic.

Poleg gospodarskega okolja so se spremenile razmere tudi na zavarovalniškem trgu (Conference of Insurance Supervisory Services of the member States of the European Union, str. 14):

- Zavarovalnice so se soočale z višanjem odškodninskih zneskov zaradi podaljševanja življenjske dobe prebivalstva, višanja cene zdravstvene opreme in oskrbe, z vse več in dražjimi odškodninskimi pravdanji, spreminjanji vremenskih vzorcev (vse več ekstremnih vremenskih pojavov) in z višjimi maksimalnimi pričakovanimi škodami pri ostalih katastrofah (11. september 2001);
- V nekaterih državah članicah je prišlo do začetka reforme socialnih sistemov v smeri več stebrih sistemov zagotavljanja socialne varnosti;
- V nekaterih državah članicah je prišlo do sproščanja pravil oziroma omejitev naložbenja, kar je pomenilo premik določenega dela naložb v bolj tvegane papirje;
- Prišlo je do spreminjanja prodajnih kanalov in konkurenčnega okolja predvsem z nastajanjem bančnozavarovalnih družb, finančnih konglomeratov, z večjo rabo interneta kot prodajnega kanala ter ob uvedbi evra in temeljni pravici prostega pretoka do večjega neposrednega čezmejnega nudenja zavarovalniških storitev;

- Zmanjšalo se je zaupanje nadzornikov do zunanjih revizij zavarovalnic, še posebej zaradi vse pogostejših finančnih škandalov, ki so pretresali tako Združene države Amerike kot tudi Evropsko unijo.

Poročilo o preudarnem nadzoru zavarovalnic v Evropski uniji, nastalo pod vodstvom Paula Sharpe⁷, predstavlja povzetek študije, ki je zajela vse posamezne nacionalne zavarovalniške nadzornike v Evropski uniji in si za cilj zadala ugotoviti, kako dober je nadzor zavarovalnic. Iz dela študije, ki se je nanašal na dejanske propade zavarovalnic, je mogoče razbrati, da je v opazovanem obdobju v 70 primerih prišlo do točke, ko je nadzorni organ od zavarovalnice zahteval posebne »finančne rekonstrukcijske načrte« oziroma »kratkoročne sheme financiranja«, v 15 primerih je prišlo do dejanskega odvzema dovoljenja za nadaljnje sklepanje polic, v 30 primerih pa so bili nadzorni organi primorani uporabiti najstrožje zaščitne ukrepe, kot je zamrznitev sredstev zavarovalnice. Poleg tega se je še 100 zavarovalnic uvrstilo v skupino družb, ki so se le »za las« ognile nadzorniškimi ukrepom. Podrobnejša analiza teh družb je pokazala, da je bil v večini primerov glavni vzrok za nesolventnost prenizko oziroma napačno oblikovanje premij, medtem ko so bila tveganja naložb šele drugotni vzrok za težave.

Sicer pa se posledice nesolventnosti v zavarovalništvu pojavljajo predvsem na treh ravneh (Gorišek, 2000, str. 13):

- Na ravni zavarovancev: zavarovanci, še posebej fizične osebe in gospodinjstva, s svojimi informacijami in znanjem ne morejo preverjati bonitetne vrednosti zavarovalnic in realnosti njihovih finančnih izkazov. Verjeti morajo obljubam njihovih zastopnikov in pogodbam, da bodo ob škodnem primeru ali dospelosti v resnici dobili poravnano polno vrednost odškodnine ali zavarovalnine. Zato so fizične osebe in gospodinjstva zaradi nesolventnosti zavarovalnic še posebej prizadeti. V bistvu se lahko zanašajo le na državno zakonodajo in uspešnost zavarovalniškega nadzora. Zaradi teh dejstev so mnoge države sprejele posebno zakonodajo o ustanavljanju posebnih skladov za varstvo zavarovancev (angl. *policy protection funds*), ki ob stečajih zavarovalnic nekaterim vrstam prizadetih zavarovancev (najpogosteje za življenjska in avtomobilska odgovornostna zavarovanja) jamčijo delno poplačilo (večinoma do 90 odstotkov vrednosti) odškodnin oziroma zavarovalnin;
- Na ravni lastnikov zavarovalnic: pri njih nesolventnost povzroči vsaj delno izgubo kapitala, v skrajnem primeru pa lahko privede celo do stečaja zavarovalnice. Nekoliko manj lastniki zavarovalnice izgubijo ob spojitvi ali prevzemu s strani druge zavarovalnice, ki se obveže sanirati primanjkljaj jamstvenega kapitala. Pogosto prvotni lastniki ob tem občutijo samo delno razvrednotenje delnic. Kombinacij reševanja nesolventnih zavarovalnic je zelo veliko in s tem tudi različnih stopenj izgub kapitala za lastnike. Pri tem ima pomembno vlogo ocena dobrega imena (angl. *goodwill*) posamezne zavarovalnice, ki je v veliki meri odvisen od ohranjanja tržnih deležev prizadete zavarovalnice v novi, sanirani obliki organizacije;

⁷ V kontekstu Solventnosti II pogosto imenovano kar »Sharmovo poročilo«

- Na ravni finančnega sistema države: nesolventnost oziroma stečaj zavarovalnic ima zelo velik negativen vpliv tudi na zaupanje v delovanje celotnega finančnega sistema, posebej ob težavah večje življenjske ali odgovornostne zavarovalnice. Ljudje ob dogodkih stečaja finančnih institucij izgubljajo občutek varnosti in verodostojnosti v zavarovalne in varčevalne pogodbe ter zaupanje v državno zakonodajo oziroma finančni nadzor. Neuspešno delo enega finančnega nadzora tako meče slabo luč tudi na druge nadzore finančnega sistema. Zato se, še posebej ob nastajanju nepreglednih finančnih konglomeratov, vedno bolj poraja nujnost združevanja posameznih finančnih nadzornih organov v enega samega odgovornega za vse sektorje finančnih storitev oziroma vsaj njihovega tesnejšega medsebojnega sodelovanja.

Prvi korak k preurejanju solventnostnega režima je bil storjen v letih od 1997 do 2002, ko je pod imenom Solventnost I potekal projekt ugotavljanja primernosti takrat veljavnega solventnostnega sistema. Projekt je dosegel vrhunec leta 2002 s sprejetjem svežnja direktiv, poznanih kot Solventnost I, ki pa so obstoječa pravila za računanje minimalnih zahtevanih nivojev kapitala in zavarovalno-tehničnih rezervacij zelo malo spremenile. Kot najpomembnejšo se lahko izpostavi prepoved diskontiranja škodnih rezervacij za solventnostne potrebe in povišanje kapitalskih zahtev za nekatere bolj tvegane oziroma nestabilne zavarovalne vrste (pomorska, letalska zavarovanja, zavarovanja splošne odgovornosti) za 50 odstotkov pri premoženjskih zavarovanjih, v primeru naložbenih življenjskih zavarovanj se je uvedla posebna marža na osnovi administrativnih stroškov, za vsa zavarovanja pa se je povečala splošna kapitalska zahteva ter se uskladila z evropskim indeksom rasti cen potrošnih dobrin. Poleg tega je Solventnost I državam članicam tudi dala možnost, da same postavljajo minimalne kapitalske zahteve, ki pa morajo biti višje od tistih, določenih v direktivah. Spremembe, ki jih je prinesel ta paket direktiv, so se takrat zdele nekoliko bolj realistične od dotedanjih, kljub temu pa je med državami članicami obveljalo skupno mnenje, da nova pravila ponujajo premajhno odzivnost in fleksibilnost v spopadu z novimi tveganji, s katerimi se soočajo evropske zavarovalnice, in da za takšen izziv niso zadostni le popravki sistema, temveč je nujen popolnoma nov solventnostni režim. Tako se je Evropska komisija še pred zaključkom projekta Solventnost I odločila za veliko širši pregled celotnega solventnostnega režima za evropske zavarovalnice, ki je poznan pod imenom Solventnost II (Hoffmann et al., 2005, str. 3).

Morda se zdi nesmiselno, da se je pod projektnim imenom Solventnost II sprožil nov proces reforme solventnostnega režima za evropske zavarovalnice, ko pa je bila prejšnja reforma, znana tudi kot Solventnost I, komaj v celoti implementirana. Da bi to navidezno nesmiselno potezo lahko pojasnili, je najprej potrebno pregledati, kako se je evropska normativna zavarovalniška ureditev sploh razvijala in v kakšnih okoliščinah je bila izpeljana Solventnost I. Ko je razprava o solventnosti začela znatno presegati prvotno zastavljene roke za implementacijo, se je Evropska komisija odločila, da celotni projekt Solventnost I omeji na nivo enostavnega »kozmetičnega popravka« takrat obstoječih solventnostnih zahtev ter obenem zastavi bolj odprt urnik za celovitejšo razpravo o načelih nove arhitekture

solventnostnega režima. Solventnost II je torej v bistvu smiselno nadaljevanje oziroma druga faza reforme, ki se je pričela s Solventnostjo I.

2.3 Normativna ureditev solventnosti

2.3.1 Mejniki pri izgradnji enotnega zavarovalniškega trga

Evropske zavarovalne direktive, ki sodijo med sekundarno (izvedeno) pravo Evropske unije, so postopoma prerasle iz pravice do prostega ustanavljanja zavarovalnic (angl. *right of establishment*) in načela prostega opravljanja storitev (angl. *freedom of services*) v sistem izvajanja zavarovalne dejavnosti v drugi državi članici na podlagi enotne licence in načela nadzora domače države članice (angl. *single passport*). Omenjene faze so nastajale v treh generacijah koordinacijskih direktiv, in sicer na področju »neživljenjskih« (premoženjskih) zavarovanj in življenjskih zavarovanj, sprejete pa so bile tudi na drugih področjih, kot so na primer pozavarovanje, sozavarovanje, zavarovalni zastopniki in posredniki, kreditna zavarovanja, zavarovanja avtomobilske odgovornosti, konkurenca na področju zavarovalništva in druge (Pavliha & Simoniti, 2007, str. 50).

V nadaljevanju so popisane pogloblitve spremembe in novosti, ki so jih prinesle posamezne generacije zavarovalniških direktiv.

Sklicujoč se na prvo generacijo zavarovalniških direktiv, ki so bile izdane leta 1970, so lahko evropske zavarovalnice ustanovljale svoje podružnice, pisarne in zastopništva po tako imenovanem načelu nadzora države članice gostiteljice (angl. *host country control*). To je pomenilo, da je zavarovalnica lahko odprla svoja predstavništva v kateri koli drugi državi članici, če je za to pridobila dovoljenje s strani lokalnih oblasti. Tuje zavarovalnice so bile podvržene bolj restriktivnim pogojem kot domače. Samo načelo nadzora države gostiteljice zato ni pospešilo procesa nastajanja integriranega trga, prav tako pa ni nič pripomoglo k liberalizaciji trga. Čezmejne finančne aktivnosti so bile zato prej izjema kot pravilo. Lep primer za to je na primer dejstvo, da je še leta 1988 čezmejno trženje življenjskih zavarovanj v Evropski uniji predstavljalo zgolj en odstotek vse prodaje življenjskih zavarovanj (Sterzynski, 2003 str. 4).

Poglavitna prednost druge generacije zavarovalniških direktiv je bila v tem, da je prišlo do uresničenja pravice storitev, ki je omogočila zavarovalnicam prodajati svoje izdelke preko meja, ne da bi morale v drugih članicah ustanoviti svoja predstavništva. Druga generacija je v veljavo stopila prvič leta 1988, nato delno še leta 1990 in je, kot že rečeno, omogočala zavarovalnicam svobodo trženja zavarovalniških storitev. Vendar je še vedno obstajalo zelo veliko različnih omejitev. Zavarovalnice se je začelo ločevati po dveh kriterijih (Sterzynski, 2003 str. 4):

- Med zavarovanji za pravne in zavarovanji za fizične osebe. V prvem primeru je domača država nadzirala zavarovalnico, v drugem primeru pa država gostiteljica;

- Med zavarovanji velikih in malih tveganj, kjer je do ločitve nadzora zavarovalnice prišlo glede na vrsto zavarovanega tveganja.

Liberalizacija je potekala zgolj v tistih sektorjih zavarovalniškega trga, kjer je bila pretežno majhna potreba po zagotavljanju varnosti varnostni zavarovancev. Posamezni nacionalni nadzorni organi so si pridrževali pravico do nadzora tujih zavarovalnic, ki so želele nastopati na njihovih trgih skladno s prostim pretokom storitev. Zato lahko tudi za drugo generacijo zavarovalniških direktiv mirno rečemo, da je bil njihov prispevek k ustanavljanju prostega pretoka storitev nezadosten. Napori za liberalizacijo v zadnjih dvajsetih letih tako niso prinesli želenih sprememb tržne strukture. Prepreke pri čezmejnem poslovanju so namreč še vedno ostajale. Bile so rezultat vseh slabosti načela nadzora države gostiteljice in omejenega dostopa do še vedno neliberaliziranega trga.

Tretja generacija zavarovalniških direktiv, ki je v veljavo stopila 1. julija 1994, je uvedla koncept enotne licence in načelo nadzora domače države (angl. *home country control* - kot nasprotje načelu nadzora države gostiteljice), ukinitve predhodnih kontrol premije in pogojev zavarovanja za vse vrste zavarovanj in vse zavarovance. Ključ do vsega tega je bil v največji možni izločitvi vmešavanja države v zavarovalniški trg. Pravilo enotne licence je omogočalo zavarovalnicam iz Evropske unije, da so na podlagi registracije v svoji domači državi poslovale na celotnem ozemlju zveze in je obsegalo tako pravico do ustanovitve podružnic kot tudi do čezmejnih transakcij. Ko je imel zavarovalnica enkrat dovoljenje za opravljanje posla v domači državi, ni potrebovala nobenih dodatnih dovoljenj s strani drugih držav. Zavarovalnice so tako podvržene nadzoru domače države, če delujejo v okviru ozemlja Evropske unije. Intervencija nadzornega organa je po tretji generaciji direktiv omejena na področje cen in pogojev zavarovanj.

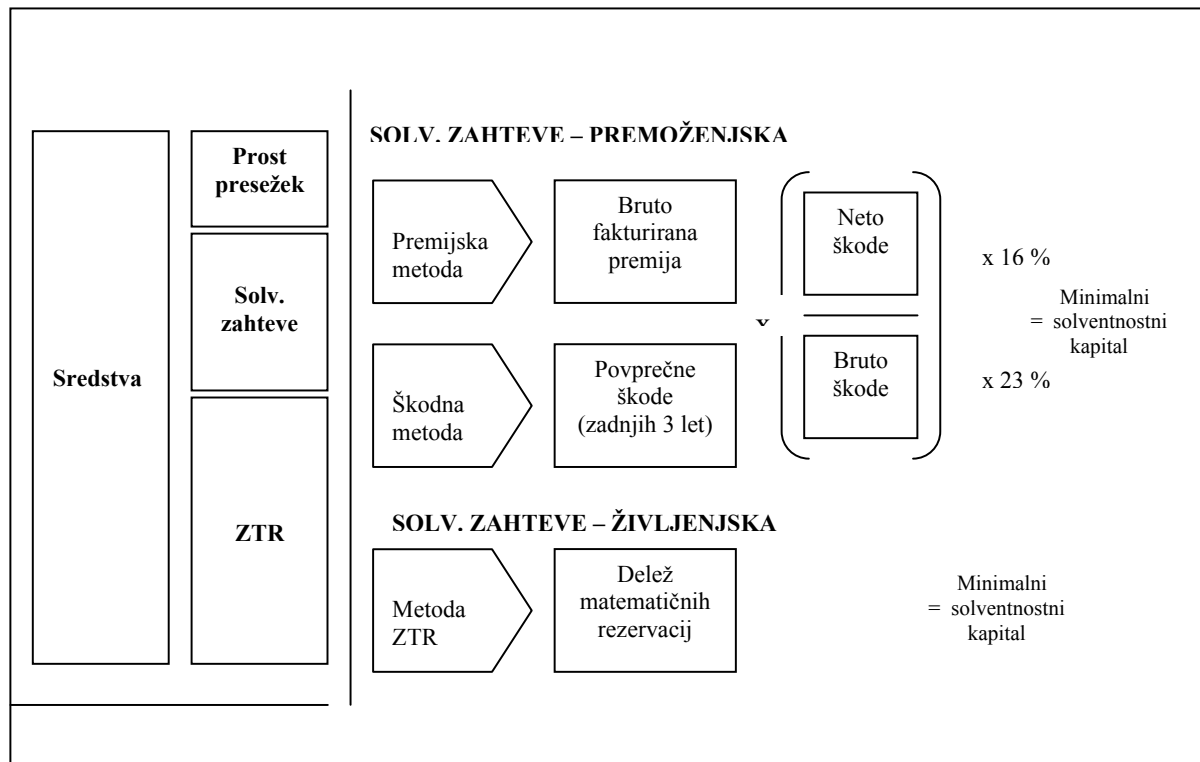
Tri generacije zavarovalniških direktiv so sicer oblikovale novo »igralno polje« za evropske zavarovalnice, vseeno pa niso popolne. Niso namreč postavile nekakšnega popolnega zavarovalniškega trga, v okviru katerega bi lahko potrošniki prosto izbirali med najboljšimi ponudniki, hkrati pa se tudi zavarovalnice ne bi soočale z ovirami, ki bi jim oteževale prodajo svojih proizvodov.

2.3.2 Trenutni solventnostni režim v Evropski uniji

Kot je bilo ugotovljeno že v predhodnem podpoglavju, trenutni solventnostni okvir za zavarovalnice, ki je bil uveden že v 70. letih prejšnjega stoletja, temelji na preprostem modelu za računanje kapitalskih zahtev. Kljub možnosti njegove implementacije z razmeroma majhnimi stroški in dejstvu, da njegova uporaba vodi do dokaj primerljivih rezultatov med zavarovalnicami, je trenutni solventnostni režim preveč preprost ter kapitala ne usmerja tja, kjer so tudi tveganja (CEA & Towers Perrin, 2006, str. 2).

Obstoječi solventnostni okvir je torej večinoma določen s tako imenovanim sistemom solventnostnih meja in se je razvijal z vsemi tremi generacijami zavarovalniških direktiv. Grafično ga najlažje ponazorimo z naslednjo sliko (Sterzynski & Dhaene, 2006, str. 3).

Slika 1: Trenutno veljaven solventnostni režim za evropske zavarovalnice

Vir: Sterzynski & Dhaene, *Solvency II: changes within the single European insurance market*, 2006, str. 3.

Konstrukcija takšnega sistema je sestavljena iz: (1.) zavarovalno-tehničnih rezervacij, ki predstavljajo obveznosti zavarovalnice in so oblikovane iz premij in lastnega kapitala zavarovalnice, (2.) minimalnega garancijskega sklada kot končnega varnostnega nivoja kapitala, pod katerega kapital zavarovalnice nikdar ne sme pasti ter (3.) solventnostne meje, ki predstavlja blažilnik pred nepričakovanim porastom škod. Presežek kapitala zavarovalnice nad solventnostno mejo se šteje za prosti kapital zavarovalnice. Izračunavanje zavarovalno-tehničnih rezervacij se zanaša na mere verjetnosti, podprte s statističnimi podatkovnimi bazami (angl. *data pools*). Poseben primer so življenjske zavarovalnice, ki so zaradi dolgoročne narave življenjskih zavarovanj tveganjem izpostavljene precej dlje. Najbolj pogosta metoda za vrednotenje obveznosti življenjskih zavarovanj je računanje sedanje vrednosti bodočih denarnih tokov, izhajajočih iz zavarovalnih pogodb. Takšna v prihodnost usmerjena metoda za vrednotenje rezervacij ponavadi namenoma uporablja rahlo zastarele tablice smrtnosti, saj ji to omogoča nekoliko večjo previdnost. Takšna metoda tudi privede do tega, da morajo zavarovalnice oblikovati precej več zavarovalno-tehničnih rezervacij, kot jih dejansko potrebujejo in so zaradi tega precej manj konkurenčne v mednarodnem okolju (Sterzynski & Dhaene, 2006, str. 3).

V zvezi s tem se poraja zelo zanimivo vprašanje, do katere mere orodja, ki jih uporabljajo nadzorniki, kljubujejo tveganjem, ki so jim izpostavljene zavarovalnice. V zadnjih letih vpliv Evropske unije na sektor finančnih storitev in zakonodajo, ki ta sektor ureja, vseskozi narašča. Tempo razvoja se je okreplil, še posebej ko je bil izdan Akcijski načrt za finančne storitve (v nadaljevanju FSAP)⁸, ki si je za cilj postavil ustvariti enotni trg Evropske unije za finančne storitve. FSAP in vse ostale direktive imajo zelo velik in širok vpliv na globalno konkurenčnost evropske industrije finančnih storitev. Različnost raznih pristopov do urejanja in nadzora omenjenega sektorja v različnih državah članicah Evropske unije je precej velika, kar predstavlja še dodatno oviro do bolj harmoniziranega nadzora (Winands, 2003, str. 3).

Nadzori v državah se razlikujejo in so zastavljeni popolnoma različno. Medtem ko je v nekaterih državah vmešavanje nadzora v delovanje zavarovalnic minimalno, se v nekaterih drugih državah izvajajo precej podrobne raziskave delovanja zavarovalnic, prav tako se nadzirajo tudi tretje osebe, povezane z zavarovalnicami, kot so zunanji revizorji in pooblaščenči aktuarji. Regulatorni organi v nekaterih državah se zanašajo tudi na individualno odgovornost vodilnih managerjev in v povezavi s kršitvami predpisujejo osebne sankcije in tudi sankcije podjetjem, ki jih ti managerji vodijo. Pri soočanju s problemi se načini izvajanja nadzora prav tako lahko razlikujejo od skoraj popolnega zanašanja na neformalni, sporazumen pristop do izključne uporabe nadzornih orodij na drugi strani. Obenem pa je zanimivo, da, ne glede na pristop, skoraj vsi nadzorni organi veliko pozornosti posvečajo predvsem kakovosti managementa in njihovega nadzora nad obvladovanjem tveganj v poslovanju.

Če ima zavarovalnica enotno licenco, lahko v katerikoli državi opravlja posle neposredno (po telefonu ali internetu) ali pa v drugi državi ustanovi lokalno podružnico. Sistem enotne licence temelji na medsebojnem priznavanju nadzornih organov različnih držav in načinu opravljanja nadzora zavarovalnic, kar naj bi bilo vsaj do neke mere harmonizirano. Eno najbolj pomembnih pravil, ki so skupna, je vzpostavitev zadostne solventnostne meje v zavarovalnicah. Vprašanje pa je, če ta skupna pravila še služijo svojemu prvotnemu namenu. Februarja 2002 je Svet ministrov sprejel dve direktivi, ki naj bi okrepili varovanje potrošnikov tako, da sta postavili solventnostne zahteve za življenjske in premoženjske zavarovalnice. Ti dve direktivi, ki sta spadali v sklop Solventnosti I, sta bili usmerjeni v izboljšanje dotodanjih pravil za izračunavanje zahtev solventnostnih meja. Absolutno najnižji predpisani zahtevani kapital (angl. *minimum guarantee fund*) se je počasi višal in je bil indeksiran v skladu z inflacijo. Postavljen je bil na višino 3 milijone evrov (2 milijona za nekatere vrste premoženjskih zavarovalnic), kar je precej več, kot je znašala dotodanja meja, ki je bila postavljena med 200 tisoč in 1,4 milijona evrov.

---

⁸ Financial Services Action Plan –FSAP. Le-ta je predstavljal gonilno silo integracije evropskega trga finančnih storitev. Njegova filozofija se je v praksi pokazala za pravilno: izboljšala se je učinkovitost finančnega sektorja, povečala se je likvidnost, povečala se je konkurenca, poleg tega pa je kljub nekaterim zunanjim pretresom zaznati večjo finančno stabilnost kot tudi profitabilnost. Pričakovati je, da se bodo z nadaljnjim uveljavljanjem ukrepov FSAP ti kazalniki še naprej izboljševali (Evropska komisija, 2007a, str. 5).

Zvišali so se tudi pragovi, ki so bili postavljeni glede na nivo premij in škod, pod katerimi je zahtevan višji solventnostni prag. Le-ti sedaj na premijski osnovi znašajo 18 odstotkov do prvih 50 milijonov evrov obračunanih premij (prej 10 milijonov evrov) in so še naprej usklajevani z inflacijo. Solventnostna meja za obračunane premije nad 50 milijoni evrov je 16 odstotkov. Na podlagi škodnega količnika je stopnja 26 odstotkov do prvih 35 milijonov evrov obračunanih škod (včasih 7 milijonov evrov), nad 35 milijoni pa je stopnja 23 odstotkov prav tako usklajevana z inflacijo. Pri nekaterih premoženjskih zavarovalnih vrstah, katerih izpostavljenost tveganju se lahko hitro spreminja (pomorska, letalska zavarovanja in splošna zavarovanja odgovornosti), je zahtevana solventnostna stopnja dosegala celo 50 odstotkov. Zato je bil eden od ciljev Solventnosti I poleg okrepitve solventnostne zahteve tudi boljše usklajevanje regulatorne kapitalске zahteve z resničnimi tveganji, ki jim je izpostavljena posamezna zavarovalnica (Winands, 2003, str. 4).

Če povzamem, je najbolj vidna slabost Solventnosti I njen izključno kvantitativni pristop h kapitalskim zahtevam, ker ne upošteva kakršnekoli kvalitativne ocene finančnega položaja zavarovalnice. Poleg tega ima obstoječi solventnostni okvir še mnogo drugih slabosti, ki jih je podedoval od svojih predhodnikov. Izpostaviti je potrebno, da so kapitalске zahteve računane izključno na osnovi obveznosti, zato je od tveganj upoštevano samo tveganje sprejema rizika. Ostale vrste tveganj, kot so na primer obrestno tveganje oziroma tržno tveganje, niso zadosti upoštewane. Poleg tega obstoječa metoda izračunavanja kapitalskih zahtev ustvarja nevarne spodbude, saj omogoča špekulativnim zavarovalnicam, da znižajo svoje kapitalске zahteve z zmanjšanjem premije ali zavarovalno-tehničnih rezervacij, medtem ko morajo stabilne zavarovalnice ob večjem obsegu premije in tudi rezervacij držati precej več regulatornega kapitala. Pomembno je še opozoriti, da trenutni solventnostni okvir ne vključuje dovolj natančnih pravil za vrednotenje sredstev in obveznosti. Zaradi tega prihaja do razhajanj med metodami vrednotenja med državami članicami, kar zelo popači pogled na solventnost posameznih zavarovalnic in slabi konkurenčnost trga (Sterzynski & Dhaene, 2006, str. 4).

2.3.3 Kapitalске zahteve za slovenske zavarovalnice

Z vstopom Slovenije v Evropsko unijo in s članstvom Slovenskega zavarovalnega združenja v CEA postajajo nove normativne rešitve pomembne tudi za zavarovalnice, ki poslujejo v Sloveniji (Štiblar & Šramel, 2006, str. 5). Pri nas je sistem kapitalске ustreznosti, kot je v uporabi v Evropski uniji, uvedel Zakon o zavarovalnicah, uporablja pa ga tudi Zakon o zavarovalništvu, le da ta sedaj namesto izraza solventna meja uporablja izraz minimalni kapital, namesto izraza garancijski sklad pa izraz zajamčeni kapital (Prešeren, 2002, str. 10).

Zakon o zavarovalništvu o kapitalski ustreznosti govori v sklopu petega poglavja pod naslovom Obvladovanje tveganj, in sicer v svojem 104. členu navaja (ZZavar-UPB2, 2006), da mora zavarovalnica zagotavljati, da vedno razpolaga z ustreznim kapitalom glede na obseg in vrste zavarovalnih poslov, ki jih opravlja, ter tveganji, ki jim je izpostavljena pri opravljanju teh poslov (kapitalska ustreznost). Poleg tega mora zavarovalnica poslovati tako, da tveganja, ki jim je izpostavljena pri posameznih oziroma vseh vrstah zavarovalnih poslov,

ki jih opravlja, nikoli ne presežejo omejitev, določenih z zakonom in na njegovi podlagi izdanih predpisov. Prav tako mora biti njeno poslovanje takšno, da je v vsakem trenutku sposobna pravočasno izpolnjevati zapadle obveznosti (likvidnost) ter da je trajno sposobna izpolniti vse svoje obveznosti (solventnost).

Po Zakonu o zavarovalništvu kapitalna ustreznost torej pomeni dolžnost zavarovalnice, da vedno razpolaga z ustreznim kapitalom, ki je odvisen od obsega in vrste zavarovalnih poslov, ki jih opravlja, ter tveganj, ki jim je izpostavljena pri opravljanju teh poslov. Pri tem je potrebno razlikovati minimalni kapital in zajamčeni kapital zavarovalnice. Obe vrsti kapitala se določata ločeno za sklepanje poslov v skupini premoženjskih ali življenjskih zavarovanj (Pavliha & Simoniti, 2007, str. 105).

Kapital zavarovalnice, ki opravlja zavarovalne posle v skupini premoženjskih zavarovanj in kapital pozavarovalnice morata biti vedno najmanj enaka kapitalnim zahtevam, izračunanim z uporabo premijskega količnika oziroma škodnega količnika, in sicer tistim od obeh, ki je višji (110. člen ZZavar-UPB2). Zakon v tem istem členu daje tudi natančna navodila za izračune, ki jih na tem mestu zaradi obsežnosti gradiva ne morem navajati (ZZavar-UPB2, 2006). Poudariti je potrebno, da je izračun za zdravstvena zavarovanja nekoliko drugačen in da je za prvo leto poslovanja zavarovalnice obvezna uporaba premijskega količnika. Ne glede na rezultat predpisanega izračuna minimalnega kapitala pa zahtevani minimalni kapital premoženjske zavarovalnice oziroma pozavarovalnice ne sme biti nikoli manjši od predpisanega absolutnega zneska zajamčenega kapitala. Tudi minimalni kapital zavarovalnice, ki opravlja zavarovalne posle v skupini življenjskih zavarovanj, se ugotovi po posebnem postopku. Zaradi raznolikosti zavarovalnih vrst v skupini življenjskih zavarovanj veljajo pri izračunu minimalnega kapitala za posamezne zavarovalne vrste posebnosti pri izračunu. Minimalni kapital življenjskih zavarovalnic prav tako kot pri premoženjskih ne sme biti manjši od predpisanega zneska zajamčenega kapitala (Pavliha & Simoniti, 2007, str. 105). Podrobnejša pravila za izračun minimalnega kapitala življenjskih zavarovalnic vsebuje 111. člen ZZavar-UPB2. Ob tem je potrebno zapisati, da je tako za premoženjska kot tudi življenjska zavarovanja nekatere minimalne zneske, ki jih upošteva izračun kapitalne ustreznosti, najprej popravil Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o zavarovalništvu (ZZavar-C) iz julija 2006, nato pa so bili januarja 2007 še enkrat popravljene v Sklepu o spremembi zneskov za izračun minimalnega kapitala in zneskov zajamčenega kapitala zavarovalnic.

Zajamčeni kapital predstavlja eno tretjino minimalnega kapitala iz 110. oziroma 111. člena Zakona o zavarovalništvu. Ne glede na to pa zajamčeni kapital zavarovalnice, ki ima dovoljenje za opravljanje zavarovalnih poslov iz zavarovalne skupine premoženjskih zavarovanj, ne sme biti nikoli nižji od 3,2 milijona evrov, če ima zavarovalnica dovoljenje za opravljanje zavarovalnih poslov za vse ali nekatere zavarovalne vrste iz 10. do 15. točke drugega odstavka 2. člena Zakona o zavarovalništvu (Sklep o spremembi zneskov za izračun minimalnega kapitala in zneskov zajamčenega kapitala zavarovalnic, 2007). Slednje velja praktično za vse premoženjske zavarovalnice, ki poslujejo v Sloveniji. Za življenjske

zavarovalnice velja znesek zajamčenega kapitala 3 milijone evrov, kot ga je določil ZZavar – C. Sicer pa trenutno ta zadnji popravek zakona v svojem 44. členu določa, da ko Evropska komisija v Uradnem listu Evropske skupnosti objavi spremembo zneska iz člena 1(4) Direktive 2002/13/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. marca 2002 o spremembi Direktive Sveta 73/239/EGS o zahtevani kapitalski ustreznosti zavarovalnic, ki opravljajo posle neživljenjskega zavarovanja ali zneska iz člena 29 Direktive 2002/83/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. novembra 2002 o življenjskem zavarovanju, Vlada Republike Slovenije v Uradnem listu Republike Slovenije objavi tako spremenjene zneske zajamčenega kapitala iz drugega, tretjega in četrtega odstavka 112. člena Zakon o zavarovalništvu (Pavliha & Simoniti, 2007, str. 106).

Preden končno preidem na osrednjo temo te magistrske naloge, naj še omenim, da sta leta 2005 Štiblar in Šramel za Slovensko zavarovalno združenje izvedla študijo o solventnosti slovenskega zavarovalniškega trga. V njej sta ugotovila, da je imel po podatkih za leto 2004 slovenski zavarovalniški sektor za dobrih 18 milijard tolarjev presežka razpoložljivega kapitala. Ker je v njuni raziskavi že bilo upoštevano pravilo, ki določa, da lahko zavarovalnica v dodatni kapital všteta podrejene dolžniške instrumente do samo 25 odstotkov temeljnega ali zahtevanega minimalnega kapitala, in sicer nižjega od obeh, je bil presežek razpoložljivega kapitala nad minimalnim nekoliko nižji. Zavarovalnice so se s to zahtevo morale uskladiti do konca marca leta 2005, zato bi bil ob neupoštevanju tega pravila razpoložljivi kapital slovenskega zavarovalniškega sektorja v letu 2003 za dobri 2 milijardi tolarjev večji, kar bi pomenilo, da je leta 2004 presežek razpoložljivega kapitala znašal slabih 20 milijard SIT (Štiblar & Šramel, 2006, str. 9).

Velika rezerva kapitala je bila še vedno v izravnalnih rezervacijah, saj bi se po pravilih Evropske unije in mednarodnih računovodskih standardih le-te oblikovale samo za kreditna zavarovanja, medtem ko so se pri nas uporabljale v večini premoženjskih zavarovalnih vrst. V izravnalnih rezervacijah se je nahajalo še okrog 20 milijard tolarjev dodatnega razpoložljivega kapitala, kar bi kapitalsko ustreznost slovenskega zavarovalniškega sektorja dvignilo čez 200 odstotkov (Štiblar & Šramel, 2006, str. 10).

3 SOLVENTNOST II

Že v prejšnjih poglavjih je bilo izpostavljeno, da je gospodarski in socialni pomen zavarovalništva in pozavarovalništva tolikšen, da je javna intervencija v obliki skrbnega nadzora zavarovalnic splošno sprejeta kot nujno potrebna. Spoznati je bilo moč, da je trenutno veljavna zakonodaja o urejanju solventnosti zavarovalnic, ki je bila nazadnje rahlo posodobljena v okviru projekta Solventnost I, milo rečeno, zastarela. Le-ta se je namreč osredotočila zgolj na manjše posodobitve izračuna kapitalskih zahtev, vseeno pa to še zdaleč ni bilo dovolj, da bi sistem solventnosti lahko tudi v nadalje kljuboval vsem novim tveganjem, s katerimi se soočajo zavarovalnice. Glavne pomanjkljivosti sistema so bile, da le-ta ni bil dovolj občutljiv pri raznih tveganjih, da je državam članicam puščal vse preveč maneverskega prostora za prilagajanje zakonodaje njihovim potrebam, da ni dovolj dobro urejal nadzora

zavarovalnih skupin ter da je razvoj v zavarovalniški industriji ter pri mednarodnih in medsektorskih povezavah prehitel razvoj nadzora in ga naredil skoraj neuporabnega.

Vse to je bil povod, da se je leta 2000 Evropska komisija skupaj z državami članicami odločila, da je potreben »temeljni in široko zastavljeni pregled celostnega finančnega položaja zavarovalnic«. Projekt je kot naslednik projekta Solventnost I dobil ime Solventnost II, njegov namen pa je bil vzpostaviti takšen solventnostni sistem, ki bi boljše zaobsegal vsa tveganja, ki jim je izpostavljena zavarovalniška panoga (CEA, 2002, str. 1). Sistem Solventnost II naj tudi ne bi bil preveč predpisujoč, izognil naj bi se pretirani kompleksnosti, odražal naj bi razvoj na trgu (izvedena zavarovanja in alternativne prenose tveganja) ter, kjer je le mogoče, temeljil na skupnih računovodskih standardih (Winands, 2003, str. 5). O uradnih ciljih projekta Solventnost II je več napisanega v naslednjem podpoglavju.

Nov zavarovalniški okvir tako ostaja osrednja, še ne izpolnjena postavka FSAP, ki je potekal od leta 1999 do 2005 (Evropska komisija, 2007b, str. 4).

3.1 Cilji projekta Solventnost II

Cilje projekta Solventnost II je mogoče v tri skupine, in sicer na splošne, specifične in operativne cilje.

3.1.1 Splošni cilji projekta Solventnost II

Splošni cilji projekta Solventnost II so štirje, in sicer (Evropska komisija, 2007b, str. 15):

- Poglobitev integracije zavarovalniškega trga v Evropski uniji: čeprav že zadnjih 35 let potekajo razne aktivnosti, katerih skupni cilj je pospeševanje razvoja evropskega zavarovalniškega trga, še vedno obstajajo nekatere ovire, ki preprečujejo njegovo popolno integracijo. Kot poglobitvene ovire se lahko izpostavi pomanjkanje harmonizacije pravil v posameznih državah članicah in tudi premajhna harmonizacija nadzorniških praks njihovih pristojnih nadzornikov. Solventnost II naj bi ta cilj, ki je sicer najpomembnejši med splošnimi cilji, dosegla z odstranitvijo naštetih ovir;
- Izboljšanje zaščite imetnikov polic oziroma upravičencev: zaščita imetnikov polic oziroma upravičencev iz naslova polic predstavlja glavni razlog za kakršnokoli preudarno zakonodajo, zato je tudi vprašanje, do katere mere zaščititi potrošnike, eden glavnih kamnov spotike pri nastajanju enotnega trga finančnih storitev. Pomanjkanje občutljivosti obstoječega zavarovalniškega režima namreč precej slabi zaščito zavarovancev, zato naj bi Solventnost II to popravila;
- Povečanje mednarodne konkurenčnosti evropskih zavarovalnic in pozavarovalnic: obstoječi zavarovalniški režim nikakor ne more več dohajati napredka na finančnih trgih, v aktuarskih vedah, tehnikah upravljanja s tveganji ter pri mednarodnih nadzorniških in računovodskih standardih. Zastarel zakonodajni okvir zato zavarovalnicam povzroča nepotrebne stroške ter s tem zmanjšuje njihovo mednarodno konkurenčnost;

- Izboljšanje regulacije trga: kot sem že večkrat omenil, trenutni zavarovalniški režim v Evropski uniji temelji na kompleksni mreži zakonodaje EU, različnih nacionalnih implementacijah te zakonodaje in na različnih nadzorniških praksah. Eden od glavnih ciljev Solventnosti II je zato tudi izgradnja razumljivejšega, lažje dostopnega in, kar je najbolj pomembno, enotnega režima v vseh državah članicah.

3.1.2 Specifični cilji projekta Solventnost II

Specifični cilji so neodložljivi cilji projekta in morajo biti izpolnjeni kot predpogoj, da se lahko izpolni splošne cilje. Specifični cilji so naslednji (Evropska komisija, 2007b, str. 15):

- Izboljšanje upravljanja s tveganji v evropskih zavarovalnicah in pozavarovalnicah: upravljanje s tveganji v obstoječem zavarovalniškem režimu ni zadostno poudarjeno in ne ponuja spodbud za tiste zavarovalnice, ki se odločajo za boljše spremljanje in upravljanje s svojimi tveganji. Nov režim naj bi promoviral boljše upravljanje s tveganji ter obenem ponujal spodbude učinkovitim zavarovalnicam;
- Napredna konvergenca in sodelovanje med nadzorniki: vse več zavarovalnic posluje v različnih državah članicah, poleg tega pa se je tudi povečal obseg čezmejnih zavarovalniških poslov. Ker različne države članice uporabljajo različne nabore nadzorniških pravil, to zelo škoduje integraciji trga, poleg tega pa zavarovalnicam povzroča dodatne stroške. Solventnost II naj bi poleg poenotenja zakonodaje promovirala tudi boljše sodelovanje med nadzorniki;
- Spodbujanje medsektorske konsistentnosti: pomanjkanje konsistentnosti med zavarovalniško zakonodajo in nadzorom ter zakonodajo drugih finančnih sektorjev spodkopava konkurenčnost evropskih (po)zavarovalnic ter ustvarja pogoje za nadzorniško arbitrarnost, kar ima za posledico manj učinkovit nadzor finančnih konglomeratov;
- Zagotavljanje pogojev za boljšo alokacijo kapitala: pomanjkanje občutljivosti višine kapitala za tveganja v trenutnem zavarovalniškem režimu izkrivlja alokacijo kapitala tako med zavarovalnimi vrstami kot tudi med zavarovalnicami. Poleg tega pa negativno vpliva tudi na naložbene odločitve zavarovalnic, kar ima lahko dolgoročno negativen vpliv na celoten finančni trg v Evropski uniji. Zaradi tega mora Solventnost II spodbujati boljšo alokacijo kapitala;
- Pospeševanje mednarodne konvergence: za Evropsko unijo velja, da naj bi imela najbolj odprt finančni trg na svetu in naj bi še naprej stremela k večjemu sprejemanju globalnih finančnih tokov. Novi računovodski standardi, ki jih razvijajo v IASB in IAIS, bodo najverjetneje izpodrinili stare standarde in zato mora biti tudi Solventnost II konsistentna z novimi standardi ter spodbujati njihovo uveljavitev;
- Povečanje transparentnosti: vse zgoraj naštetih pomanjkljivosti hkrati tudi negativno vplivajo na preglednost zavarovalniškega trga v Evropski uniji. Obstoječim in prihodnjim zavarovancem, delničarjem in ostalim udeležencem trga je zato težko oceniti, razumeti in primerjati finančni položaj zavarovalnic in tveganja, ki so jim le-te izpostavljene.

3.1.3 Operativni cilji projekta Solventnost II

Spodaj našteti cilji so operativni, nanje pa se lahko gleda tudi kot na neposredno merljive rezultate, ki jih bo projekt prinesel. Ti so (Evropska komisija, 2007b, str. 16):

- kodificiranje ter prenova obstoječih zavarovalniških direktiv,
- harmonizacija metod izračunavanja zavarovalno-tehničnih rezervacij,
- vpeljava solventnostnih standardov, ki bodo občutljivi na tveganja,
- vpeljava proporcionalnost kapitalskih zahtev za manjše zavarovalnice,
- harmonizacija nadzorniških pooblastil, metod in orodij,
- harmonizacija nadzorniškega poročanja,
- pospeševanje kompatibilnosti preudarnostnega nadzora zavarovalnic in bank,
- pospeševanje kompatibilnosti vrednotenja in poročanja z mednarodnimi računovodskimi standardi,
- zagotovitev učinkovitega nadzora zavarovalnih skupin in finančnih konglomeratov.

3.2 Faze projekta Solventnost II

Že v fazi načrtovanja, ki je potekala maja 2001, je bilo določeno, da bo projekt Solventnost II potekal v dveh korakih. V prvem koraku, ki je trajal od leta 2001 do 2003, so določili osnovni okvir nove nadzorniške arhitekture, poleg tega pa so bile izvedene določene študije, ki jih je naročila Evropska komisija in so se lotevale najbolj perečih problemov, povezanih s tedaj veljavno ureditvijo solventnosti oziroma zavarovalniško industrijo (Geiger, 2005). Na tem mestu je potrebno izpostaviti dve najbolj odmevni študiji, ki sta pomembni za razumevanje odločitve Komisije, da vodi nadaljnje postopke glede Solvetnosti II tako, kot jih. Prvo študijo je na zahtevo Evropske komisije izvedel KPMG⁹. Študijo so zaključili s priporočilom, da naj se za arhitekturo Solventnosti II uporabi tristebna struktura nadzora, poznana iz bančne ureditve Basel II¹⁰. Trije stebri so (1.) kvantitativne zahteve; (2.) nadzorniške aktivnosti ter (3.) nadzorniško poročanje in javna razkritja. Drugo, nekoliko ožje usmerjeno poročilo, po predsedujočemu delovni skupini Konference zavarovalniških nadzorniških storitev poznano

---

⁹ Že večkrat omenjena Study into the methodologies to assess the overall financial position of an insurance undertaking from the perspective of prudential supervision iz leta 2002

¹⁰ Leta 1988 je Baselski odbor, sestavljen iz predstavnikov centralnih bank in bančnih regulatorjev dvanajstih držav (Nemčije, Belgije, Kanade, ZDA, VB, Francije, Italije, Japonske, Luksemburga, Nizozemske, Švedske in Švice) izdal tako imenovani Baselski akord, ki je vpeljal minimalne kapitalne zahteve za banke, ki poslujejo mednarodno. V prihodnjih letih je bil ta dogovor sicer večkrat dopolnjen, vendar nikoli temeljito. Vse do leta 1999, ko se je Baselski odbor lotil temeljite prevetritve obstoječe ureditve z namenom, da bi vzpostavil bolj fleksibilen in na tveganja občutljiv režim, ki bi izboljšal vodenje bančnih skupin (Evropska komisija, 2001, str. 2). Leta 2004 je bil sprejet predlog novega Baselskega kapitalnega sporazuma Basel II, ki čaka na implementacijo v nacionalnih ureditvah. Namen sporazuma ostaja še vedno enak, kvantitativno so vključene nove vrste tveganj in podrobnejše obravnavanje že obstoječih, kvalitativno pa zajema novi kapitalni sporazum tudi učinkovitejši nadzor in transparentnost poslovanja (Benkovič, 2004, str. 51). Predlog je tudi uvedel tako imenovani koncept arhitekture treh stebrov, pri čemer prvi steber naslavlja minimalne kapitalne zahteve (v povezavi s tveganji), drugi steber se ukvarja s kvalitativnimi zahtevami, tretji steber pa je namenjen promoviranju večje stabilnosti finančnega sistema skozi krepitev tržne discipline (Bank for International Settlements, 2004).

tudi kot Sharmovo poročilo, se je osredotočilo na pregled nadzornih organov v vseh državah članicah. Le-ti so morali delovni skupini podati odgovore na posredovani vprašalnik, odgovori pa so nato služili kot osnova za priporočila Komisiji. Ugotovitve delovne skupine, ki so bile poslane Evropski komisiji in ki so kasneje služile kot temelj projektu Solventnost II, so bile naslednje (Eling & Schmeiser, & Schmit, 2006, str. 4):

- Nov solventnostni režim mora zavarovalnicam omogočati, da lahko uspešno finančno obvladujejo vse posledice tveganj, ki so jim izpostavljene (kapitalska zadostnost in solventnost);
- Nov režim mora vsebovati širok nabor zgodnjih opozorilnih indikatorjev ter ostalih diagnostičnih in preventivnih orodij, ki bodo nadzornikom pomagala odkrivati in popravljati potencialne grožnje za solventnost zavarovalnic, še preden se te uresničijo (razpoložljivost širokega nabora nadzorniških orodij);
- Ne nazadnje mora novi režim več pozornosti posvečati internim faktorjem tveganja, kot so na primer kakovost in primernost managementa, ustrezna praksa in pravila vodenja zavarovalnice ter kakovost sistemov za obvladovanje tveganj (ocenjevanje kakovosti vodenja ter primernosti notranjih kontrol). Slednja točka je še posebej pomembna, saj je Sharmovo poročilo kot ključni element za preprečevanje nesolventnosti zavarovalnic izpostavilo prav navzočnost učinkovitih notranjih kontrol.

Druga faza projekta, ki se je začela leta 2003, končala pa naj bi se v letu 2008, je namenjena definiranju podrobnosti novega sistema, in sicer v obliki specifičnih pravil in napotkov (Geiger, 2005). Ključnega pomena je bilo, da je po usklajevanju med udeleženci projekta prišlo do dogovora glede bistvenih načel politike, ki bo dajala oporo novemu solventnostnemu sistem. Po posvetovanju s predhodnikom Odbora za zavarovanja in poklicne pokojnine (angl. *European Insurance and Occupational Pensions Committee*; v nadaljevanju EIOPC), Odborom za zavarovalništvo, je Evropska Komisija ta načela objavila julija v dokumentu z naslovom Okvir za razpravo (angl. *Framework for Consultation*). Poleg tega dokumenta je Komisija na CEIOPS v treh potezah nasloвила tako imenovane Pozive za nasvet (angl. *Calls for advice*), v katerih CEIOPS poziva, da glede različnih področij Solventnosti II poda svoje nasvete. Pozivi za nasvet so vsebovali tudi zahtevo po testiranju kvantitativnega vpliva različnih rešitev, ki jih bo v svojih odgovorih predlagal CEIOPS. V skladu s to zahtevo je tako le-ta najprej leta 2005 izvedel Pripravljalno študijo (angl. *Preparatory Field Study*), ki so ji do sedaj sledile tri študije kvantitativnih vplivov (QIS), četrta pa trenutno še poteka. Vse dosedanje študije so bile namenjene testiranju metod, ki se nanašajo na izračun zavarovalno-tehničnih rezervacij in kapitalskih zahtev (Evropska komisija, 2007b, str. 6).

Študijam o kvantitativnem vplivu je v nadaljevanju namenjeno posebno podpoglavje.

3.3 Pozivi za nasvet

CEIOPS nedvomno igra zelo pomembno vlogo pri razvoju projekta Solventnost II. Evropska komisija se je pri razvoju projekta namreč odločila, da se bo za nasvete tehnične narave v

zvezi z novim režimom obrnila na CEOPS ter ostale udeležence projekta. V že omenjenem dokumentu Okvir za razpravo je Komisija določila temeljna načela ter smernice, na osnovi katerih je moral CEIOPS izdelati svoja priporočila (Evropska komisija, 2004a, str. 1). Določeno je bilo, da bodo priporočila objavljena v treh valovih, od katerih bo vsak pokrival specifična vprašanja z določenega področja.

Področja, za katera je CEIOPS podal svoja priporočila v prvem valu, so bila večinoma osredotočena na vprašanja 2. stebra novega solventnostnega sistema (proces nadzorniškega pregleda). Drugi val priporočil je v glavnem zajemal vprašanja 1. stebra (kvantitativne kapitalske zahteve), medtem ko so se priporočila tretjega vala nanašala na vprašanja glede tržne discipline (3. steber). Poročila naj bi služila kot osnova za pripravo implementacijskih ukrepov, ki bi sledili sprejeti Direktivi in bi vsebovali glavnino vseh tehničnih predpisov v zvezi s Solventnostjo II (Evropska komisija, 2005b, str. 4). Vsebina posameznih valov Pozivov za nasvete je prikazana na naslednji sliki.

Slika 2: Pozivi za nasvet

2. STEBER		1. STEBER		3. STEBER	
1	Notranje kontrole in upravljanje s tveganji	7	Zavarovalno-tehnične rezervacije za živ. zav.	19	Sprejemljivi elementi za pokrivanje kap. zahtev
2	Proces nadzorniškega pregleda (splošno)	8	Zavarovalno-tehnične rezervacije za prem. zav.	20	Sodelovanje med nadzornimi organi
3	Proces nadzorniškega pregleda (kv. orodja)	9	Varnostni ukrepi	21	Poročanje nadzornikom in javna razkritja
4	Transparentnost nadzornikovih dejanj	10	SCR (standardna formula)	22	Procikličnost
5	Pravila upravljanja z naložbami	11	SCR (interni modeli)	23	Majhne in srednje velike zavarovalnice
6	Upravljanje s sredstvi in obveznostmi	12	Pozavarovanje in ostale tehnike blaženja tveganj		
13	QIS in z njimi povezana vprašanja				
14	Pooblastila nadzornikov		1. val pozivov za nasvet		
15	Kontrolni nivoji solventnosti	9	2. val pozivov za nasvet		
16	»Fit and proper« kriterij	9	3. val pozivov za nasvet		
7	»Kolegialni pregled«				
18	Vprašanja skupin in medsektorskih povezav				

Vir: Whittingham, P. & French, J., *Solvency II - background, progress and challenges*, 2006, str. 4.

Hkrati s poročilom Komisije in CEIOPS-a so še druge institucije pripravile svoje ocene oziroma poročila glede verjetnih vplivov Solventnosti II na (Evropska komisija, 2007b, str. 6):

- makroekonomijo (Generalni direktorat za ekonomske in finančne zadeve – DG ECFIN Report),
- finančno stabilnost (Evropska centralna banka),
- zavarovalne proizvode in trge (s strani CEA, AISAM¹¹ in ACME¹²),
- potrošnike (FIN-USE¹³).

3.4 Lamfalussyjeva struktura Solventnosti II

V okviru druge faze projekta je bilo tudi odločeno, da bo sprejem nove direktive potekal skladno s tako imenovano Lamfalussyjevo strukturo¹⁴ (komitologijo), po kateri Evropska komisija pred uradno implementacijo direktive od odborov različnih nivojev sprejme podrobna priporočila glede vsebine direktive (Eling & Schmeiser & Schmit, 2006, str. 4). Direktiva Solventnost II bo prva od zavarovalniških direktiv, ki bo sprejeta v skladu z Lamfalussyjevo strukturo (Evropska komisija, 2005a, str. 2). Po tem pristopu za sprejemanje zakonodaje, ki je bil prvič uporabljen pri urejanju trga vrednostnih papirjev, pri nastajanju nove direktive sodelujejo štirje nivoji (Evropska komisija, 2004b, str. 7). Na prvem nivoju sta vključena Evropski parlament in Svet Evropske unije, ki predlagata zakonodajne akte (direktive in uredbe) in s tem postavita temeljne vrednote, naravo in obseg implementacijskih ukrepov, o katerih se odloča skladno s komitološko proceduro. Predlog zakonodaje nato napreduje na drugi nivo, kjer sektorsko specifični odbori oziroma regulatorji podajo svoje nasvete glede tehničnih podrobnosti zakonodaje, za tem pa ga predajo Komisiji, ki sestavi formalni predlog ter ga preda v parlament na glasovanje predstavnikom držav članic. Odbor 3. stopnje pripravi predlog skupne interpretacije, konsistentnih navodil in skupnih standardov. Prevzame tudi dodatno testiranje na primerih posameznih zavarovalnic in primerja regulatorno prakso, da bi zagotovil konsistentno implementacijo in aplikacijo. Na četrti ravni Komisija pregleda prilagoditev nove zakonodaje v državah članicah ter v primeru kršenja dogovora sprejme pravne ukrepe.

Tudi v primeru Solventnosti II bo rezultat komitologije ena sama končna, relativno zelo pomembna Okvirna direktiva. Podvržena bo celostnemu postopku sprejemanja, ki vključuje vse faze od sveta ministrov, evropskega parlamenta in vse do Evropske komisije, ki bo določila zelo natančne in podrobne urejevalne zahteve in jih opremila z napotki za nadaljnje delo, katere bo predhodno izdelal odbor 2. stopnje, ki ga v primeru projekta Solventnost II predstavlja EIOPC v vlogi solventnostnega pododbora (Hoffman et al., 2005, str. 3).

¹¹ Mednarodno združenje družb za vzajemno zavarovanje

¹² Združenje evropskih kooperativnih in vzajemnih zavarovalnic

¹³ Forum strokovnjakov s področja finančnih storitev, ki ga je leta 2004 ustanovila Evropska komisija

¹⁴ Poimenovana po grofu Lamfalussyju, predsedujočemu tako imenovanemu »Odboru modrecev« (angl. *wisemen*), ki si je za cilj zadal preučiti regulacijo evropskega trga vrednostnih papirjev. Lamfalussyjev proces je bil zasnovan z namenom (Evropska komisija, 2007b, str. 64):

- pospešiti in olajšati sprejemanje zakonodaje na področju finančnih storitev;
- omogočiti zakonodajni okvir, ki bi s pomočjo optimalne izrabe postopka komitologije (podvrženo strogemu nadzoru zakonodajnih odborov in Evropskega parlamenta) držal korak z razvojem na trgu;
- spodbujati konvergenco nadzorniških praks in
- zagotavljati skladno implementacijo zakonodaje v vseh državah članicah.

Okvirna direktiva bo morala imeti priloženo tudi kvantitativno študijo vplivov. Ta bo morala upoštevati tudi verjetni bodoči razvoj podrobnih urejevalnih kapitalskih zahtev, vendar o tem nekoliko več kasneje.

Določene napotke s strani nadzornih organov bo predstavil tudi odbor 3. stopnje, ki je v tem primeru CEIOPS. Čeprav njegovi napotki ne bodo pravno obvezujoči, pa se pričakuje, da jih bodo države članice upoštevale prostovoljno. Tako odbora 2. kot 3. stopnje imata v svojih imenih sicer besedo pokojninski (angl. *occupational pensions*), vendar je bilo dogovorjeno, da bodo v projekt Solventnost II zaenkrat zajete samo zavarovalnice (vključno s pozavarovalnicami, ki so sedaj tudi predmet evropske direktive, ki ureja solventnost zavarovalnic), ne pa tudi upravitelji pokojninskih skladov. To področje bo urejala druga direktiva, in sicer direktiva IORP¹⁵ (Hoffman et al., 2005, str. 3). Odbor 3. stopnje bo vsekakor igral odločilno vlogo pri postavitvi novega solventnostnega režima (Evropska komisija, 2003, str. 6).

Na splošno se je med udeleženci projekta oblikovalo mnenje, da bo uporaba Lamfalussyjevega pristopa k projektu prinesla prednosti, ker bo omogočila hitrejše zakonodajne spremembe ter olajšala in pospešila razvoj standardov in smernic. Odbor 3. nivoja bo imel tako pregled nad nadzorniškimi praksami v državah članicah, poleg tega pa tudi pregled nad najboljšimi praksami na drugih področjih, kar mu bo omogočilo, da novi sistem razvija v smeri, ki bo odražala vsa ta spoznanja (Beech, 2003, str. 3).

Slika 3: Lamfalussyjeva struktura

1. stopnja Okvirna direktiva	Komisija sprejme predlagano okvirno direktivo Svet ministrov o predlogu razpravlja z Evropskim parlamentom Okvirna direktiva se sprejme s soodločitvijo (kvalificirana večina)
2. stopnja Implementacijski ukrepi	Komisija se pri pripravi predloga ukrepov posvetuje s CEIOPS o vsem skupaj EIOPC mora o tem predlogu glasovati v roku treh mesecev se sproti obvešča Komisija sprejme ukrepe Parlament
3. stopnja Sodelovanje nadzornikov	CEIOPS pripravi enotno interpretacijo in smernice za doseg konvergence nadzora zavarovalnic, vključno z temeljitim kolegijskim pregledom
4. stopnja Uveljavitev	Komisijaj preverja usklajenost delovanja držav članic z zakonodajo EU

Vir: Whittingham & French, Solvency II - background, progress and challenges, 2006, str. 3.

¹⁵ Directive on Institutions for Occupational Retirement Provisions – Direktive o institucijah obveznega pokojninskega zavarovanja

3.5 Sodelujoči pri projektu Solventnost II

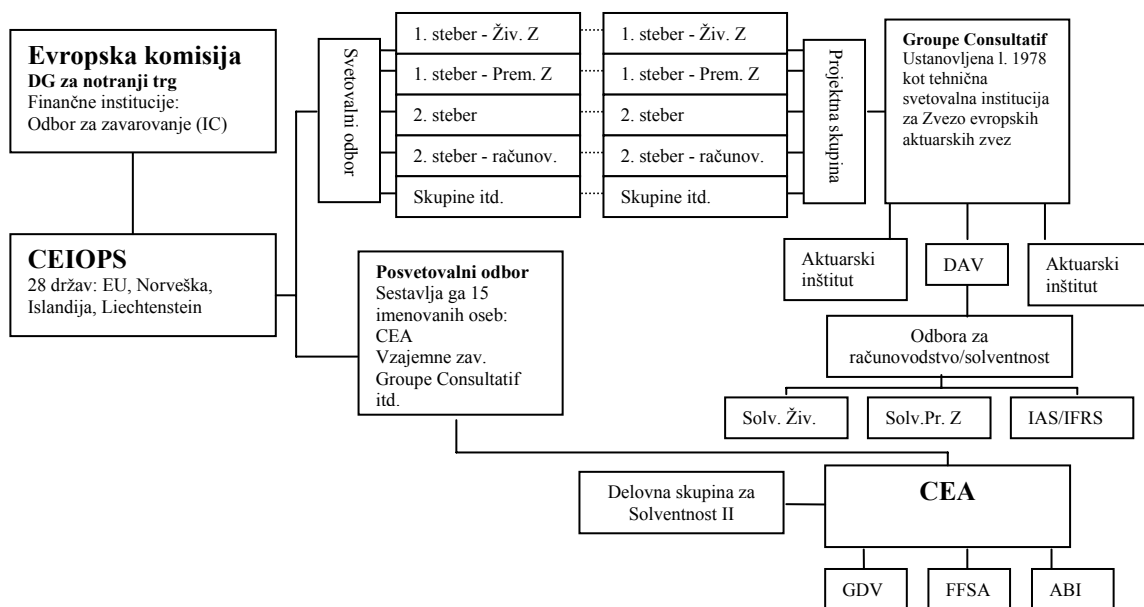
Ker sem že v prejšnjih poglavjih večkrat omenjal določene institucije, ki sodelujejo pri nastajanju novega solventnostnega režima za zavarovalnice, je prav, da na enem mestu predstavim vse pomembnejše sodelujoče strani pri projektu ter razložim njihovo vlogo.

Zmotno je namreč prepričanje, da je takšno panogo, kot je zavarovalništvo, možno reformirati za zaprtim vrati, kot je bila to praksa v preteklosti. Iz tega razloga se je Evropska komisija odločila, da bo nov reformni proces odprte narave (Trainar, 2006, str. 5).

Najpomembnejšo vlogo pri projektu zagotovo igra Evropska komisija, za katero bi se lahko reklo, da ima monopolno vlogo kar zadeva regulatorno pobudo (Evropska komisija, 2004b, str. 9). Najbolj izrazit primer vloge Komisije je njeno izdajanje dokumentov MARKT, ki se ukvarjajo s Solventnostjo II in objavljane odgovorov oziroma komentarjev na dokumente MARKT, ki ji jih posredujejo ostali udeleženci projekta (Almus & Frey & Stoelting, 2004, str. 3).

V skladu z Lamfalussyjevo proceduro igra zelo pomembno vlogo pri nastajanju nove direktive kot odbor tretjega nivoja tudi CEIOPS. Kot je bilo že omenjeno, je njegova osrednja vloga zagotavljanje tehničnih nasvetov v zvezi z implementacijskimi ukrepi. CEIOPS sicer združuje predstavnike nadzornih organov vseh držav članic (Evropska komisija, 2004b, str. 9), za delo na posameznih področjih Solventnosti II pa je angažiral pet različnih delovnih skupin, ki so razvidne iz slike 4 (Almus & Frey & Stoelting, 2004, str. 3).

Slika 4: Sodelujoči pri projektu Solventnost II

Vir: Almus & Frey & Stoelting, Solvency II Newsletter - August 2004, 2004, str. 1.

Groupe Consultatif Actuariel Europeen predstavlja evropsko aktuarsko profesijo, ki jo je k projektu povabila Komisija z namenom, da pri razvoju določi Solventnosti II pomaga z aktuarskimi ekspertizami. Za ta namen je tudi GC formiral pet delovnih skupin, ki so zrealne CEIOPS-ovim in jim tudi nudijo vso podporo.

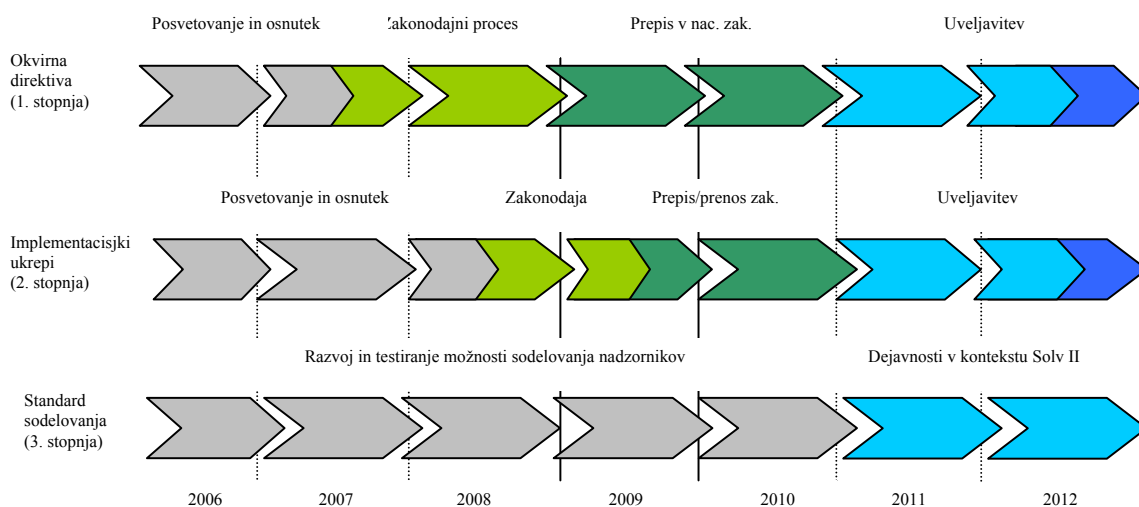
CEA oziroma Evropska federacija nacionalnih zavarovalniških združenj, kot pove že njeno ime, združuje nacionalne zavarovalniške industrije kot tudi njihove pomisleke glede razvoja Solventnosti II. V maniri ostalih akterjev je zato tudi CEA oblikovala posebno delovno skupino, namenjeno temu projektu. Poleg naštetega je CEA zadolžena tudi za zbiranje, obdelavo in posredovanje odgovorov nacionalnih organizacij na dokumente MARKT (Almus & Frey & Stoelting, 2004, str. 3).

3.6 Časovnica projekta Solventnost II

Kljub temu da je bil osnutek direktive Solventnost II evropskemu parlamentu predstavljen v poletnih mesecih leta 2007, je potrebno postoriti še veliko dela na področju implementacijskih pravil 2. nivoja, pri čemer bo CEIOPS ohranil svojo svetovalno vlogo. Ob predpostavki, da bo zakonodajni proces potekal gladko in brez večjih zamud, se pričakuje, da bi bila Okvirna direktiva sprejeta nekje v sredini leta 2008. Vendar pa se dveletni transpozicijski rok začne šele, ko bo sprejeta direktiva prevedena v vse uradne jezike Evropske unije ter objavljena v evropskem uradnem listu. Po odobritvi Okvirne direktive se lahko začne dokončno oblikovanje implementacijskih pravil 2. nivoja. Četudi bo vse navedeno potekalo brez večjih težav, se dokončne implementacije Solventnosti II ne pričakuje pred letom 2012 (Smith, 2006).

Slika 5 grafično povzema najverjetnejšo časovnico projekta Solventnost II v naslednjih nekaj letih.

Slika 5: Časovnica projekta Solventnost II

Vir: Smith, FS Brief, Financial Services, 2006, str. 2.

3.7 Povezava z mednarodnimi računovodskimi standardi

Računovodenje je ključno za izračunavanje solventnosti zavarovalnice, saj je večina regulatornih sistemov vsaj do določene mere zasnovana na spremljanju števil, ki jih najdemo v računovodskih izkazih zavarovalnice. Tudi tam, kjer se s strani nadzornih organov predpisani računovodski razlikujejo od tistih, uporabljanjih v praksi, slednji predstavljajo vsaj izhodišče za nadaljnje izračune (Evropska komisija, 2002a, str. 168).

Zavarovalnice na področju Evropske unije zaenkrat uporabljajo računovodske standarde, ki so harmonizirani znotraj Četrte in Sedme direktive o računovodskih izkazih zavarovalnic¹⁶. Omenjene direktive nudijo precejšnje število možnosti pri uporabi njihovih določil, kar nekatere države s pridom uporabljajo. Posledice tega se kažejo v dejstvu, da trenutno veljavna pravila za nadzor zavarovalnic v Evropski uniji ne temeljijo na enotni oziroma skupni računovodski osnovi, temveč se lahko med državami tudi znatno razlikujejo (CEIOPS, 2005a, str. 3).

Glede na to, da vzporedno z razvojem projekta Solventnost II potekajo tudi spremembe na področju računovodstva v okviru Evropske unije in na mednarodni ravni, je potrebno povezavo med obema projektoma preučiti tudi v luči solventnosti ter ugotoviti, ali bo mogoče finančne izkaze na podlagi novih računovodskih rešitev uporabiti tudi za nadzorne namene (Berkovič Simeonov, 2005, str. 97).

Uvedba mednarodnih računovodskih standardov (v nadaljevanju MRS) in mednarodnih standardov računovodskega poročanja (v nadaljevanju MSRP) za finančne izkaze zavarovalnic pomeni veliko spremembo, saj uporaba mednarodnih računovodskih standardov v zavarovalništvu prinaša pozitivno spremembo v povečanju konvergence zahtev za finančno poročanje.

Za zavarovalnice bo prehod na uporabo novih standardov potekal v dveh fazah. Prva faza, ki se je začela v letu 2005, še ne prinaša dokončnih računovodskih standardov za zavarovalnice, temveč predstavlja le osnovo za kasnejšo končno obliko standardov. Le-ta bo po načrtih Sveta IASB dokončana z drugo fazo projekta, ki naj bi po pričakovanjih trajala še nekaj let. Za zavarovalnice najpomembnejši standardi bodo MRS 39 (Prepoznavanje in merjenje finančnih instrumentov), MRS 32 (Razkrivanje in predstavljanje finančnih instrumentov) in standard 4v MSRP, ki je namenjen zavarovalnim pogodbam (CEIOPS, 2005a, str. 3).

V nobenem primeru spremembe v načinu finančnega poročanja ne bi smele vplivati na znižanje zahtev glede preudarnosti. Zato je CEIOPS zaprosil delovno skupino za področje računovodstva, ki deluje v okviru tretjega stebra Solventnosti II, da razvije predlog morebitne uvedbe tako imenovanih filtrov preudarnosti (angl. *prudential filters*) za preoblikovanje računovodskih podatkov na podlagi MSRP, preden bi bili ti uporabljeni za nadzorne namene (Berkovič Simeonov, 2005, str. 97).

---

¹⁶ Četrta direktiva z dne 25. julija 1978 (78/660/EEC), Sedma direktiva z dne 13. junija 1983 (83/349/EEC) ter Direktiva o letnih računovodskih izkazih in konsolidiranih letnih računovodskih izkazih zavarovalnic z dne 19. decembra 1991 (91/674/EEC).

Delovna skupina za uvedbo novih računovodskih standardov je v svoji raziskavi izpostavila enajst ključnih področjih, na katerih bi lahko imela mednarodna računovodska pravila vpliv na preudaren nadzor zavarovalnic. Ta področja so naslednja (CEIOPS, 2005a, str. 6):

- definicija zavarovalne pogodbe,
- vrednotenje finančnih sredstev,
- finančni derivati,
- vrednotenje lastnih sredstev zavarovalnice,
- vrednotenje obveznosti do zavarovancev,
- izravnalne rezervacije,
- vrednotenje finančnih obveznosti,
- neopredmetena sredstva,
- prostovoljna udeležba,
- vrednotenje podružnic in
- vrednotenje obveznosti iz naslova pokojninskih zavarovanj.

Med vsemi naštetimi področji se v povezavi z nadzorom omenja največkrat prvih šest.

3.7.1 Definicija zavarovalnih pogodb

Trenutno veljavne evropske direktive ne vsebujejo nikakršne definicije zavarovalnih pogodb, saj temeljijo na pristopu opazovanja posameznega subjekta (zavarovanca) in ne na pristopu opazovanja posamezne zavarovalne pogodbe. Standard IFRS 4 po novem prinaša definicijo zavarovalne pogodbe, ki temelji na »pomembnosti« zavarovalnega tveganja, ki ga z zavarovalno pogodbo sprejme zavarovalnica. Ta nova definicija utegne imeti velik vpliv na računovodske izkaze zavarovalnic, še posebej v primeru življenjskih zavarovanj, pri katerih velik del portfelja zavarovanj ne vsebuje »pomembnega« zavarovalnega tveganja.

Neprimernost nekaterih pogodb, da se jih prepozna kot zavarovalne pogodbe, lahko prinaša po drugi strani posledice tudi na področje zavarovalno-tehničnih rezervacij in nadalje na zahtevano mejo solventnosti, še posebej v primeru življenjskih zavarovanj. Poleg tega pa lahko neustrezni napotki v zvezi z definicijo zavarovalnega tveganja in »pomembnosti« le-tega »pokvarijo« primerljivost finančnih izkazov in s tem po nepotrebnem izpostavljajo zavarovalnico povečanju zanimanja nadzornega organa.

Zaradi tega je delovna skupina predlagala, da je potrebno spremeniti predlagano definicijo zavarovalne pogodbe in za potrebe nadzora vztrajati na trenutno veljavnem pristopu spremljanja posameznega subjekta (CEIOPS, 2005a, str. 6).

3.7.2 Vrednotenje finančnih sredstev

Evropske računovodske direktive državam članicam nudijo možnost izbire med vrednotenjem po nabavni vrednosti (angl. *purchase costs*) in po pošteni vrednosti (angl. *fair value*). Zato so

sistemi vrednotenja oziroma merjenja vrednosti v Evropski uniji različni, vendar vseeno velja omejitev, da morajo biti finančni instrumenti iste vrste vrednoteni na enak način.

Po MRS 39 je način vrednotenja odvisen od uvrstitve finančnih sredstev v pet različnih kategorij¹⁷ (Berkovič Simeonov, 2005, str. 99). Sistem vrednotenja po tem standardu je večinoma osnovan na načelih poštene vrednosti, vključuje pa tudi metodo odplačne vrednosti za večino finančnih obveznosti in za nekatera finančna sredstva. Finančna sredstva iste vrste so lahko vrednotena na različnih osnovah, odvisno od njihove uvrstitve v posamezno skupino (Berkovič Simeonov, 2005, str. 99).

3.7.3 Vrednotenje lastnih sredstev zavarovalnice

Trenutno veljavne direktive državam članicam omogočajo, da pri vrednotenju lastnih sredstev zavarovalnic le-tim dovoljujejo izbiro med dvema principoma, in sicer med principom nabavne vrednosti in principom tržne vrednosti. Tako MRS 40 kot tudi MRS 16 predpostavljata sistem vrednotenja, po katerem je zavarovalnicam dovoljena izbira med uporabo principa nabavne vrednosti in principa poštene vrednosti.

Sistemi vrednotenja, ki temeljijo na principu tržne vrednosti, nerealizirane kapitalske dobičke že sedaj priznavajo kot del premoženja in jih kot take v celoti ali delno namenijo za solventnostne namene. V državah s takšnim sistemom vrednotenja uvedba principa poštene vrednosti ne bo imela drastičnega vpliva na vrednotenje za solventnostne namene. Vendar tudi v tem primeru obstaja nevarnost, da bodo tiste naložbe, ki se jih danes vrednoti po tržni vrednosti, v prihodnosti podvržene obravnavi po načelu amortiziranih stroškov. Zato je potrebno zagotoviti dosedanja princip vrednotenja tudi v prihodnje (CEIOPS, 2005a, str. 11).

---

¹⁷ V skladu z zahtevami MRS 39 morajo biti vsa finančna sredstva in obveznosti na začetku pripoznana po nabavni vrednosti in jih je potrebno uvrstiti v eno od petih skupin, ki določajo računovodsko obračunavanje in merjenje teh sredstev in obveznosti. Kasnejša merjenja so izvedena po metodi poštene vrednosti ali metodi odplačne vrednosti z uporabo metode veljavne obrestne mere.

1. Kategorija »Finančne naložbe in obveznosti po poštenu vrednosti« zajemajo tako finančna sredstva in obveznosti, namenjene trgovanju, kot tudi ostala finančna sredstva, ki jih družba opredeli, da bodo merjena po poštenu vrednosti, razen sredstev, ki jih ni mogoče zanesljivo izmeriti. Vsi kasnejši prevrednotovalni učinki finančnih sredstev in obveznosti so vključeni v izkaz poslovnega izida tekočega leta.

2. »Finančne naložbe v posesti do zapadlosti« so finančna sredstva z določenimi ali določljivimi plačili in določeno zapadlostjo v plačilo, ki jih podjetje nedvoumno namerava in zmore posredovati do zapadlosti. Merijo se po metodi odplačne vrednosti z uporabo metode veljavne obrestne mere. Popravki vrednosti se oblikujejo le v primeri nezmožnosti dolžnika, da v celoti odplača obveznost, vezano na ta finančni inštrument in ne le zaradi spremembe poštene vrednosti finančnega inštrumenta.

3. »Posojila in terjatve« so finančna sredstva z določenimi ali določljivimi plačili, s katerimi se načeloma ne trguje na organiziranem trgu. Pravila glede merjenja in oblikovanja popravkov vrednosti so enaka kot pri finančnih naložbah v posesti do zapadlosti.

4. »Za prodajo razpoložljiva finančna sredstva« so tista sredstva, ki niso razvrščena v katero od ostalih skupin. Merijo se po poštenu vrednosti, razen če se le-teh ne da zanesljivo izmeriti. V primeru vrednotenja po poštenu vrednosti se prevrednotovalne razlike, vezane na glavnicu, ki izhajajo iz spremembe poštene vrednosti, pripoznajo neposredno v kapitalu.

5. »Finančne obveznosti, merjene po odplačni vrednosti« se po začetnem pripoznavanju meri po odplačni vrednosti z uporabo metode veljavne obrestne mere.

3.7.4 Vrednotenje obveznosti zavarovalnic

Trenutno veljavne direktive predpostavljajo, da morajo biti zavarovalno-tehnične rezervacije oblikovane skrbno in v takšnem obsegu, da so »primerne« in »zadostne« za izpolnjevanje obveznosti, ki jih ima zavarovalnica do imetnikov polic¹⁸. Vendar pa na nivoju Evropske unije ni nikjer predpisano, na kakšen način naj se takšne zavarovalno-tehnične rezervacije oblikujejo. Države članice imajo ponavadi v zvezi s tem veliko bolj natančno definirana pravila, kar zagotavlja enoten princip merjenja zavarovalno-tehničnih rezervacij. Takšna situacija je privedla do tega, da se sistemi merjenja rezervacij v državah članicah tudi bistveno razlikujejo med seboj, vsaj kar se tiče finančnega poročanja in ukrepov nadzornih organov (Evropska komisija, 2002a, str. 4).

MSRP 4 omogoča zavarovalnicam, da obdržijo trenutno uporabljane principe vrednotenja svojih obveznosti do imetnikov polic. Poleg tega jim omogoča tudi spremembo računovodskih politik, seveda ob predpostavki, da bo ta vodila k smotrnejšim in zanesljivejšim metodam vrednotenja obveznosti. Po drugi strani pa utegne uvedba MSRP prinesiti dodatne skrbi nadzornim organom, in sicer (CEIOPS, 2005a, str. 36):

- Problem neuskklajenosti: problem asimetrije pri vrednotenju sredstev in obveznosti, ki se povečini pojavlja v tistih nacionalnih zakonodajah, ki za vrednotenje finančnih instrumentov za kritje zavarovalno-tehničnih rezervacij uporabljajo princip preteklih stroškov – pri aplikaciji MRS 39. Rešitev za omenjeno težavo predstavlja MSRP 4, in sicer z uvedbo možnosti za spremembo principov vrednotenja (npr. sprememba diskontne stopnje).
- Problem preudarnosti: ker obstaja možnost, da dovoljene spremembe ne bi bile v skladu z zahtevami skrbnosti v direktivah. Dejstvo, da imajo zavarovalnice same možnost odločati o uporabi opcij v računovodskih standardih, lahko povzroča preglavice nadzornim organom. Obstaja možnost, da bi vse navedeno vodilo k finančnim izkazom, ki bi bili manj robustni, manj zanesljivi in navsezadnje manj primerni, kot so bili pred uvedbo novih standardov. Poleg tega pa bi pomanjkanje smernic pri izbiri metodologije in predpostavk vrednotenja lahko oviralo preverljivost meritev.

3.7.5 Vrednotenje finančnih obveznosti

Obveznosti iz naslova pogodb, ki ne bodo več obravnavane kot zavarovalne, ne bodo več zavarovalne obveznosti, temveč finančne obveznosti, obravnavane po MSRP 39. Merjenje finančnih obveznosti po pošteni vrednosti se lahko pokaže kot manj preudarno od dosedanjega režima Evropske unije v direktivah s področja preudarnosti.

---

¹⁸ 15. člen Direktive 72/239/EEC in 28. člen Direktive 91/674/EEC

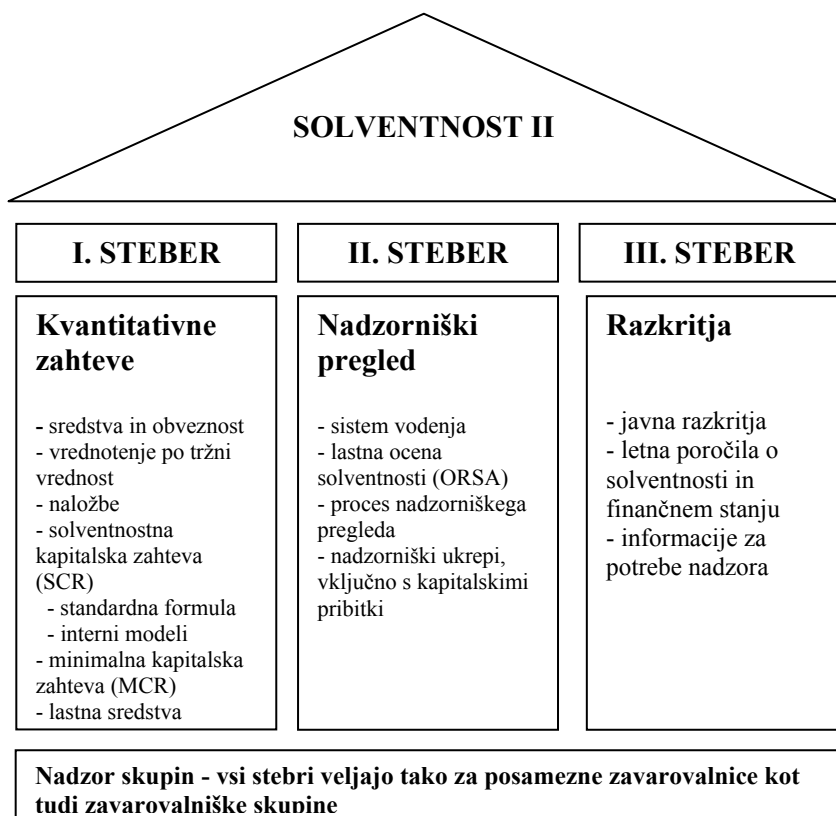
3.7.6 Izravnalne rezervacije

Direktive zahtevajo od držav članic, da za kreditna zavarovanja oblikujejo izravnalne rezervacije in jih v bilanci stanja izkazujejo kot obveznosti. MSRP 4 zavarovalnicam prepoveduje priznavanje rezervacij za katastrofalne škode in priznavanje izravnalnih rezervacij kot obveznosti iz naslova bodočih zavarovalnih pogodb (Berkovič Simeonov, 2005, str. 100).

3.8 Tristebrna arhitektura

Navdih za svojo tristebrno arhitekturo, kot je bilo napisano v enem od predhodnih poglavij, Solventnost II jemlje iz ureditve Basel II, ki je bila v bančni sektor uvedena z direktivo CRD. Podobno kot za banke bo tudi za zavarovalnice veljalo, da prvi stebel nove ureditve prinaša kvantitativne zahteve, drugi stebel se ukvarja s procesom nadzora zavarovalnic, tretji stebel pa je namenjen povečevanju transparentnosti trga s pomočjo zahtev po javnih razkritjih. Vsekakor pa velja, da se na tri stebre ne sme gledati posamično, saj so njihove vsebine zelo prepletene med seboj (Van Hulle, b.l., str. 4). Podrobneje je vsebina vsakega od stebrov predstavljena v nadaljevanju.

Slika 6: Tristebrna arhitektura Solventnosti II

Vir: Olesen et al., *Gearing up for Solvency II: The new business environment*, 2007, str. 5.

3.8.1 Prvi steber – kvantitativne zahteve

Prvi od treh stebrov, kot že rečeno, vsebuje kvantitativne zahteve, ki se nanašajo na področja vrednotenja sredstev in obveznosti, naložb, na solventnostne kapitalske zahteve, minimalne kapitalske zahteve in lastna sredstev zavarovalnice.

3.8.1.1 Vrednotenje sredstev in obveznosti

Sredstva in obveznosti bodo morala biti v skladu z novo ureditvijo vrednotena na tržni osnovi. Zavarovalno-tehnične rezervacije bo po novem potrebno deliti na tiste, ki krijejo tveganja, ki se jih da zaščititi pred izgubo in ki bodo vrednotene na tržni osnovi, ter na tiste rezervacije, ki krijejo tista tveganja, ki se jih ne da zaščititi. Slednje bodo vrednotene na osnovi najboljše ocene, povečane za pribitek za tveganje, ki pa bo izračunan po metodi cene kapitala (angl. *cost-of-capital* - v nadaljevanju CoC). Vrednotenje zavarovalno-tehničnih rezervacij bo potekalo v skladu s pristopom »trenutne izstopne vrednosti« (angl. *current exit value*), ki je konceptualno v skladu z najnovejšimi predlogi druge faze oblikovanja MSRP (Olesen et al., 2007, str. 5). Takšen sistem bo zamenjal trenutni konzervativen sistem vrednotenja sredstev, obveznosti in zavarovalno-tehničnih rezervacij, ki je nemalokrat vodil v precenjene kapitalske zahteve (Sterzynski & Dhaene, 2006, str. 7).

3.8.1.2 Nova kapitalska nivoja – SCR in MCR

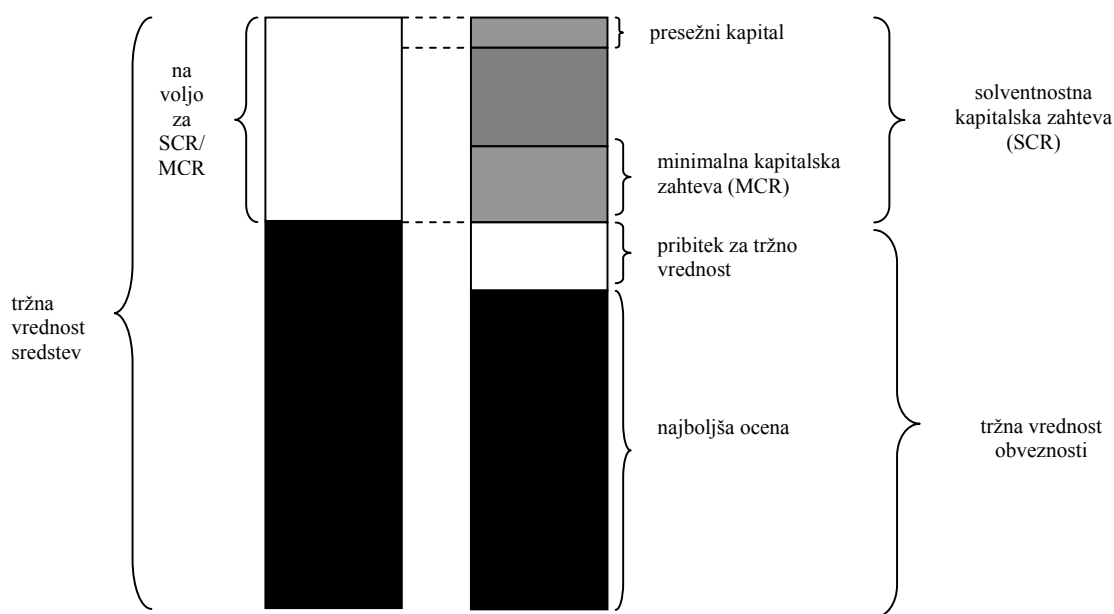
Minimalna kapitalska zahteva (MCR) in Solventnostna kapitalska zahteva (SCR) veljata za osrednji značilnosti 1. stebra nove ureditve in bosta nadomestili obstoječi sistem solventnostnih meja. V nasprotju s sedanjo ureditvijo bosta MCR in SCR predstavljali tisti kapital, ki bo namenjen pokrivanju izpostavljenosti zavarovalnice vsem tveganjem, s katerimi se ta sooča med poslovanjem. To pomeni, da nove kapitalske zahteve ne bodo odražale zgolj tveganja zavarovanja, kot je bilo to do sedaj, temveč tudi kreditna tveganja, tržna tveganja, likvidnostna tveganja in predvsem operativna tveganja. Slednja, kot sem že omenil, v zadnjem času igrajo eno ključnih vlog pri solventnosti zavarovalnic. Ker se že od zavarovalno-tehničnih rezervacij pričakuje, da bodo krila vse morebitne škodne zahtevke, ki izhajajo iz zavarovalnih pogodb, bosta SCR in MCR služila za zaščito zavarovalcev pred ostalimi nepredvidenimi izgubami, kot so na primer nepričakovana zgozostitev škodnih primerov oziroma slabe finančne naložbe, namenjene kritju rezervacij. Poleg tega pa bosta MCR in SCR v nasprotju z zavarovalno-tehničnimi rezervacijami, ki se jih ponavadi opazuje v daljšem časovnem obdobju, ocenjevana v veliko krajših časovnih razdobjih ter tudi ob višji stopnji zaupanja. Ne nazadnje pa bo Solventnost II, podobno kot že Basel II oziroma Direktiva CRD dovoljujeta bankam, zavarovalnicam dopustila možnost, da SCR izračunavajo s pomočjo standardne formule ali internih modelov, ki jih razvijejo same na podlagi analize tveganj, ki so jim izpostavljene (Sterzynski & Dhaene, 2006, str. 7).

Tako SCR kot MCR temeljita na ideji ekonomskega kapitala. Slednji je opredeljen kot skupna vrednost potrebnih tržnih sredstev nad tržno vrednostjo obveznosti zavarovalnice, ki se

uporabljajo za zmanjšanje tveganja neizpolnjevanja obveznosti, vendar le do določene mere tveganja (na primer tvegana vrednost – VaR, TVaR ali EPD) in v določenem časovnem obdobju (na primer eno leto) (Sterzynski & Bitenc, 2007, str 4).

MCR se zato neposredno dotika najbolj stresnih situacij, v katerih bo morala biti zavarovalnica sposobna mobilizirati primeren kapital pravočasno in učinkovito. SCR pa se bo nanašal na tekoče normalno poslovanje zavarovalnice, ob katerem bo le-ta imela nekaj časa, da sama sprejme ukrepe za zapolnitev kapitalske vrzeli. Zaradi tega dejstva bo morala zavarovalnica za pokrivanje MCR uporabljati kakovostnejši kapital, kot bo zadostoval za pokrivanje SCR (Evropska komisija, 2006, str. 2).

Slika 7: SCR in MCR

Vir: European Parliamentary Financial Services, Solvency II, 2006, str. 2.

3.8.1.3 Minimalna kapitalska zahteva (MCR)

Minimalni kapitalski zahtevi je skladno s predlagano arhitekturo namenjena vloga tistega nivoja regulatornega kapitala, pod katerega kapital zavarovalnice ne sme pasti, sicer bi to povzročilo nesprejemljivo tveganje za zavarovalce. Če kapital zavarovalnice pade pod nivo MCR, je dolžnost nacionalnega nadzornika, da nemudoma ukrepa z uporabo najstrožjih nadzorniških orodij, vključno z odvzemom licence. Nadzornikov ukrep mora torej v takšnem primeru biti takojšen in temelječ na vnaprej znanih pravilih.

MCR je ključnega pomena za preudaren nadzor zavarovalnic v ureditvi Solventnost II. Predstavljal naj bi vseevropsko harmonizirano in standardizirano formulo za izračun minimalnega kapitala, uporabno za vse zavarovalnice na področju EU. V nasprotju s

solventnostno kapitalsko zahtevo se za izračun MCR ne more uporabljati internih modelov, saj so le-ti ponavadi zasnovani tako, da njihove faktorje tveganja določa spremenljivost trga, čemur se pa nadzorniki v zvezi z določanjem minimalnega praga kapitala želijo izogniti. Poleg tega mora biti formula za izračun MCR precej jasno začrtana in transparentna, njena uporaba pa zavarovalnicam ne bi smela naprtiti dodatnih stroškov.

MCR kot minimalna kapitalska zahteva bo morala biti seveda postavljen nižje od SCR. V osnutku direktive iz sredine leta 2007 še ni predstavljen dokončni način izračuna MCR, kljub temu pa se največ govori o dveh možnih pristopih. Prvi pristop naj bi bil zelo podoben izračunu današnje solventnostne meje. Očitne prednosti takšnega pristopa bi bile njegova preprostost in transparentnost, poleg tega tudi naj ne bi povzročal dodatnih stroškov, saj bi temeljil na računovodskih informacijah. Vendar pa takšen pristop ne bi bil v celoti skladen z idejo Solventnosti II, zato bi se ga lahko obdržalo zgolj za neko prehodno obdobje, v katerem bi se pustilo zavarovalnicam, da same razvijejo bolj dovršen postopek. Po drugem možnem pristopu pa naj bi se MCR izračunaval kot nek delež SCR (Sterzynski & Dhaene, 2006, str. 8). V izračunu bi se lahko uporabilo drugačne stopnje zaupanja kot pri SCR, kar bi znižalo raven MCR glede na SCR (Sterzynski & Bitenc, 2007, str. 4). Takšna metoda bi bila v skladu s tržno orientiranim pristopom Solventnosti II in bi se jo dalo uporabiti po koncu prej omenjenega prehodnega obdobja. Vendar je zaenkrat še težko oceniti, kakšne stroške bi s seboj prinesel takšen pristop, zato se ga ne bi smelo prenesti v prakso pred zaključkom prve faze implementacije Solventnosti II. Obstaja tudi tretja možnost pristopa za izračun MCR, in sicer naj bi se le-ta računal na osnovi in v višini nad zavarovalno-tehničnimi rezervacijami. Izrazita prednost kakšne metode bi bila zagotovo njegova transparentnost in možnost uporabe v vseh zavarovalnicah v Evropski uniji, vendar zaenkrat še ne obstaja v celoti poenoten standard vrednotenja zavarovalno-tehničnih rezervacij, prav tako pa se tudi še ne ve, v kolikšni meri bo takšen standard prinesla Solventnost II (Sterzynski & Dhaene, 2006, str. 8).

3.8.1.4 Solventnostna kapitalska zahteva (SCR)

Solventnostna kapitalska zahteva odraža tisto raven kapitala, ki ga mora zavarovalnica imeti za zagotavljanje majhne verjetnosti propada. Z vidika nadzornega organa je pglavitni namen kapitala, da igra vlogo blažilca nepričakovanih izgub. Višina kapitala, ki ga mora imeti zavarovalnica, mora zato zadostovati, da lahko le-ta absorbira večje nepričakovane izgube v določenem časovnem obdobju ob primerno visoko določeni stopnji zaupanja. Za imetnike polic mora hkrati predstavljati zadostno jamstvo, da bodo njihove terjatve do zavarovalice poplačane ob zapadlosti. S tem, ko zavarovalnice držijo zadostno višino kapitala, omogočajo varnost in trdnost celotnega zavarovalniškega sektorja in navsezadnje tudi celotnega finančnega sistema. (Evropska komisija, 2006, str. 2).

Ta drugi, višji nivo kapitala, predstavlja jedro Solventnosti II, t.i. »ciljni¹⁹« kapital, temelječ na tržni vrednosti in se mora skladati z ekonomskim kapitalom, ki ga mora zavarovalnica

---

¹⁹ Pred uvedbo termina solventnostna kapitalska zahteva (SCR) so prvi delovni dokumenti s področja Solventnosti II višji nivo zahtevanega kapitala poimenovali kar ciljni kapital

imeti, če želi poslovati znotraj določenega intervala varnosti (Eling & Schmeiser & Schmit, 2006, str. 7). Izračuna se ga ob določeni stopnji zaupanja in v primeru Solventnosti II je ta stopnja zaupanja 99,5 odstotkov v obdobju dvanajstih mesecev, kar v praksi pomeni, da lahko z 99,5-odstotno verjetnostjo trdimo, da zavarovalnica, ki izkazuje določen SCR, ne bo propadla v obdobju enega leta oziroma da obstaja 0,5-odstotna verjetnost, da izračunani SCR zavarovalnice v naslednjem letu ne bo zadostoval za izpolnitev vseh obveznosti do zavarovancev.

Zavarovalnice bodo za izračun SCR lahko uporabile dve poti, in sicer bodo lahko višjega od kapitalskih nivojev računale po standardnem pristopu ali pa se bodo odločile za razvoj lastnega internega modela. Standardni pristop oziroma model je po svoji zasnovi bližji sedanji ureditvi večine držav članic (EMB, 2007). Standardni model vnaprej opredeljuje, katera tveganja naj bodo vključena v izračun SCR, korelacijske matrike za agregiranje in tudi metode za agregiranje. Po drugi strani pa se zavarovalnice lahko odločijo za uporabo internih modelov, ki jim omogočajo, da koncept izračuna SCR prilagodijo svojim zahtevam. Vendar je osnovni proces enak: najprej morajo prepoznati tveganja, jih oceniti, agregirati in, upoštevaje odnos do tveganja, ugotoviti višino ekonomskega kapitala, ki odraža zeleni profil tveganja zavarovalnice (Strezynski & Bitenc, 2007, str. 7). Tiste zavarovalnice, ki se bodo odločile za drugi pristop, bodo morale za uporabo internega modela najprej pridobiti soglasje nacionalnega nadzornika. Poleg tega pa bo za razvoj in uporabo internega modela potrebno veliko več časa in tudi resursov, tako človeških kot materialnih. Verjetno je, da se bodo pristopa z uporabo internih modelov poslužile večje in bogatejše zavarovalnice ter tiste, ki podobne pristope uporabljajo že sedaj. Solventnost II pa bo dovoljevala še nekakšen hibridni pristop, ki bo vseboval poenostavljene interne modele z elementi standardizacije. Takšen pristop zna biti zato privlačen za manjše in srednje velike zavarovalnice (EMB, 2007).

3.8.1.5 Standardni model proti internim modelom

Na osnovi prejšnjega odstavka ne gre enostavno zaključiti, da bodo interne modele lahko imele le bogatejše zavarovalnice, manjše in manj premožne pa bodo morale uporabljati standardni pristop, kar ne bi bilo pravilno. Zavarovalnice se namreč razlikujejo še po drugih lastnostih, ne le po velikosti. Imajo različna nagnjenja k tveganjem, uporabljajo različne kontrolne procese in kar je najpomembnejše, ponujajo različne vrste zavarovanj oziroma zavarujejo različne rizike. Da bi se izognili favoriziranju določenga tipa zavarovalnic, je zelo pomembno, da je standardni pristop kalibriran tako, da v najslabšem primeru popolnoma ustreza le nekaj zavarovalnicam, ne pa večini. Napačna kalibracija namreč lahko privede do hudih posledic (Hinder & Charania, 2006, str. 2).

Če bodo z uporabo standardnega pristopa kapitalske zahteve postavljene previsoko, bo to kazen za manjše zavarovalnice, ki si ne bodo mogle privoščiti internih modelov in nišne zavarovalnice, ki se ponavadi ne obnašajo tako kot trg, za katerega je pristop kalibriran. Po drugi strani pa se zna hitro zgoditi, da bi nadzorniki postavili prenizke kapitalske zahteve, s

tem pa odvrnili zavarovalnice od razvoja lastnih modelov ter tako spodkopali enega glavnih namenov Solventnosti II.

Tiste zavarovalnice, ki se bodo odločile za razvoj in uvedbo internih modelov, pred dejanskim začetkom uporabe le-teh čaka še nekaj preprek. V trenutni fazi projekta Solventnost II namreč še ni povsem jasno, kaj se od internih modelov sploh pričakuje. Ker implementacija nove direktive poteka po Lamfalussyjevem pristopu, bodo podrobnejša določila glede internih modelov izdelana šele v implementacijskih ukrepih 2. stopnje in ne že v Okvirni direktivi.

Vseeno ostaja v zvezi z internimi modeli še nekaj odprtih vprašanj. Med najpomembnejša vsekakor spada vprašanje, kako zavarovalnice spodbuditi k razvoju internih modelov, ne da se jim dopusti, da začnejo same »voditi igro« glede kapitalskih zahtev. Kot delna rešitev se omenjajo tako imenovani delni oziroma hibridni modeli, pri katerih gre za mešanico standardnega in internih modelov. Tovrstni modeli vseeno omogočajo boljše upravljanje s tveganji kot popolnoma standardizirani. Neka zavarovalnica se na primer lahko odloči, da bo razvila interni model zgolj za tveganja zavarovanja in da bo preko tega vsa tveganja, ki grozijo njenemu portfelju, spoznala bolje kot njena konkurentka, ki bo za modeliranje vseh tveganja uporabljala standardizirani model. Nadzorniki pa bodo morali biti pri delnih modelih pozorni predvsem na to, da zavarovalnice ne bi razvijale internih modelov na tistih področjih, kjer bi želele imeti nižje kapitalne zahteve, temveč tam, kjer standardizirani pristop ne bi nudil dovolj dobre slike tveganja. Zaradi tega obstaja velika verjetnost, da bodo nacionalni nadzorniki od vseh velikih zavarovalnic zahtevali, da razvijejo interne modele ne glede na to, kakšne bodo njihove preference glede tega (Hinder & Charania, 2006, str. 2).

Drugo odprto vprašanje glede internih modelov pa je, v kateri smeri naj jih zavarovalnice sploh razvijajo, če jim nadzorniki ne bodo nudili nobenih usmeritev. Znano je edino to, da so se nadzorniki jasno izrekli, da mora biti pristop k modeliranju zaradi konsistentnosti modelov standardiziran, kar bi omogočalo, da se arbitrarno določi omejitve pri razvoju in nadgradnji modelov. Po drugi strani pa to pomeni, da bodo morali nadzorniki pri procesu pregleda in odobritve predlaganih modelov doseči visoko stopnjo konsistentnosti in da bo moral biti takšen pregled zelo natančen.

V tem trenutku je glede modelov možno zaključiti le, da obstaja še veliko prostora za debato o odlikah enih ali drugih vrst. Pričakuje se lahko, da bo ta debata trajala vse do implementacije direktive, če ne celo še dlje. Kot pa kažejo izkušnje iz bančnega sektorja, je praktično nemogoče ustvariti takšen režim, ki bi zadovoljil vse vpletene (Hinder & Charania, 2006, str. 2).

3.1.8.6 Pravila naložbenja

Nova solventnostna ureditev pri pravilih naložbenja odstopa od kvantitativnega načina predpisovanja strukture naložb in uvaja načelo preudarne osebe (angl. *prudent person*). To načelo določa, da zavarovalnica sredstva nalaga v tiste naložbe in finančne instrumente,

katerih izpostavljenost tveganjem se da pravilno oceniti, meriti in kontrolirati. Vse naložbe, predvsem pa tiste, s katerimi zavarovalnica zagotavlja kapitalsko ustreznost, morajo biti naložene tako, da zavarovalnici zagotavljajo varnost, likvidnost in dobičkonosnost. Naložbe, ki krijejo zavarovalno-tehnične rezervacije, morajo biti časovno in glede na naravo obveznosti usklajene z obveznostmi iz naslova zavarovalnih pogodb. V primeru konflikta interesov mora zavarovalnica naložiti sredstva v tiste naložbe, ki so v interesu zavarovalcev oziroma zavarovancev.

Zavarovalnice lahko nalagajo sredstva v izvedene finančne instrumente samo v tolikšnem obsegu, kolikor je potrebno, da bi zmanjšale tveganje oziroma olajšale učinkovito upravljanje naložb. Zavarovalnica lahko v razumnem obsegu vlaga sredstva tudi v naložbe, s katerimi se ne trguje na organiziranem trgu. Poskrbeti pa mora, da so naložbe ustrezno razpršene in se tako ogniti prekomernemu zaupanju v posamezno naložbo, izdajatelja, skupino družb oziroma geografsko področje ter tako preprečiti kopičenje tveganja v portfelju naložb (Merhar, 2007, str. 14).

3.8.2 Drugi steber – kvalitativen nadzorniški pregled

V nasprotju s prvim stebrom, ki se bo ukvarjal s kvantitativnimi zahtevami solventnosti zavarovalnic, bo drugi steber usmerjen v kvalitativne zahteve in bo pokrival dva pomembna vidika, in sicer (KPMG, b.l.):

- določil bo interne standarde upravljanja s tveganji in kapitalom, ki jih bodo morale zavarovalnice upoštevati in
- določil bo pravila nadzorniškega procesa.

Kvalitativna pravila so potrebna predvsem na področjih upravljanja s tveganji, notranje kontrole, upravljanja z usklajenostjo sredstev in obveznosti, pozavarovanja ter nadzora »on-site«. Takšna narava novih pravil bo po eni strani omogočila nadzornikom učinkovito opravljanje nadzora, po drugi strani pa določala smernice delovanja subjektom nadzora (Benkovič, 2004, str. 77). Upravljanje s tveganji predstavlja tudi tisto področje drugega stebra, kjer se le-ta sreča z zahtevami prvega (Frey & Ott, 2007, str. 1).

V skladu s kvalitativnimi pravili drugega stebra bodo morale zavarovalnice redno same ocenjevati svojo izpostavljenost tveganju in potrebno višino kapitala (angl. *own risk and solvency assessment*; v nadaljevanju ORSA). Takšne ocene bodo morale biti redne in usmerjene v prihodnost in vsebovati bodo morale vsaj naslednje redne ocene (Evropska komisija, 2007b, str. 4):

- Ocene celotne potrebe družbe po kapitalu z upoštevanjem njenega specifičnega profila tveganja in poslovne strategije. Za izvajanje ocen bodo morale družbe izvajati takšne procese, s katerimi bodo lahko prepoznale možne prihodnje spremembe v tistih ekonomskih pogojih, ki bi lahko imeli neugoden učinek na celotno finančno stanje družbe;

- Ocene, s katerimi bodo družbe ugotovile, če sploh in do kolikšne mere njihov profil tveganja odstopa od predpostavk, ki so bile uporabljene za izračun SCR kot ga predpostavlja člen direktive SCR oziroma je ocena izračunana v skladu s členom SCR-standardna formula oziroma v skladu s potrjenim notranjim modelom, ki ga uporablja družba;
- Preverbo, ali družba izpolnjuje regulatorne solventnostne zahteve, ki jih predpisujeta člena o SCR in MCR oziroma ali jih bo sposobna izpolnjevati tudi v prihodnje.

Lastna ocena tveganja in kapitala (po)zavarovalnic bo predstavljala sestavni del poslovne strategije družbe in bo morala biti upoštevana v vseh strateških odločitvah o prihodnjem poslovanju družbe. Končno odgovornost za primernost navedenih ocen bo nosilo poslovodstvo družbe.

Drugi od obeh ciljev predstavlja ključni napredek v primerjavi s Solventnostjo I, saj ta ni določala namena opravljanja nadzora nad zavarovalnicami in drugimi subjekti, temveč je zgolj naštevala področja, na katerih se nadzor vrši (Benkovič, 2004, str. 78). Pri drugem stebru Solventnosti II zagotovo ne bo dovolj zgolj »obkljukati« seznama zahtev, temveč bo nadzornike morala zadovoljiti vrsta kvalitativnih vidikov poslovanja zavarovalnice, od kakovosti podatkov, postopkov ocenjevanja, kakovosti in dovršenosti sistemov upravljanja s tveganji pa vse do kakovosti akcijskih načrtov za ukrepanje v primeru uresničitve tveganj. Poleg tega bodo nadzorniki tudi želeli videti, ali so vsi ti sistemi med seboj dobro povezani (EMB, 2007).

Nadzorniki bodo pregledovali in ocenjevali sisteme, ki jih bodo zavarovalnice in pozavarovalnice uvedle z namenom, da bi izpolnjevale določila Direktive. Ocenjevali bodo tudi sposobnost zavarovalnic, da same ocenijo tveganja, kadar so jim izpostavljene oziroma kadar bi obstajala možnost izpostavljenosti. Nadzorniški pregled bo ob takih ocenah upošteval okolje, v katerem posluje pregledovana zavarovalnica.

Nadzorniki bodo še posebej pregledovali in ocenjevali naslednje (Evropska komisija, 2007c, str. 4):

- sistem vodenja družbe,
- zavarovalno-tehnične rezervacije,
- solventnostne kapitalske zahteve (SCR in MCR),
- lastne ocene tveganja in kapitala,
- pravila o naložbenju in
- kakovost in obseg lastnih sredstev družbe.

Nadzorniki bodo imeli na voljo vsa potrebna orodja za spremljanje in nadziranje zavarovalnic, ki jim bodo omogočala prepoznavanje in popraviljanje poslabšanega finančnega stanja v nadzorovanih družbah.

Nadzorniki bodo, da bi dosegli cilje nadzora, nadzorovali finančno stabilnost subjektov nadzora, analizirali posamezne zavarovalnice, skupine zavarovalnic, trg in okolje, v katerem delujejo. Razlikovali bodo nadzor »on-site« in »off-site«. Pri nadzoru »off-site« bodo nadzirali in ocenjevali stanje vsake zavarovalnice tudi stanje celotnega trga, nadzor »on-site« pa bodo izvajali z namenom, da se preveri delovanje zavarovatelja in spoštovanje pravil, nadzornih standardov in zahtev (Benkovič, 2004, str. 78).

Nadzornik bo imel na voljo preventivne in kurativne ukrepe, ki so, glede primernosti in nujnosti, časovno potrebni za doseg namena nadzora. Izrekal bo tudi sankcije, ki bodo temeljile na jasnih in objektivnih, javno znanih kriterijih (Evropska komisija, 2004, str. 44b).

Drugi steber bo za nadzornike uvedel tudi tako imenovani proces kolegialnega pregleda (angl. *peer review*)²⁰, ki naj bi preko medsebojnega nadzora in pritiska spodbudil harmonizacijo nadzornih praks znotraj Evropske unije (Strezynski & Bitenc, 2007, str. 5).

3.8.3 Tretji steber – transparentnost in tržna razkritja

Pomemben del novega sistema predstavljata transparentnost in zahteva po razkritjih. S tem naj bi se okrepila tržna disciplina in nadzor, temelječa na ocenjevanju tržnih tveganj, ki jim je zavarovalnica izpostavljena. Tretji steber naj bi okrepil tudi nadzor, urejen v drugem stebru Solventnost II, oblikoval tržno disciplino in uskladil nadzor med sektorji finančnega trga.

Zahteve po razkritju določenih informacij o delovanju (doseganju kapitalskih zahtev, upravljanju s tveganji, izvedenih postopkih nadzora in njihovi rezultati itd.) pomenijo okrepljen postopek regulatornega nadzora. Razkritja pomenijo »tržni nadzor«, v okviru katerega naj bi zavarovalnice in zavarovalniške skupine razkrile podatke o poslovanju in uspešnosti poslovanja ter o spoštovanju regulatornih pravil in navodil nadzornikov. Tržni nadzor naj bi omogočal večjo tržno disciplino. Obnašanje subjektov nadzora naj bi bilo, ker naj bi se morali zavedati nujnosti pravilnega delovanja in spoštovanja nadzornih pravil, skladno z regulativo. Zainteresirani tržni udeleženci naj bi bili »nadzorniki nadzornikov« in bi tako posredno vplivali na obnašanje zavarovalnic in zavarovalniških skupin. Cilj novih določb tretjega stebra je doseči harmonizacijo nadzornih pravil, ki bi ohranila konkurenčnost med subjekti nadzora posameznih sektorjev finančnih trgov (Benkovič, 2004, str. 82).

Razkritja naj bi potekala v dveh smereh, in sicer naj bi zavarovalnice morale podatke razkrivati tako svojim nadzornikom kot tudi javnosti (KPMG, b.l.). Od zavarovalnic naj bi se pričakovalo, da bodo v svoja letna poročila vključila tudi poročilo o svoji solventnosti in finančnem stanju. Poročilo o solventnosti in finančnem stanju bi moralo vsebovati informacije o naslednjem (Evropska komisija, 2007d, str. 3):

---

²⁰ pregled opravljanja nalog posameznega nacionalnega nadzornika v okviru njegovih pooblastil, ki ga izvaja določena (nacionalna) institucija z namenom usklajevanja praks in nadzora postopanja in delovanja v okviru podeljenih pristojnosti

- Pregled vseh zavarovalnih vrst in finančne učinkovitosti zavarovalnice: opis vseh zavarovalnih vrst, ki jih trži zavarovalnica, podjetniško strukturo (notranje okolje), trg (zunanje okolje), cilje in strategijo (po)zavarovalnice ter njen finančni učinek;
- Upravljanje zavarovalnice: opis struktur upravljanja zavarovalnic in oceno njihove primernosti ob upoštevanju izpostavljenosti tveganju zavarovalnice ter izjavo o skladnosti z zahtevami o zmožnosti in primernosti vodstvenih kadrov za upravljanje zavarovalnice;
- Uporabljene metode vrednotenja za solventnostne namene: ločen opis osnov in metod za vrednotenje zavarovalno-tehničnih rezervacij, naložb za pokrivanje le-teh in za pokrivanje kapitalskih zahtev ter za druga sredstva in obveznosti, skupaj s pojasnili vsakršnih morebitnih razlik med osnovami in metodami vrednotenja za posamezne zgoraj naštete elemente;
- Upravljanje s tveganji: za vsako kategorijo tveganj ločen opis strategij in procesov, ki se jih uporablja za prepoznavanje, merjenje, prenos in nadzor tveganj, ki jim je zavarovalnica izpostavljena ter izpostavljenost tveganjem skupaj z nagnjenostjo in občutljivostjo za tveganja;
- Upravljanje s kapitalom:
  - Z ozirom na lastna sredstva: opis strukture in zneska lastnega kapitala (vključno z analizo vseh večjih sprememb v primerjavi s preteklim opazovanim obdobjem ter obrazložitvijo vseh sprememb v povezavi z vrednostjo takšnih kapitalskih elementov v finančnih izkazih) ter njihove kakovosti (vključno s kratkim opisom prenosljivosti oziroma nadomestljivosti kapitala);
  - Z ozirom na kapitalske zahteve: višino MCR in SCR, kot sta potrebna glede na izračune za (po)zavarovalnico z razčlenitvijo na: (1.) višino, izračunano v skladu s členi direktive (SCR po standardni formuli, SCR po internem modelu oziroma SCR po parcialnem internem modelu) in (2.) kapitalske pribitke v skladu s členom direktive Kapitalski pribitki;
  - Z ozirom na kakršen koli interni model, ki ga uporablja (po)zavarovalnica: opis, temelječ na kvalitativnih informacijah, analiziranih tveganjih, metodologijah modeliranja in ključnih predpostavkah, stabilnosti opravljenih analiz, predpostavkah o diverzifikaciji, ukrepih managementa in internih procesih validacije modelov;
  - Z ozirom na kakršnokoli nedoseganje kapitalskih zahtev: višino nedoseganja SR oziroma MCR med letom, ne glede na to, ali je bilo nedoseganje do konca leta že odpravljeno, vključno z vzroki za nedoseganje in posledicami, ki jih je imelo na poslovanje (po)zavarovalnice, ter z opisom vseh ukrepov, ki jih je leta sprejela za odpravo nedoseganja.

3.9 Predlog direktive Solventnost II

Evropska komisija je v prvih julijskih dneh leta 2007 izdala dolgo pričakovani osnutek direktive Solventnosti II. V nadaljevanju je na kratko povzeta vsebina predloga direktive. Iz

povzetka je moč v grobem ugotoviti, kaj lahko zavarovalnice pričakujejo od nove zakonodaje in na kaj se morajo začeti pripravljati.

3.9.1 Pravna podlaga

Uvedba okvirja Solventnost II bo prinesla pomembne popravke in dopolnila obstoječe prenovljene življenjske zavarovalniške direktive in neživljenjske zavarovalniške direktive, zaradi česar se bodo spremenile tudi ostale direktive s področja zavarovalništva, kot so pozavarovalna direktiva, direktiva o prenehanju zavarovalnic, direktive o zavarovalniških skupinah in v kasnejši fazi tudi direktive IORP. Slednja se namreč izrecno navezuje na prenovljeno življenjsko direktivo, kar pomeni, da bo uvedba Solventnosti II avtomatično prinesla potrebo po prenovi direktive IORP. Do spremembe te direktive bo prišlo šele po ločeni specifični analizi, ki bo morala upoštevati vse specifike pokojninskih zavarovanj (Evropska komisija, 2005a, str. 2).

Zaradi novih sprememb v zvezi s Solventnostjo II je bilo v en sam dokument preoblikovanih 13 direktiv s področja življenjskega in neživljenjskega zavarovanja, pozavarovanja, zavarovalniških skupin in prenehanja delovanja zavarovalnic ter pozavarovalnic (Evropska komisija, 2007a, str. 4):

- Direktiva Sveta 64/225/EGS z dne 25. februarja 1964 o odpravi omejitev svobode ustanavljanja in svobode opravljanja storitev na področjih pozavarovanja in retrocesije;
- Prva direktiva Sveta 73/239/EGS z dne 24. junija 1973 o usklajevanju zakonov in drugih predpisov o začetku opravljanja in opravljanju dejavnosti neposrednega zavarovanja razen življenjskega zavarovanja;
- Direktiva Sveta 73/240/EGS z dne 24. julija 1973 o odpravi omejitve svobode ustanavljanja na področju dejavnosti neposrednega zavarovanja, razen življenjskega zavarovanja;
- Direktiva Sveta 76/580/EGS z dne 29. junija 1976 o spremembi Direktive 73/239/EGS o uskladitvi zakonov in drugih predpisov o začetku opravljanja in opravljanju dejavnosti neposrednega zavarovanja razen življenjskega zavarovanja;
- Direktiva Sveta 78/473/EGS z dne 30. maja 1978 o usklajevanju zakonov in drugih predpisov o sozavarovanju na ravni skupnosti;
- Direktiva Sveta 84/641/EGS z dne 10. decembra 1984 o spremembi Prve direktive (73/239/EGS) o usklajevanju zakonov in drugih predpisov o začetku opravljanja in opravljanju dejavnosti neposrednega zavarovanja razen življenjskega zavarovanja, zlasti glede zavarovanja pomoči;
- Direktiva Sveta 87/344/EGS z dne 22. junija 1987 o usklajevanju zakonov in drugih predpisov o zavarovanju stroškov postopka;
- Druga direktiva Sveta 88/357/EGS z dne 22. junija 1988 o usklajevanju zakonov in drugih predpisov o neposrednem zavarovanju razen življenjskega zavarovanja, ki opredeljuje določbe za učinkovito uresničevanje svobode opravljanja storitev in o spremembah Direktive 73/239/EGS;

- Direktiva Sveta 92/49/EGS z dne 18. junija 1992 o uskladitvi zakonov in drugih predpisov o neposrednem zavarovanju razen življenjskega zavarovanja (Tretja direktiva o premoženjskem zavarovanju);
- Direktiva 98/78/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. oktobra 1998 o dopolnilnem nadzoru nad zavarovalnicami v zavarovalniški skupini;
- Direktiva 2001/17/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. marca 2001 o reorganizaciji in prenehanju zavarovalnic;
- Direktiva 2002/83/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. novembra 2002 o življenjskem zavarovanju;
- Direktiva 2005/68/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. novembra 2005 o pozavarovanju.

Ker bi popolna predelava obstoječih direktiv pomenila več kot le preoblikovanje, direktiva Solventnost II sledi strukturi obstoječih (po)zavarovalnih direktiv. Nove določbe Solventnosti II se torej vključijo v različna poglavja in naslove osnutka direktive. Obstoječe direktive, ki se preoblikujejo, niso bistveno spremenjene, razen sprememb, ki so nujne za uvedbo novega režima solventnosti.

Predlog uporablja »tehniko preoblikovanja«, ki omogoča bistvene spremembe obstoječe zakonodaje brez samostojne direktive o spremembah. Preoblikovanje zmanjšuje zapletenost, zakonodaja Evropske unije pa je bolj dostopna in razumljiva. Veliko določb obstoječih direktiv je bilo nekoliko spremenjenih z namenom, da se izboljšata besedilo in berljivost (Evropska komisija, 2007a, str. 5).

3.9.2 Področje uporabe

Področje uporabe te direktive se ne spremeni. Ta predlog zato velja za vse zavarovalnice in pozavarovalnice, ki ponujajo življenjska in neživljenjska zavarovanja, čeprav je bila sedanja izključitev malih družb za vzajemno zavarovanje razširjena na vse male družbe za vzajemno zavarovanje, opredeljene v členu 4, ne glede na njihovo pravno obliko. Ta direktiva se ne uporablja le za pokojninske sklade, ki jih zajema Direktiva 2003/41/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 3. junija 2003 o dejavnostih in nadzoru institucij za poklicno pokojninsko zavarovanje. Pregled te direktive bo izveden leta 2008. Takrat bo Komisija preverila, ali in kako bi bilo potrebno ustrezne zahteve glede solventnosti razviti tudi za pokojninske sklade. Podobno direktiva ne spreminja režima, ki se uporablja za finančne konglomerate. Če se bodo pojavila kakršna koli vprašanja, bodo le-ta obravnavana med revizijo Direktive o finančnih konglomeratih (2002/87/ES), ki bo potekala leta 2008 (Evropska komisija, 2007a, str. 5).

3.9.3 Povzetek predloga

Predlog direktive Solventnost II jasno izraža svoj cilj, ki je zagotovitev finančne stabilnosti zavarovalnic in pozavarovalnic v Evropski uniji, zlasti v težkih časih (Millns & Wilkinson,

2008, str. 3). Cilj namerava doseči z večjim poudarjanjem predvidevanja bodočih škodljivih dogodkov, da bi jih zavarovalnice lahko ob njihovem morebitnem nastanku bolje obvladovale. Takšen cilj nove direktive se odmika od trenutnega sistema, ki se zanaša na zgodovinske podatke s prevelikim poudarkom na tveganja obveznosti in uvaja aktivnejše spremljanje tveganj, ki izhajajo iz sredstev zavarovalnice (tržno, kreditno in operativno tveganje).

Osnutek direktive, objavljene sredi poletja 2007, je bil narejen na osnovi CEIOPS-ovih priporočil glede določil prvega stebra arhitekture. Kljub temu, da predlog nove direktive v naslovu resda nosi besedo solventnost, že v uvodu eksplicitno navaja, da kapital ni niti edina niti nujno najboljša rešitev za blaženje tveganj in zavarovanje pred propadom zavarovalnice. Študije, ki jih je izvedel CEIOPS in so se ukvarjale s stečajni in skorajšnjimi stečajni zavarovalnic, so pokazale, da so poglavitni vzroki za te (skorajšnje) stečaje tičali v slabem upravljanju zavarovalnic in v neprimernih odločitvah v zvezi s tveganji, ne pa v neustreznosti kapitala.

To pomeni, da nova direktiva bolj poudarja funkcijo upravljanja s tveganji znotraj zavarovalnic, saj od zavarovalnic zahteva, da uredijo funkcije vodenja in upravljanja s tveganji kot osnovo za zagotavljanje kapitalske ustreznosti. Tudi predlagane formule za izračun solventnostnega kapitala so zasnovane tako, da temeljijo na specifičnem profilu tveganja vsake zavarovalnice posebej, pa naj si gre za standardni ali pa interni model (Millns & Wilkinson, 2008, str. 3).

Predlagana standardna formula razporeja vsako kategorijo tveganja v poseben modul in omogoča agregiranje in diverzificiranje modulov. Povsem jasno je, da bi moral interni model bolje in natančneje odražati profil tveganja vsake posamezne zavarovalnice, poleg tega pa bi bilo mogoče z ustreznim pristopom bolje modelirati in upravljati s temi tveganji. Uvedba internega modela bo torej od zavarovalnic terjala veliko večjo, tudi finančno angažiranost, hkrati pa bo moral biti takšen model potrjen tudi s strani nadzornika.

Osnutek direktive je pripravljen v tej smeri, da nekako združuje merjenje in upravljanje s tveganji. To dvoje skupaj z zahtevami po javnih in zasebnih razkritjih tvori že večkrat omenjene »tri stebre« sistema Solventnost II. Tretji steber, ki je namenjen prav razkritjem, uvaja dve novi vrsti zahtev za zavarovalnice, in sicer lastno oceno tveganja in solventnosti (ORSA) ter poročilo o solventnostnem in finančnem stanju zavarovalnice. Še posebej ORSA postaja ključno orodje za nadzor zavarovalnic na eni ter kot dobrodošlo orodje za vodstvo zavarovalnice na drugi strani.

Predlagana direktiva priznava, da kljub temu, da je njen cilj harmonizacija regulacije zavarovalnic med vsemi državami članicami in tudi v vseh finančnih sektorjih, še vedno dopušča različne profile tveganja zavarovalnic. Zaradi tega vključuje načelo proporcionalnosti, kar pomeni, da njene zahteve niso preveč obremenjujoče za manjše zavarovalnice, medtem ko večjim, multinacionalnim zavarovalnicam omogoča, da pridobijo

vse koristi diverzifikacije. Res je, da za manjše zavarovalnice nove zahteve ne bodo veljale, kljub temu pa se bodo lahko kadarkoli prostovoljno pridružile novemu režimu in sprejele njegove zahteve, če bodo želele izkoristiti vse ugodnosti, ki jih bo novo okolje prinašalo.

Regulacija multinacionalnih zavarovalnic bo potekala skladno s konceptom »skupinske nadzorniške strukture« in v tesnem sodelovanju med nadzorniki posameznih držav članic, kar naj bi omogočilo učinkovit in dosleden pristop k nadzoru ter mogoče dovoljevalo učinkovitejši nadzor kapitalskih struktur skupin (Millns & Wilkinson, 2008, str. 3).

3.9.4 Razlaga vsebine direktive

Vsebinsko se posamezni oddelki predloga direktive delijo na več področij, katerih vsebina je na kratko povzeta v nadaljevanju.

3.9.4.1 Vodenje zavarovalnice in upravljanje s tveganji

V osnutku direktive predlagane zahteve za vodenje zavarovalnice stremijo k doseganju konsistentnosti z ureditvijo bančnega sektorja in konsistentnosti med državami članicami. Z nekaterimi tveganji se je namreč bolj učinkovito spopasti preko izboljšanja upravljanja z zavarovalnicami kot pa s pomočjo dodatnih kapitalskih zahtev.

Ker se bo po novem od zavarovalnic pričakovalo, da bodo uskladile svoje poslovanje z regulatornimi principi in ne zgolj sledile regulatornim pravilnikom, bo veliko večja odgovornost za rezultate padla na ramena vodstva zavarovalnice. Zavarovalnice bodo morale nadzornikom preko ORSA dokazati, da so njihovo vodenje, njihov pristop k upravljanju s tveganji in praksa upravljanja s tveganji primerni za njihov lastni profil tveganja.

Preko procesa nadzorniškega pregleda (angl. *supervisory review process*; v nadaljevanju SRP) bo nadzornik ocenjeval sposobnost sistema vodenja zavarovalnic, in sicer bo ugotavljal, če je le-ta sposoben identificirati in upravljati s tveganji in potencialnimi tveganji, ki pretijo zavarovalnici. Nadzornik bo imel pooblastila, s katerimi bo lahko prisilil zavarovalnice k odpravi vsakršne pomanjkljivosti, ki jih bo preko SRP odkril v njihovem sistemu vodenja, vključno z njihovimi strategijami, procesi in postopki poročanja. Zavarovalnice bodo dolžne zagotoviti, da bosta njihovo vodenje in sistem upravljanja s tveganji primerno dokazljiva in da ju nadzornik lahko tudi preveri. Za kaj takega pa bo morala v zavarovalnici obstajati popolna dokumentacija pisnih pravil in politik, popisov procedur, jasno dodeljene vloge in odgovornosti ter zbir informacij za poročanje vodstvu.

Zavarovalnice bodo morale nadzornikom dokazati, da je njihov sistem vodenja preudaren, da temelji na zdravih načelih, da je sorazmeren z naravo, obsegom in kompleksnostjo poslovanja družbe ter da mora biti primeren za reden nadzor. Vsebovati bo moral (Millns & Wilkinson, 2008, str. 6):

- primerno in transparentno organizacijsko strukturo z jasno dodeljenimi in razmejenimi odgovornostmi ter učinkovit sistem za prenos informacij znotraj družbe in

- pisne in veljavne politike poslovanja, ki jih lahko nadzornik redno (letno) pregleduje in v njih išče kakršnekoli spremembe. To je še posebej pomembno pri politikah s področja upravljanja s tveganji, notranje kontrole, notranje revizije in kakršnega koli izdvajanja poslovne funkcije iz družbe.

Ključni element sistema vodenja v zavarovalnici bo moral predstavljati učinkovit sistem upravljanja s tveganji. Le-ta bo moral vsebovati strategije, procese in postopke poročanja za stalno spremljanje in upravljanje s tveganji ter njihovo poročanje. Takšen sistem bo moral tveganja obravnavati posamezno, zbirno in glede na njihovo medsebojno povezanost. Sistem upravljanja s tveganji bo moral biti integriran v organizacijsko strukturo zavarovalnice in bo moral pokrivati najmanj naslednja področja (Millns & Wilkinson, 2008, str. 7):

- sprejemanje tveganj in oblikovanje rezervacij,
- upravljanje s sredstvi in obveznostmi,
- naložbene dejavnosti, še posebej, če gre za izvedene finančne instrumente in podobno,
- upravljanje tveganja likvidnosti in tveganja koncentracije tveganj in
- pozavarovanje in ostale tehnike zmanjševanja tveganj.

Če se bo posamezna zavarovalnica odločila, da bo uporabljala interni ali vsaj delno interni model, bo morala nadzornemu organu dokazati, da je takšen model vključen v sistem upravljanja s tveganji. V tem primeru bo imel proces upravljanja s tveganji še dodatne obveznosti, ki se bodo nanašale na interne modele, in sicer (Millns & Wilkinson, 2008, str. 7):

- razvoj in implementacija internega modela,
- testiranje in potrditev internega modela,
- hranjenje in sprotno posodabljanje dokumentacije o internem modelu,
- analiziranje in poročanje o učinkovitosti modela in
- obveščanje vodstva zavarovalnice o učinkovitosti modela, opozarjanje na morebitne pomanjkljivosti ter predlaganje potrebnih sprememb oziroma nadgraditev modela.

Proces upravljanja s tveganji bo moral biti nepretrgan, zato bodo morale zavarovalnice v organizacijo vpeljati posebno funkcijo upravljanja s tveganji, v kolikor ta še ne obstaja. Skladno s prej omenjenim principom proporcionalnosti to ne pomeni nujno, da bodo morale imeti sedaj vse zavarovalnice polno zaposlenega glavnega upravljavca s tveganji (angl. *chief risk officer* - CRO), vsekakor pa bodo morale zagotoviti, da bo ta funkcija dokazljivo objektivna in neodvisna. Funkcije, kot je CRO, bo mogoče organizirati tudi izven zavarovalnice (angl. *outsource*), seveda, če bo se takšen način izkazal kot konsistenten z učinkovitim upravljanjem s tveganji. Slednja rešitev bo verjetno zanimiva za manjše zavarovalnice. Po drugi strani pa bo morala biti takšno izločenje funkcije upravljanja s tveganji nadzorovano s strani nadzornega organa. Le-ta bo moral imeti neomejen dostop do vseh informacij, ki jih bo imel takšen zunanji izvajalec ter pooblastilo za njegov nadzor on-site. Neomejen dostop do informacij bo moral veljati tudi v primeru, če bodo zavarovalnice CRO funkcijo prenesle izven meja Evropske unije. Zavarovalnice bodo dolžne nadzornika

pravočasno in na ustrezen način obvestiti o nameri za organiziranje tako pomembne poslovne funkcije, kot je upravljanje s tveganji, izven zavarovalnice.

3.9.4.2 Proces nadzorniškega pregleda

Naloga nadzornega organa bo pregledovati in ocenjevati tako kvalitativne kot tudi kvantitativne zahteve zavarovalnic z upoštevanjem tveganj, s katerimi se soočajo in okolja, v katerem poslujejo. Nadzorniški pregledi se bodo opravljali redno, in sicer s frekvenco, ki jo bo na podlagi lastne ocene tveganja zavarovalnice določil nadzornik. Pregled bo obsegal (Millns & Wilkinson, 2008, str. 8):

- sistem vodenja zavarovalnice,
- zavarovalno-tehnične rezervacije,
- kapitalske zahteve,
- izpolnjevanje naložbenih predpisov,
- kakovost in količino lastnih virov in
- v primeru, da bo zavarovalnica uporabljala (delni) interni model, tudi skladnost le-tega z zahtevami.

Namen takšnih nadzorniških pregledov bo oceniti, ali je zavarovalnica zmožna vzdržati morebitne škodljive dogodke oziroma neugodne spremembe v gospodarskem okolju. Za to bodo imeli nadzorniki na voljo primerna orodja, poleg tega pa se bo izvajal tudi pregled sistema vodenja in sistema upravljanja s tveganji v zavarovalnicah, s čimer bodo nadzorniki ocenili, ali je zavarovalnica zmožna odkriti prihodnje težave in na njih pravočasno reagirati.

Po opravljenem pregledu bodo nadzorniki skladno s svojimi pooblastili od zavarovalnic lahko zahtevali, da odpravijo vsakršne odkrite pomanjkljivosti oziroma nezadostnosti. V izjemnih, vendar striktno določenih okoliščinah, kadar bo profil tveganja zavarovalnice resneje odstopal od tistega, ki se uporablja za izračun SCR, bo lahko nadzorni organ od zavarovalnice zahteval kapitalske pribitke. Kapitalske pribitke se sicer predvideva kot začasen ukrep, ki pa bo lahko postanal stalen, v kolikor se bo omenjeno odstopanje izkalo kot materialno, interni model pa kot neučinkovit. Poleg tega bo nadzornik od zavarovalnice lahko zahteval razvoj delnega ali polnega internega modela, če bo ocenil, da standardna formula ne odraža profila tveganja zavarovalnice dovolj natančno.

3.9.4.3 Solventnostna kapitalska zahteva (SCR)

Oddelek 4 osnutka direktive o zahtevanem solventnostnem kapitalu je razdeljen na tri dele: na splošno predstavitev te kapitalske zahteve, standardno formulo za izračun zahtevanega solventnostnega kapitala in uporabo notranjih modelov za namene solventnosti.

Solventnostna kapitalska zahteva predstavlja bistveno lastnost novega režima Solventnost II in hkrati novost za zavarovalnice. SCR bo potrebno izračunavati vsaj enkrat letno, o rezultatu poročati nadzornemu organu in ga tudi javno objaviti. Zavarovalnice bodo morale nenehno

primerjati svoj dejanski nivo kapitala s solventnostno zahtevo, ki pa bo morala biti na novo izračunana vsakič, ko bo v zavarovalnici prišlo do tako velikih sprememb, da predpostavke, uporabljene za izračun SCR, ne bodo več veljale.

Za pokrivanje SCR bodo morale zavarovalnice imeti zadostno količino presežka sredstev nad obveznostmi, ki pa bodo morala biti vrednotena v skladu z določenimi pravili vrednotenja in bodo morala biti poleg tega tudi primerna. Če SCR ne bo pokrit, bo morala zavarovalnica izdelati in nadzornemu organu posredovati načrt za odpravo primanjkljaja, nadzorni organ pa bo moral v tem primeru nadzorovati uresničevanje tega načrta.

SCR bo oblikovan tako, da bo odražal vsa merljiva tveganja, s katerimi se bo lahko soočala zavarovalnica. Ta so (Millns & Wilkinson, 2008, str. 9):

- tveganje zavarovanja pri premoženjskih zavarovanjih,
- tveganje zavarovanja pri življenjskih zavarovanjih,
- posebno tveganje zavarovanja pri zdravstvenih zavarovanjih,
- tržno tveganje,
- kreditno tveganje in
- operativno tveganje.

SCR naj bi ustrezal tvegani vrednosti (VaR) neto sredstev zavarovalnice, in sicer ob stopnji zaupanja 99,5 odstotkov v obdobju enega leta ter ob predpostavki neprekinjenega delovanja družbe v prihodnosti.

Zavarovalnice bodo lahko za izračunavanje SCR uporabile dva pristopa. Prvi je že večkrat omenjena standardna formula, katere struktura bo določena v direktivi, drugi pa je uporaba tako imenovanih internih modelov. Standardna formula je oblikovana tako, da je občutljivejša na tveganja kot Solventnost I in bo upoštevala celoten spekter tveganj, s katerimi se soočajo zavarovalnice in pozavarovalnice, vključno z operativnim tveganjem, ki ga trenutni režim ne upošteva. Poleg tega bo standardna formula upoštevala značilnosti posameznih zavarovalnih vrst ter trajanje obveznosti in sredstev. Večina podrobnih parametrov standardne formule v času objave predloga direktive še ni bila specificirana in se jih bo določilo šele po posvetovanju z zavarovalniško industrijo.

Standardna formula za izračun SCR bo sestavljena iz posameznih modulov, od katerih bo vsak namenjen eni vrsti tveganja. Za vsakega od modulov bo potrebno izračunati SCR (razen za modul, ki pokriva operativna tveganja) z upoštevanjem stopnje zaupanja 99,5 odstotkov. Posamezne dobljene rezultate bo nato potrebno agregirati in pri tem upoštevati njihovo medsebojno korelacijo. Tako dobljenemu rezultatu bo potrebno dodati še obremenitev za operativno tveganje, katere način izračuna še ni določen.

Poleg SCR nova solventnostna ureditev kot že rečeno prinaša še en nivo kapitalske zadostnosti, in sicer minimalno kapitalsko zahtevo (MCR), ki predstavlja tisti minimalni nivo kapitala, katerega nedoseganje lahko sproži najstrožje ukrepe, vključno z odvzemom licence.

Natančnejše podrobnosti glede izračuna MCR še niso dorečene, zaenkrat je znano le, da se ga bo izračunavalo kvartalno ter da bo skalibriran na stopnjo zaupanja med 80 in 90 odstotki.

3.9.4.4 Interni modeli

Alternativa standardni formuli so že večkrat omenjeni interni modeli, ki zavarovalnicam omogočajo, da same razvijejo načine za izračun svojih regulatornih kapitalskih zahtev (SCR). Interni modeli bodo zavarovalnicam omogočali takšno oceno tveganj, ki jim bo veliko bolj »po meri« in kakršne z uporabo standardne formule ne bo mogoče doseči (Millns & Wilkinson, 2008, str. 10).

Predlog direktive poleg že omenjenih pristopov zavarovalnicam omogoča še uporabo parcialnih modelov, pri katerih se bodo določene sestavine standarde formule zamenjale z internimi modeli. Vendar bo v takem primeru potrebno preprečiti, da bi zavarovalnice to možnost zlorabljele in sestavine standarde formule z internimi modeli zamenjale le tam, kjer bi bil ob uporabi standardnega pristopa rezultat za njih manj ugoden.

3.9.4.5 Potrditev internih modelov

Zavarovalnice, ki se bodo odločile za razvoj in uporabo internih modelov, bodo morale pred njihovo dejansko vpeljavo od nadzornega organa pridobiti soglasje za njihovo uporabo. Nadzorni organ se bo moral v roku šestih mesecev po prejetju predloga internega modela odločiti ali za njegovo potrditev ali za zavrnitev.

Ko bo zavarovalnica nadzornika prvič zaprosila za odobritev internega modela, se bo morala z njim dogovoriti tudi glede politike morebitnega spreminjanja internih modelov in ko bo leta dogovorjena, jo bo morala spoštovati. V takšni politiki bo morale biti natančno določeno, kaj pomenijo večje spremembe modela in kaj pomenijo manjše spremembe modela, vsekakor pa bo veljalo, da bo morala zavarovalnica pred kakršnokoli spremembo modela od nadzornika pridobiti soglasje za spremembo.

Interni modeli bodo morali pred potrditvijo prestat tako imenovani test uporabnosti, kar pomeni, da bodo morali zadostiti določenim standardom statistične kakovosti, poleg tega pa bodo morali biti kalibrirani na stopnjo zaupanja 99,5 odstotkov v obdobju enega leta. Test uporabnosti bo od internih modelov zahteval tudi, da bodo le-ti vključeni v sistem vodenja zavarovalnice, in sicer kot eno od ključnih orodij v procesu odločanja. Ključnega pomena bo tudi, da bo interni model realno odražal profil tveganja zavarovalnice. Pri slednjem bodo morale zavarovalnice zagovarjati predpostavke, ki jih bodo vgradile v svoje modele. Nadzorni organ bo od zavarovalnic lahko zahteval, da delovanje predlaganega modela simulira na primerjalnem portfelju in pri tem uporabi predpostavke, temelječe na zunanjih namesto na notranjih podatkih. S tem bo nadzorni organ preverjal, ali je predlagani model v skladu s sprejeto prakso delovanja trga. Predlagani modeli bodo morali biti zato dovolj fleksibilni, da bodo omogočali izvajanje takega testa.

Ko bo model enkrat potrjen, ga bo potrebno redno validirati in dobljene rezultate preverjati z dejanskimi izkušnjami. Sam proces validacije bo moral zavarovalnicam omogočati, da nadzornim organom dokažejo, da so z njihovimi modeli izračunane kapitalske zahteve primerne. Pri tem bo potrebno model testirati še glede občutljivosti na spremembe uporabljenih predpostavk.

Interni modeli bodo morali biti v celoti dokumentirani, vključno z zasnovo modela, podrobnostmi uporabljene metodologije, podatkov in predpostavk. Prav tako bodo morale biti dokumentirane vsake spremembe modela.

Na strani nadzora bo prav tako uvedeno novo orodje, in sicer že prej omenjeni ORSA. Le-ta bo od zavarovalnic zahteval, da redno izvajajo ocene svojih solventnostnih zahtev, da izpolnjujejo te zahteve ter dobljene rezultate posredujejo nadzornim organom. Pri teh poročilih bodo morale zavarovalnice izpostaviti tista področja, pri katerih bodo menile, da se ocena bistveno razlikuje od v model vgrajenih predpostavk. Poročila bodo morala prav tako vsebovati podrobnosti o uporabljeni metodi ter navesti področja, pri katerih je bil uporabljen interni model.

3.9.4.6 Aktuarska funkcija

Predlog direktive poudarja pomen dobre aktuarske funkcije v zavarovalnici. Aktuarji naj ne bi bili zadolženi zgolj za izračunavanje zavarovalno-tehničnih rezervacij, temveč naj bi tudi podajali svoja mnenja v zvezi s splošno politiko prevzemanja tveganj ter v zvezi s pozavarovalno zaščito, ki jo ima zavarovalnica sklenjeno. Poleg tega naj bi aktuarji sodelovali tudi na področju modeliranja tveganj, ki jih zavarovalnica vključuje v izračun kapitalskih zahtev in ORSA (Millns & Wilkinson, 2008, str. 13).

3.9.4.7 Poročanje o finančnem in solventnostnem stanju zavarovalnice

Kot del javnih razkritij bodo morale zavarovalnice v skladu s Solventnostjo II izdajati letna poročila o finančnem in solventnostnem stanju. V njih bodo morale prikazati poslovanje in učinek iz poslovanja, opis izpostavljenosti tveganjem (po posamezni vrsti tveganja), koncentracijo tveganj, občutljivost na tveganja ter uporabljene metode za zmanjševanje tveganj. Poleg tega bodo morale biti v poročilih opisane tudi metode, ki jih zavarovalnica uporablja za vrednotenje sredstev in zavarovalno-tehničnih rezervacij, vključno z razlikami med temi vrednotenji in vrednotenji, ki jih zavarovalnica uporablja v finančne namene, v kolikor bi takšne razlike obstajale. Nadalje bo moralo poročilo vsebovati podrobnosti o upravljanju kapitala, skupaj z informacijo o SCR in MCR, ter v zvezi s tem tudi pojasnilo morebitnih razlik med standardno formulo in uporabljenim internim modelom (Millns & Wilkinson, 2008, str. 14).

Zaenkrat se Komisija še ni dokončno odločila o obsegu informacij, ki jih bo potrebno razkriti, znano pa je, da bodo lahko v primeru, ko bi razkritje kakšne od naštetih informacij zmanjševalo konkurenčnost katere od zavarovalnic oziroma bi pomenilo razkritje zaupnih informacij, nadzorniki naredili izjemo in tej zavarovalnici omogočili neobjavo teh informacij.

3.9.4.8 Vrednotenje sredstev in obveznosti

Osnutek direktive med drugim prinaša tudi standarde za vrednotenje sredstev in obveznosti za namene obveznih solventnostnih izračunov (SCR in MCR). Tako sredstva kot obveznosti bodo morale zavarovalnice vrednotiti po principu poštene vrednosti, po kateri je mogoče sredstva in obveznosti prenesti (zamenjati, pobotati) na »dobro obveščeno in voljno« tretjo stranko, in sicer preko neprisiljene transakcije.

Kar zadeva zavarovalno-tehnične rezervacije, morajo biti te izračunane na preudaren, zanesljiv in objektiven način in tako, da bodo enake najboljši oceni, povečani za pribitke za tveganje. Najboljša ocena je definirana kot povprečje sedanje vrednosti denarnih tokov ob predpostavki netvegane dolgoročne obrestne mere. Pribitek na tveganje se bo določilo z uporabo metode CoC. Stopnja CoC bo enaka za vse zavarovalnice, vendar zaenkrat še ni določena.

Zavarovalne vrste bodo morale biti segmentirane glede na tip tveganja homogene skupine, za namene izračunavanja zavarovalno-tehničnih rezervacij pa se bodo zavarovalne vrste vzele posamično (Millns & Wilkinson, 2008, str. 15).

3.9.4.9 Nadzor skupin

Način nadzora (po)zavarovalniških skupin bo odločilen dejavnik za uspeh enotnega trga in režima Solventnost II. Predlog si zato prizadeva poiskati ustrezne načine racionalizacije nadzora (po)zavarovalniških skupin v Evropski uniji.

Direktiva Solventnost II uvaja koncept »skupinskega nadzornika«. To pomeni, da bo imel v primeru zavarovalnih skupin pristojnosti za konkretno koordinacijo nadzora in odločanje en sam nadzorni organ.

Zavarovalne skupine bodo morale izračunavati SCR na ravni celotne skupine, in sicer po metodi konsolidacije. SCR skupine se bo lahko izračunaval bodisi po standardni metodi bodisi po odobrenem internem modelu. Postopek za potrditev internega modela bo v tem primeru enak kot v primeru postopka potrditve za individualne zavarovalnice. Vendar pa bodo morali v prvem primeru pri odločanju glede potrditve modela sodelovati vsi vpleteni nacionalni nadzorni organi. Nadzorniki bodo imeli pooblastila, da od posameznih zavarovalnic v skupini zahtevajo povečanje kapitala v primeru, če bodo posumili, da interni model na ravni skupine ne odraža profila tveganja te zavarovalnice dovolj dobro, lahko pa

bodo v tem primeru zahtevali uporabo standardne formule (Millns & Wilkinson, 2008, str. 16).

3.9.4.10 Pokrivanje SCR zavarovalnice znotraj skupine

Na tem področju predlog direktive prinaša koncept »podpore znotraj skupine«, kar pomeni, da bodo zavarovalnice poleg lastnih sredstev za pokrivanje svojega SCR lahko uporabile tudi podporo drugih družb znotraj skupine. Slednje pa ne velja za MCR, ki ga bo morala vsaka zavarovalnica pokrivati popolnoma sama.

Podpora skupine, ki jo bo prejela določena zavarovalnica, bo morala biti prijavljena nadzorniku ter izražena v obliki pravno zavezujočega dokumenta z zavezo, da se v primeru potrebe od drugih članic skupine na to zavarovalnico prenesejo sredstva. V nadaljevanju bo moral takšno transakcijo potrditi tudi nadzornik, pred tem pa bo moral ugotoviti, ali bo prenesena višina sredstev zadostovala za pokrivanje SCR te zavarovalnice ter preveriti, če obstajajo kakršnekoli praktične ali pravne omejitve za izvedbo takšne transakcije. Vsaj enkrat letno bo moral nadzorni organ na nivoju skupine preveriti, če je v vmesnem času prišlo do večje koncentracije tveganj oziroma do večjega števila transakcij znotraj skupine.

Kar se tiče ostalih zahtev, jih bo večina, ki so bile opisane v primeru individualnih zavarovalnic, veljala tudi za skupine. Posamezne, v skupino vključene zavarovalnice, bodo morale enkrat letno izdelati poročilo o finančnem in solventnostnem stanju na ravni skupine. Nadzornik bo lahko na ravni skupine dovolil, da se izdela le eno tovrstno poročilo, ki bo razkrivalo vse potrebne informacije na nivoju skupine za vsako od vključenih družb.

4 VPLIV SOLVENTNOSTI II

Postopek implementacije nove direktive po načelih Lamfalussyjeve procedure zahteva, da okvirno direktivo spremlja ocena vpliva le-te. Namen ocene vpliva je, da zagotovi razlago vplivov kritičnih odločitev v postopku priprave direktive. Takšna ocena vpliva vsebuje tako kvalitativne kot tudi kvantitativne elemente in mor kot sestavni del Lamfalussyjeve procedure vsebovati indikativno analizo učinkov celotnega paketa novih pravil (Direktive in implementacijskih ukrepov). Zaradi tega morajo biti tehnične rešitve (oziroma alternative) za določena vprašanja znane že pred začetkom priprave besedila direktive, kljub temu, da bodo podrobni implementacijski ukrepi izdelani šele po sprejetju direktive (Evropska komisija, 2005b, str. 3).

Poročilo o oceni vpliva direktive je sestavni del procesa priprave direktive, zato je spada med naloge Evropske komisije, ki pa je podobno kot že pri ostalih glavnih delih Solventnosti II, zelo odvisna od pomoči CEIOPS-a. Le-ta bo v primeru ocene vpliva izdelal njen kvantitativni del.

4.1 Študija služb Evropske komisije

Makroekonomske vidike ocene vpliva (socialni vpliv, vpliv na finančno okolje, vpliv na celotno gospodarstvo itd.) so preučile službe Evropske komisije in jih ne gre zamenjevati s kvantitativnimi študijami vpliva. CEIOPS je namreč že na začetku nakazal, da bo svoje delo osredotočil na vpliv nove direktive na zavarovalnice in pozavarovalnice ter na zavarovalniški trg (Evropska komisija, 2005b, str. 6). Namen ocene vpliva, ki so jo izvedle službe Evropske komisije, je bilo ugotoviti vplive nove direktive na (Lucas et al., 2006, str. 1):

- makroekonomsko in finančno stabilnost v Evropski uniji, in sicer vpliv na cene zavarovanj, zavarovalne pogoje, razpoložljivost zavarovalnih produktov, naložbene strategije pozavarovalnic ter trge pozavarovanja;
- zavarovalnice in nadzorne organe, in sicer, ali bo prišlo do sprememb zavarovalniških produktov, ali bodo spremembe vplivale na velikost in strukturo zavarovalnic ter kakšen je pričakovan vpliv na obratovalne stroške zavarovalnic in regulatorjev;
- zavarovalniške produkte in zavarovalniške trge, in sicer, na katere produkte in trge bo imela direktiva največji vpliv in ali bodo posamezne države članice vpliv občutile drugače;
- končne potrošnike zavarovalnih storitev, in sicer, na katere skupine potrošnikov bo nova zakonodaja najbolj vplivala.

4.1.1 Pozitivni vplivi Solventnosti II

Predvideva se, da bo uvedba Solventnosti II prinesla pozitivne vplive predvsem za (Evropska komisija, 2007b, str. 43):

- Zavarovalnice: najbolj neposredno naj bi koristili, ki naj bi jih prinesla Solventnost II, občutile zavarovalnice in pozavarovalnice. Poleg boljšega upravljanja s tveganji, regulatornih zahtev, ki bodo v skladu s prakso na zavarovalniškem trgu, ter nagrajevanja dobro upravljanih zavarovalnic, naj bi novi režim ustvaril tudi enake tržne pogoje za vse akterje na trgu ter s tem pripomogel k nadaljnji integraciji zavarovalniškega trga v Evropski uniji. Solventnost II naj bi imela pozitiven vpliv tudi na mednarodno konkurenčnost evropskih zavarovalnic, saj naj bi zavarovalnicam omogočala, da bodo za regulatorne namene morale držati toliko kapitala, kolikor bo potrebno glede na njihov resničen profil tveganja;
- Nadzornike: velikega pozitivnega vpliva Solventnosti II naj bi bili deležni tudi nacionalni zavarovalniški nadzorniki, saj naj bi z novo direktivo dobili boljša nadzorniška orodja, ki naj bi jim omogočila pravočasnejše in učinkovitejše ukrepanje, poleg tega pa bi se jim razširila tudi pooblastila za izvajanje bolj izčrpnih pregledov, s katerimi se soočajo nadzorovane zavarovalnice. Nova direktiva stremi tudi k povečevanju sodelovanja in konvergence različnih nadzornikov trga finančnih storitev, saj predvideva porazdelitev nalog med različnimi nadzorniki v primeru nadzora zavarovalniških skupin ter finančnih konglomeratov;

- Zavarovalce: glavnega dobitka pri Solventnosti II naj bi se zagotovo razveselili zavarovalci. Najprej je treba poudariti, da naj bi nov režim zagotovil enotno in povečano stopnjo zaščite zavarovalcev v vseh državah članicah ter tako zmanjšal verjetnost, da bodo ob morebitnih finančnih težavah zavarovalnic oškodovani ravno zavarovalci. Druga korist za zavarovalce naj bi vsekakor bila uvedba pristopa h kapitalskim zahtevam, temelječega na tveganjih, saj naj bi to okrepilo zaupanje zavarovalcev v zavarovalne produkte, na nivoju zavarovalnice bi to težilo k boljšemu upravljanju s tveganji in realnejšemu cenovnemu pozicioniranju zavarovalnih produktov, okrepil pa naj bi se tudi nadzor. Ne nazadnje naj bi Solventnost II povečala konkurenčnost, še posebej pri masovnih zavarovalnih vrstah, kot so avtomobilska in imovinska zavarovanja, s tem povečala pritisk na zniževanje cen ter spodbujala razvoj konkurenčnejših zavarovalnih proizvodov;
- Celotno gospodarstvo: s povečevanjem mednarodne konkurenčnosti evropskih zavarovalnic ter usklajevanjem regulatornih zahtev z gospodarsko realnostjo naj bi se povečala učinkovitost alokacije kapitala na ravni posameznih zavarovalnic, zavarovalniške industrije in tudi celotnega evropskega gospodarstva. Rezultat tega bi bil viden kot zmanjševanje stroškov kapitala za zavarovalnice, mogoče pa tudi za celotno gospodarstvo skozi vlogo zavarovalnic kot institucionalnih investitorjev. Učinkovitejša alokacija tveganj in kapitala znotraj gospodarstva pa bi na srednji oziroma dolgi rok povečala finančno stabilnost in produktivnost gospodarstva v Evropski uniji.

4.1.2 Potencialni kratkoročni stranski učinki

Kljub temu da bo skupni vpliv Solventnosti II za vse zgoraj naštetih kategorije pozitiven, je študija vplivov izpostavila nekaj kratkoročnih vprašanj, ki jim bo potrebno posvetiti dodatno pozornost. Vsa ta vprašanja se v glavnem nanašajo na že obstoječe značilnosti zavarovalniških trgov, ki pa naj bi jih uvedba novega režima le še bolj osvetlila. Zaradi nepredvidljivega odziva posameznih skupin, na katere naj bi imela direktiva neposreden vpliv, lahko pride do nekaterih kratkoročno negativnih vplivov. V splošnem naj bi veljalo, da večja kot je stopnja udeležbe in spremljanja teh skupin pri razvoju ter uvedbi Solventnosti II, manjša je verjetnost, da bo do negativnih vplivov tudi prišlo. Negativne vplive se v grobem lahko razdeli v spodaj navedene kategorije (Evropska komisija, 2007b, str. 43):

- Začetni implementacijski stroški: nesporno je dejstvo, da bo Solventnost II s seboj prinesla visoke začetne stroške tako za zavarovalnice kot tudi za nadzornike, še posebej za tiste, ki še niso uvedli naprednih sistemov za upravljanje s tveganji (zavarovalnice) oziroma prešli na sistem na tveganjih temelječega nadzora (nadzorniki). Še posebej bo porast stroškov opazen na področju informacijske tehnologije (zahteva po zmogljivejših IT-sistemih zaradi novih standardov vrednotenja) in na področju visoko usposobljenih človeških virov (zaradi razvoja internih modelov). Poleg tega bo najverjetneje v zavarovalnicah prišlo do nekaterih pomembnih sprememb v korporacijski kulturi. Študija vpliva ocenjuje, da bodo neto začetni stroški, potrebni za zagon Solventnosti II, za celotno zavarovalniško industrijo

- v Evropski uniji znašali od 2 do 3 milijarde evrov, Hkrati pa študija tudi ocenjuje, da bodo koristi Solventnosti II dolgoročno močno presegle zagonske stroške;
- Možnost zavarovanja: ker bodo tveganja v skladu z novim solventnostnim režimom deležna regulatorne obravnave glede na njihove resnične ekonomske stroške, bodo za dolgoročne zavarovalne vrste veljale višje kvantitativne zahteve (višje zavarovalno-tehnične rezervacije in solventnostni kapital). Kratkoročno to lahko pri nekaterih zavarovalnih vrstah vodi v zmanjšanje zavarovalnega kritja, vendar pa bodo tam, kjer je zavarovalniška industrija ekonomsko zmožna preživeti, na dolgi rok zavarovalnice nekako zmogle zagotoviti potreben obseg kritja, in sicer z uporabo tehnik blaženja tveganj, uvedbo novih, inovativnih zavarovalniških produktov ter prilagajanjem višine premije. Na kratki rok bodo zavarovalnice verjetno poskušale nekoliko prilagoditi svojo ponudbo, tako da bodo manj pripravljene ponujati tradicionalne oblike finančnih garancij, vgrajenih v dolgoročne varčevalne zavarovalne produkte kot je to na primer danes. Rezultat se bo najverjetneje kazal v tem, da se bo naložbeno tveganje začasno preneslo z zavarovalnic na zavarovalce;
  - Navzkrižno subvencioniranje zavarovalnih vrst: transparentna cenovna politika, ki naj bi jo spodbujala Solventnost II, bo razkrila morebitna sedanja navzkrižna subvencioniranja med zavarovalnimi vrstami s pogostimi, a manjšimi škodami (na primer avtomobilska zavarovanja) ter med zavarovalnimi vrstami z redkimi, a zato večjimi škodami (na primer letalska zavarovanja). Zaradi pritiska konkurence se bodo zavarovalnice verjetno odločile za omejevanje navzkrižnega subvencioniranja zavarovalnih vrst, kar lahko vodi do povišanja premije pri nekaterih zavarovalnih vrstah. Medtem ko se zdi kaznovanje »slabih« voznikov in nagrajevanje »dobrih« družbeno sprejemljivo, pa to ni tako preprosto pri zdravstvenih in nezgodnih zavarovanjih. Ob tem se seveda poraja vprašanje, ali je socialno res optimalno, da ena specifična skupina zavarovalcev (na primer tistih, ki zavarujejo svoja vozila) subvencionira drugo (zavarovance za primer invalidnosti);
  - Naložbene odločitve: v nasprotju s sedanjim solventnostnim režimom bo v Solventnosti II tudi tržno tveganje podvrženo kapitalskim zahtevam, kar ima lahko v končni fazi vpliv na investicijske strategije zavarovalnic. Zavarovalnice že tradicionalno predstavljajo enega večjih institucionalnih investitorjev, zato je potrebno skrbno spremljati kakršnekoli spremembe v njihovem investicijskem obnašanju. Analiza makroekonomske in finančne stabilnosti, vsebovana v študiji vpliva, je pokazala, da je sicer od uvedbe Solventnosti II mogoče pričakovati nekatere zelo pozitivne posledice (na primer povečanje likvidnosti evropskega trga korporativnih obveznic), vendar pa tudi negativnih vplivov ne gre v celoti izključiti. Konkretno, po Solventnosti II bodo nekatere naložbe s fiksnim donosom deležne manjše kapitalske obremenitve (v smislu kapitalskih zahtev) kot delnice, saj so manj volatilne skozi celotno solventnostno obdobje. Zato bi se lahko zavarovalnice odločile, da bodo preuredile svoje naložbene portfelje ter, da bi dosegle boljše ujemanje sredstev in obveznosti, v portfelj uvrstile večji delež obveznic (na škodo delnic), še posebej, če bodo ugotovile, da potencialno višji donos delnic posledično ne odtehta višjih

kapitalskih zahtev. To pa ima lahko kratkoročno negativen vpliv na evropske delniške trge;

- Konsolidacija: priznavanje učinkov diverzifikacije nakazuje, da bodo dobro diverzificirane zavarovalnice, oziroma tiste, ki spadajo v zavarovalno skupino, v praksi deležne nižjih kapitalskih zahtev kot samostojne zavarovalnice, ki so po možnosti še slabše diverzificirane. Čeprav je ta teza v skladu z osnovnimi ekonomskimi načeli, ki tvorijo osnovo za Solventnost II in nima za posledico slabše zaščite zavarovalcev, pa lahko učinkuje kot katalizator že pri sedaj navzočem trendu konsolidacij na evropskem zavarovalniškem trgu ter tako še poveča pritisk na manjše in srednje velike zavarovalnice. Vendar pa to ne pomeni, da se bodo le-te primorane po uvedbi Solventnosti II umakniti s trga, ampak da bodo morale intenzivneje stremeti proti novim partnerstvom in zavezništvom. Poleg tega pa so manjše in srednje velike zavarovalnice ponavadi bolj specializirane zavarovalnice in so že navajene previdneje spremljati in upravljati s svojimi tveganji. V takšnih primerih naj bi se te njihove značilnosti pokazale kot naravne konkurenčne prednosti in naj bi se odražale v nižjih kapitalskih zahtevah.

4.2 Kvantitativne študije vpliva

Kvantitativne študije vpliva poznamo že iz bančnega področja, in sicer gre za široko zastavljene simulacije na osnovi dobro premišljenih scenarijev. Določene kvantitativne študije vpliva se lahko pogosto ponavljajo z namenom dokončne kalibracije določenih kvantitativnih zahtev (Evropska komisija, 2005b, str. 6). V primeru Solventnosti II je namen kvantitativnih študij vpliva ugotoviti vpliv novega solventnostnega režima na solventnost evropskih zavarovalnic (Lucas et al., 2005, str. 3).

Ocenjuje se, da bo tudi v primeru Solventnosti II potrebno večje število tovrstnih študij. Poleg predhodne pripravljalne študije so bile do sedaj izvedene tri, v teku pa je že četrta.

4.2.1 Pripravljalna študija

V okviru priprav priporočil za Evropsko komisijo glede uvedbe Solventnosti II je CEIOPS v letu 2005 pričel z izvajanjem študij, ki naj bi preučevale kvantitativni vpliv nove zakonodaje na zavarovalništvo. Najbolj poznane so kvantitativne študije QIS1, QIS2 ter QIS3, še pred njimi pa je bila v sodelovanju z nacionalnimi nadzorniki izvedena pripravljalna študija, ki je vključevala zgolj življenjske zavarovalnice. Pripravljalna študija se je osredotočila na vprašanje pripravljenosti zavarovalnic na bodoče kvantitativne vplive in je od sodelujočih zavarovalnic zahtevala, da ovrednotijo svoja sredstva in obveznosti po načelu tržne vrednosti. Poleg tega je na tako ovrednotenih sredstvih in obveznostih testirala tudi njihovo odzivnost na vnaprej določene stresne scenarije. V študiji je sodelovalo 84 pretežno večjih zavarovalnic iz dvajsetih držav članic.

Rezultati študije so pokazali naslednje rezultate (CEIOPS, 2005b, str. 1):

- Pokazala so se velika razhajanja med zavarovalnicami glede potrebnega časa za dokončanje študije. Ugotovljeno je bilo, da bo za bodoče QIS zelo pomembna pravilna izbira termina izvajanja študij (zaradi ostalih obveznosti);
- Zaradi infrastrukturnih (podatkovni sistemi) in kadrovskih omejitev nekatere sodelujoče zavarovalnice niso bile sposobne v celoti zaključiti študije oziroma so študijo zaključile, vendar ne v celoti po predlaganih specifikacijah;
- Izkazalo se je, da navodila za dokončanje študije niso bila dovolj jasna. Tako nadzorniki kot tudi zavarovalnice so zahtevali, da se za prihodnje študije QIS pripravi jasnejša in natančnejša tehnična navodila, še posebej v zvezi z vrednotenjem obveznosti ter načinom uporabe stresnih simulacij;
- Kar zadeva kvantitativne rezultate študije, se je pokazalo, da so bile zavarovalno-tehnične rezervacije, izračunane po specifikacijah študije, nižje od siceršnjih. Vendar tega rezultata ne gre jemati za popolnoma zanesljivega, saj kar nekaj sodelujočih zavarovalnic v izračunih ni upoštevalo pribitkov za tveganje, rezervacij za bonuse in popuste, prav tako tudi niso vse zavarovalnice svojih obveznosti v celoti vrednotile po tržni vrednosti;
- Glede vrednotenja svojih sredstev po tržni vrednosti zavarovalnice povečini niso imele težav, saj so informacije o tržnih vrednostih lahko dostopne, za obveznice pa tudi večinoma obstajajo bonitetne ocene.

4.2.2 Prva kvantitativna študija vpliva (QIS1)

Prva kvantitativna študija je bila opravljena konec leta 2005, osredotočena pa je bila na stopnjo previdnosti pri izračunu zavarovalno-tehničnih rezervacij, testirano pod več različnimi predpostavkami. CEIPOS je k sodelovanju pozval posamezne nacionalne nadzornike, le-ti pa so nato na zavarovalnice naslovili prošnje po izpolnitvi posebej za ta namen oblikovanih vprašalnikov ter izračunov. Izračuni so morali temeljiti na podatkih s konca leta 2004, pričakovalo pa se je, da bodo zavarovalnice izpolnjene vprašalnike vrnile do konca leta 2005 (CEIOPS, 2006a, str. 3).

V raziskavi je sodelovalo 150 življenjskih zavarovalnic, 190 premoženjskih ter 4 pozavarovalnice. Ker je bilo med njimi tudi nekaj kompozitnih in so za vsak del poročale posebej, velja, da je odgovore sporočilo 312 zavarovalnic. Odgovore zavarovalnic so zbirali nacionalni nadzorniki in 19 izmed njih je odgovore nato poslalo CEIOPS-u, od tega so trije nadzorniki posredovali odgovore zgolj za premoženjska zavarovanja. Vendar pa tudi nekateri posredovani odgovori niso vsebovali kvantitativnih podatkov oziroma odgovorov na določena vprašanja. Večina odgovorov je vsebovala izračune ustreznosti rezervacij na trenutno uporabljani osnovi, na osnovi najboljše ocene ter pri 75. in 90. percentilu zaupanja. Redki odgovori zavarovalnic so vsebovali izračune pri 60. percentilu, nekateri nadzorniki pa sploh niso poslali nikakršnih izračunov.

Cilji QIS1 so bili dvojni. Najprej se je študija osredotočila na stopnjo ustreznosti na trenutni način izračunanih zavarovalno-tehničnih rezervacij in testiranje teh izračunov pri vnaprej določenih stopnjah zaupanja. Pri CEIOPS-u upajo, da bodo takšna testiranja lahko nakazala grobe indikatorje o tem, kako bodo nova pravila, ki jih prinaša Solventnost II, vplivala na zadostnost zavarovalno-tehničnih rezervacij ter odgovorila na vprašanje, ali so predlagani izračuni uporabni tudi v praksi (CEIOPS, 2006a, str. 5).

Rezultati študije so pokazali, da so izračuni zavarovalno-tehničnih rezervacij po predlagani metodi (najboljša ocena z dodanim pribitkom za tveganje), nižji od rezultatov, ki so izhajali iz trenutno uporabljenih metod. Prav tako se je pokazalo, da skoraj za vse sodelujoče zavarovalnice oziroma zavarovalne vrste velja, da je vračunana marža za tveganje precej nizka. Pri premoženjskih zavarovanjih pa se je pri nekaterih zavarovalnih vrstah izkazal vpliv diskontiranja kot precej visok in močan. Vsi ti zaključki so kazali na to, da bo imela Solventnost II precejšen vpliv na višino zavarovalno-tehničnih rezervacij, čeprav naj bi se prava velikost vpliva pokazala šele po zaključku nadaljnjih študij. Le-te naj bi namreč preučevale tudi vpliv zahtevanega solventnostnega kapitala, vrednotenja sredstev in definicije razpoložljivega kapitala na višino izračunanih zavarovalno-tehničnih rezervacij.

Prvi krog študij je med drugim omogočil tudi dober vpogled v metodološka vprašanja, ki so izhajala iz uporabe predpisanih metod kalkulacij. Kar se tiče življenjskih zavarovanj, so se zavarovalnice lotile izračuna rezervacij za bodoče bonuse na precej različne načine, deloma tudi zaradi različnih nacionalnih ureditev. Poleg tega je velik del življenjskih zavarovalnic naletel na težave pri stohastičnem modeliranju finančnih garancij ter pri izračunu marž za tveganje. Ponovno se je izkazalo, da se je pogostnost tovrstnih težav razlikovala med državami. Nasploh je bilo mogoče zaključiti, da življenjske zavarovalnice potrebujejo veliko več napotkov za izračune kot premoženjske. Slednje so za predpisane izračune in teste uporabile več različnih pristopov, v grobem pa so si bili rezultati iz teh pristopov med seboj precej podobni.

Za rezultate študije ni bilo moč reči, da so reprezentativni za vse zavarovalnice na področju Evropske unije. Nekateri države članice v raziskavi namreč niso sodelovale, med nekaterimi sodelujočimi pa gre opaziti pristranskost zaradi velikosti sodelujočih zavarovalnic. Pričakuje se namreč, da je predvsem v manjših zavarovalnicah prisotnejša nacionalna komponenta, zato naj bi podatki o vplivu novih pravil na višino njihovih zavarovalno-tehničnih rezervacij predstavljali boljši indikator, kaj se bo dogajalo s posameznimi nacionalnimi trgi, kot bi to bilo v primeru velikih, po večini mednarodno usmerjenih zavarovalnic. CEIOPS se je zavedal, da je imel prvi krog kvantitativnih vplivnih študij tudi svoje omejitve. Zaradi dejstva, da so v študiji predlagani izračuni za večino zavarovalnic predstavljali novost in da so vsebujejo določene omejitve, je bilo že prej za pričakovati, da vse zavarovalnice ne bodo zmožne podati vseh izračunov in odgovorov, poleg tega pa bodo posredovani izračuni predstavljali zgolj grobe indikatorje. Napovedi so se po zaključeni študiji na žalost izkazale za pravilne. S tega vidika je bil QIS1 predvsem proces učenja in privajanja na drugi krog študij – QIS2 (CEIOPS, 2006a, str 11).

4.2.3 Druga kvantitativna študija vpliva (QIS2)

Z majem 2006 je CEIPOS začel z drugo vplivnostno študijo (QIS2), ki je preučevala, kako bodo nova definicija sredstev in obveznosti, ki jih prinaša Solventnost II in nekatere možnosti za določitev kapitalskih zahtev (MCR in SCR) vplivale na posamezne zavarovalnice. V študiji so zavarovalnice lahko sodelovale do 31. julija 2006, osredotočile pa so se na izračun SCR in MCR (Lucas et al., 2006, str. 4).

Sami cilji QIS2 so bili trojni. Prvič: CEIOPS je upal, da bo s to študijo dobil povratne informacije o praktičnosti predlaganih metod. Drgič: želel je pridobiti podatke o tem, kako bi katerakoli od predlaganih metod, v kolikor bi bila sprejeta kot standard v Solventnosti II, vplivala na bilance in znesek potrebnega kapitala zavarovalnic. Navsezadnje naj bi druga študija podala tako kvalitativne kot tudi kvantitativne informacije o tem, ali je katera od predlaganih metod sploh primerna za izračun SCR (CEIOPS, 2006b, str. 2). CEIOPS je v drugi vplivnostni študiji videl priložnost za začetni oziroma poskusni korak k oblikovanju »končnih« SCR in MCR ter standardov vrednotenja (CEIOPS, 2006b, str. 2).

Ključne razlike med vrednotenjem oziroma obravnavo posameznih postavk bilanc stanja po trenutni ureditvi Solventnost I ter po ureditvi, ki bo temeljila na tveganjih (predlog QIS2), so lepo vidne v tabeli št. 5. Jasno je, da bo Solventnost II verjetno precej radikalno spremenila obliko računovodskih izkazov zavarovalnic (Care, 2007, str. 6).

Tabela 5: Ključne razlike med postavkami v bilanci stanja v Solventnosti I in Solventnosti II

	Obstoječa ureditev	Na tveganjih temelječa ekonomska ureditev
Vrednotenje sredstev	tržna/knjižna vrednost, glede na dopustnost	tržna vrednost
Vrednotenje obveznosti	varnostni pribitek že upoštevan v ZTR	tržna vrednost
Razpoložljiv kapital	delno priznavanje	upošteva celotno bilanco stanja – temelji na ekonomski sposobnosti prenašanja šokov
Diverzifikacija	ne	da
Blaženje tveganj	delno	da
Solventnostne meje	samo en nadzorni nivo – dopolnjen z različnimi nacionalnimi pravili	SCR je ciljni kapital, MCR je spodnji limit
Obravnava skupin	delno upoštevano	polno upoštevano
Kalibracija	subjektivna	ekonomska osnova na podlagi trga/zgodovinski podatki in pretekle izkušnje – objektivnejše

Vir: Care, QIS2 : Implications for balance sheet restatement and calibration, 2007, str. 7.

V študiji je sodelovalo 514 zavarovalnic iz 23 različnih držav članic, medtem ko je v prvi študiji sodelovalo 312 zavarovalnic iz 19 držav. Po velikosti so prevladovala srednje velike zavarovalnice, najslabše so bile zastopane velike zavarovalnice. Če upoštevamo tržni segment, pa so prevladovala premoženjske zavarovalnice. V splošnem je veljalo, da so pri študiji sodelovale zavarovalnice, ki so skupaj predstavljale v svojih državah preko 50 odstotkov nacionalnega zavarovalnega trga (CEIOPS, 2006b, str. 3).

Kot sem že omenil, se je QIS2 osredotočila na testiranje možne metodologije izračunavanja SCR in MCR, kalibriranje metodologij pa je pustila za naslednjo študijo, zato tudi dobljeni rezultati niso povsem natančno odražali vseh upoštevanih tveganj, prav tako pa tudi niso povsem ustrezali stopnji zaupanja 99,5 odstotkov v obdobju enega leta.

Rezultati QIS2 so pokazali, da uporaba metodologije in parametrov, ki jih je predpisala študija, v splošnem vodi v zmanjšanje zavarovalno-tehničnih rezervacij in povečanje kapitalskih zahtev, vendar hkrati tudi do povečanja kapitala. Nadalje je študija pokazala na zmanjšanje razmerja med razpoložljivim kapitalom glede na zahtevanega v primeru večine življenjskih zavarovalnic od 11 sodelujočih, vendar je to razmerje kljub temu ostalo nad 100 odstotkov. V spet drugih šestih državah se je za večino življenjskih zavarovalnic omenjeno razmerje povečalo. Kar zadeva premoženjske zavarovalnice, so rezultati za večino zavarovalnic v 16 sodelujočih državah pokazali, da bi se jim razmerje med razpoložljivim in zahtevanim kapitalom zmanjšalo, v še dveh državah celo pod 100 odstotkov, medtem ko sta dva nacionalna nadzornika poročala o mešanih rezultatih.

Rezultati so pokazali tudi na to, da bi ob uveljavitvi metodologije in parametrov, ki jih je predlagala druga kvantitativna študija vpliva, največje posledice čutile majhne zavarovalnice in vzajemne zavarovalnice, medtem ko velike zavarovalnice večinoma ne bi bile prizadete. Še večje posledice kot majhne in vzajemne zavarovalnice pa bi občutile zavarovalnice, ki tržijo zgolj eno zavarovalno vrsto (angl. *monoline*), ter zavarovalnice, katerih police večinoma vsebujejo klavzule o pripisu oziroma delitvi dobička (CEIOPS, 2006b, str. 4).

Zaradi velikega časovnega pritiska CEIOPS v primeru druge kvantitativne študije ni podal jasnih in enoznačnih definicij glede nekaterih tehničnih specifikacij, vključenih v QIS2. V takšnih primerih se je nato izkazalo, da so si različni nacionalni nadzorniki definicije razlagali po svoje, kar je precej otežilo primerjanje pridobljenih rezultatov. To pa je bil tudi vzrok za veliko variabilnost prejetih podatkov posameznih držav, enako značilnost pa je bilo opaziti tudi med podatki različnih zavarovalnic iz ene države članice. Časovnega pritiska pa ni občutil zgolj CEIOPS pri pripravi specifikacij študije, temveč tudi sodelujoče zavarovalnice. QIS2 je bila zasnovana zelo kompleksno in je zahtevala testiranje več različnih scenarijev, kar je od sodelujočih zavarovalnic terjalo veliko časa in tudi strokovnega znanja. Časovni pritisk ob nedoločno podanih tehničnih specifikacijah je že skoraj *a priori* pomenil, da ni bilo pričakovati, da bodo zavarovalnice svoje odgovore, ki so bili sicer narejeni na osnovi najboljše ocene, dale revidirati in tako potrditi njihovo točnost.

Čeprav QIS2 ni bila namenjena kalibraciji predlaganih metod, pa je CEIOPS od sodelujočih zavarovalnic kljub temu prejel celo vrsto kritičnih pripomb. Večina teh komentarjev se je nanašala na v študiji vsebovane module tveganja, in sicer so menili, da je njihova medsebojna korelacija preveč konzervativna (CEIOPS, 2006b, str. 5).

Glede druge kvantitativne študije vpliva je mogoče zaključiti, da je bila kljub vsem naštetim težavam uspešna, saj je zavarovalniški industriji ter zavarovalniškim nadzornikom omogočila praktično spoznavanje nekaterih elementov nove ureditve ter prepoznavanje in razumevanje tistih področij, na katera bodo morali biti v prihodnosti še bolj pozorni (Care, 2007, str. 8). Po drugi strani pa se je iz nje nekaj naučil tudi CEIOPS, in sicer, da mora za uspešno izvedbo naslednje študije uporabiti preprostejši in transparentnejši pristop glede metodologije, ki naj bi vsebovala malo ali celo nič različnih opcij glede upoštevanja tveganj. Metodologija v QIS3 naj bi stala na jasnih temeljih, spremljati bi jo morala podrobna tehnična navodila, ki jih je bilo potrebno poslati tudi zavarovalnicam ter tako minimizirati morebitne razlike v interpretaciji in aplikaciji predlagane metodologije. Navedeni ukrepi so prispevali k temu, da je k naslednji študiji pristopilo večje število manjših zavarovalnic, na katere bo vpliv nove zakonodaje najverjetneje največji (CEIOPS, 2006b, str. 9).

4.2.4 Tretja kvantitativna študija vpliva (QIS3)

Vse od zaključka druge kvantitativne študije vpliva je CEIOPS-ovo razmišljanje glede standardnega in harmoniziranega načina za oceno solventnosti zavarovalnic v novem režimu zelo napredovalo. Po zaključku druge študije je namreč CEIOPS na svoji spletni strani objavil poseben posvetovalni referat, čigar namen je bil zbrati odzive ostalih udeležencev projekta Solventnost II glede predlaganih ukrepov za reševanje vprašanj, ki jih je izpostavila QIS2. Zbrane odgovore so uporabili pri pripravi tehnične dokumentacije tretje kvantitativne študije vpliva (CEIOPS, 2007a, str. 2).

Tretja kvantitativna študija vpliva se je pričela s 30. marcem 2007, z njeno pomočjo pa je nameraval CEIOPS zbrati odzive evropskih zavarovalnic glede primernosti predlaganega modela izračuna SCR. Nov predlog izračuna SCR je bil nekoliko kalibriran, in sicer na podlagi rezultatov QIS2 (Guy Carpenter & Company, 2007, str. 1). V QIS3 sta bili predvideni dve metodi izračunavanja minimalnega kapitala. Obe sta imeli enako strukturo komponent, različna sta bila le izračuna modula za tržna tveganja, in sicer (Bitenc, 2008, str. 46):

- prvi pristop je bil osnovan na preprostem faktorskem izračunu na podlagi mer za višino razredov sredstev,
- drugi pristop je bil zahtevnejši faktorski pristop, ki vključuje obveznosti in trajanje.

Podobno kot že prejšnja, je imela tudi tretja kvantitativna študija vpliva več ciljev (CEIOPS, 2007b, str. 1):

- osrednji cilj je bil pridobiti dodatne informacije glede praktičnosti in primernosti predlaganih kalkulacij kot tudi testiranje alternativnih kalkulacij;

- drugi cilj je bil pridobiti kvantitativne informacije o tem, kakšen vpliv bo imel predlagani pristop, v kolikor bo vključen v novo direktivo, na računovodske izkaze zavarovalnic ter na njihove kapitalske zahteve;
- za tretji cilj si je študija zadala preveriti primernosti predlaganih kalibracij modelov za izračun SCR in MCR;
- zadnji od ciljev pa je bil testiranje predlaganih kalkulacij na nivoju zavarovalnih skupin.

Kljub temu da je pri tretji študiji v bistvu šlo za rekalkulacijo nekaterih predpostavk modela izračuna SCR, ki ga je predstavila že druga študija, pa med njima obstaja nekaj pomembnih razlik (Sharma, 2007, str. 10):

- parametri pri izračunu SCR in MCR so bili na novo kalibrirani,
- model za izračun MCR je bil poenostavljen,
- dodana je bila segmentacija pozavarovanja,
- dodan je bil predlog specifikacije »primernih« elementov kapitala,
- dodan je bil model ugotavljanja kapitalskih zahtev za zavarovalne skupine,
- odločeno je bilo, da se bo za vrednotenje zavarovalno-tehničnih rezervacij uporabljal pristop najboljše ocene, povečan za pribitek za tveganje in
- odločeno je bilo, da se bo kot standardni pristop za ocenjevanje tržnega tveganja in tveganja katastrof pri premoženjskih zavarovanjih uporabljala tehnika testiranja scenarijev.

Iz rezultatov tretje kvantitativne študije je bilo moč povleči različne ugotovitve o primernosti kapitalskih zahtev, tako minimalnih kot solventnostnih (Bitenc, 2008, str. 69). Izračun minimalnih kapitalskih zahtev je bil po obeh testiranih pristopih primeren za premoženjske zavarovalnice, medtem ko se je za življenjske zavarovalnice izkazalo, da sta pristopa precej nekonsistentna. Zaznati je bilo velike odklone, pri čemer so v nekaterih primerih minimalne kapitalske zahteve celo presegle solventnostne zahteve, kar pa že po teoriji ni njihov namen. Glavni vzrok je bilo po rezultatih študije iskati v zmanjšanju minimalnih kapitalskih zahtev za delitev prihodnjih dobičkov. Tudi v primeru kompozitnih zavarovalnic se je čuti vpliv omenjenih rezultatov pri življenjskih zavarovanjih, saj QIS3 ni predvidela delitve in ločenega izračuna kapitalskih zahtev za premoženjska in življenjska zavarovanja, medtem ko bo glede na predlog direktiva Solventnost II takšno delitev zahtevala.

Nadalje so rezultati QIS3 pokazali, da izpolnjevanje kapitalskih zahtev po predlagani metodologiji zavarovalnicam ne bi smelo predstavljati večjih težav, saj bi dodatni kapital za doseganje minimalnih kapitalskih zahtev po prvem testiranem pristopu potrebovalo le približno dva, po drugem pristopu pa trije odstotki sodelujočih zavarovalnic.

Tudi pri izračunu SCR so se rezultati nekoliko razlikovali. Tako pri življenjskih, kot tudi pri premoženjskih zavarovalnicah so se kapitalske zahteve glede na Solventnost 1 v večini držav

zvišale. Ob tem je potrebno poudariti, da so se solventnostni kazalci ponekod celo znižali, vendar večinoma v primeru premoženjskih zavarovalnic.

Pri modulih izračuna solventnostnih kapitalskih zahtev je bilo opaziti večje razlike v učinku solventnostne kapitalske zahteve za delitev prihodnjih dobičkov pri življenjskih in kompozitnih zavarovalnicah. Pri premoženjskih zavarovalnicah je največji, v povprečju več kot 70 odstotni delež osnovnih solventnostnih kapitalskih zahtev predstavljal modul za zavarovalna tveganja, medtem ko je v primeru življenjskih in kompozitnih zavarovalnic največji delež osnovnih kapitalskih zahtev predstavljal modul za tržna tveganja (približno 75 % v primeru življenjskih zavarovalnic).

V primerjavi s kapitalskimi zahtevami po Solventnosti 1 so bile kapitalske zahteve, izračunane po metodologiji iz QIS3 višje, medtem ko so bili solventnostni kazalci po metodi QIS3 za večino zavarovalnic, udeleženih v študiji, nižji. Zavarovalno-tehnične in matematične rezervacije so bile po metodologiji QIS3 v primerjavi z metodologijo Solventnosti 1 prav tako nižje, kar je bila posledica novega pristopa k njihovem izračunu, ki odpravlja implicitno preudarnost (Bitenc, 2008, str. 70).

Po metodologiji, kot jo je predlagala QIS3, bi se z večjimi težavami pri izpolnjevanju kapitalskih zahtev soočale premoženjske zavarovalnice, med katerimi bi jih po rezultatih študije skoraj 16 odstotkov potrebovalo dodatni kapital za doseganje izračunanih zahtev. V primeru življenjskih zavarovalnic bi bilo takšnih zavarovalnic 13 odstotkov.

4.2.5 Četrta kvantitativna študija vpliva (QIS4)

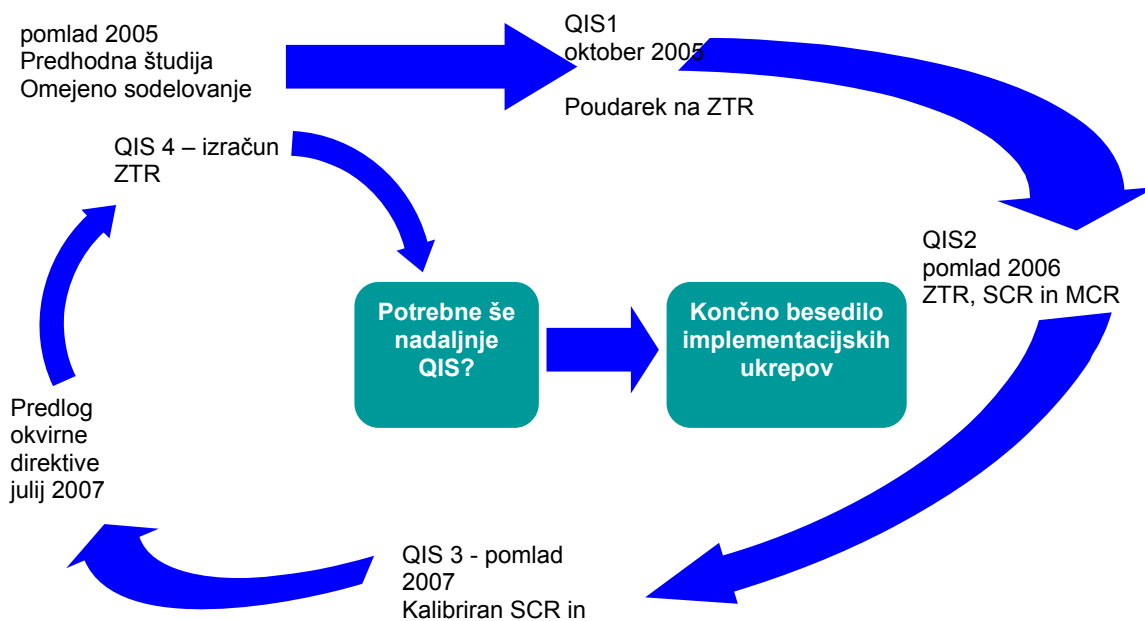
Konec marca 2008 je CEIOPS na evropske zavarovalnice naslovil poziv za sodelovanje v četrti kvantitativni študiji vplivov (QIS4), katere prva faza je nato potekala od aprila do julija 2008. Trenutno poteka obdelava zbranih podatkov, na podlagi katere bo CEIOPS predvidoma v mesecu novembru izdelal končno poročilo o opravljeni študiji (Evropska komisija, 2008, str. 3).

Študija QIS4 predstavlja logično nadaljevanje QIS3 in je osredotočena na naslednja področja (KPMG, 2008, str. 22):

- kapitalske zahteve za skupine z upoštevanjem diverzifikacije znotraj skupine ter transakcij med člani skupine,
- primerljivost rezultatov, pridobljenih po standardni formuli, po delnih internih modelih in po polnih internih modelih,
- zasnova in kalibracija nove formule za izračun MCR,
- načelo proporcionalnosti za manjše zavarovalnice ter s tem načelom povezano testiranje predlaganih poenostavljenih modelov za izračun kapitalskih zahtev za manjše zavarovalnice.

Z objavljenim predlogom direktive je projekt Solventnost II prišel že tako daleč, da se bodo morda komu zdele v QIS4 testirane spremembe manj pomembne od sprememb v prehodnih študijah. Vendar pa je študija QIS4 vseeno zelo pomembna za vse zavarovalnice udeležene testiranje in tudi za tiste zavarovalnice, ki se bodo temu procesu šele pridružile, saj za njih predstavlja še eno dobro priložnost za testiranje vpliva novega solventnostnega režima na njihovo poslovanje (Ernst & Young, 2008, str. 1).

Slika 8: Potek kvantitativnih študij vpliva

Vir: Sharma, QIS3 : A valuable opportunity to influence Solvency II outcome, 2007, str. 4.

4.3 Vpliv Solventnosti II na slovensko zavarovalništvo

V študiji, ki sta jo za Slovensko zavarovalno združenje izdelala Štiblar in Šramel, so verjetni vplivi, ki jih bo imela Solventnost II na obnašanje zavarovalnic v Sloveniji, razdeljeni na tri skupine, in sicer (Štiblar & Šramel, 2006, str. 13):

- kratkoročne posledice,
- vpliv na spremembe strategije slovenskih zavarovalnic ter
- vpliv na vstop slovenskih zavarovalnic v tujino in tujih v Slovenijo.

4.3.1 Kratkoročne posledice

Zaenkrat sam projekt Solventnost II še ne prinaša neposrednih posledic, ki bi se lahko odražale v delovanju zavarovalnic v Sloveniji. Kljub temu pa je potrebno čimprej nameniti pozornost naslednjim zahtevam in spremembam, ki jih bo prinesla Solventnost II (Štiblar & Šramel, 2006, str. 13):

- upravljanje s tveganji: zavarovalnice morajo čim prej oblikovati skupino ali enoto, ki se bo ukvarjala z upravljanjem s tveganji;
- notranji modeli: treba je pričeti razmišljati o oblikovanju notranjih modelov, če bo to v interesu zavarovalnice. Vendar pa je o interesu zaenkrat še težko govoriti, saj se še ne ve, kakšne posledice bo imela Solventnost II na kapitalske zahteve slovenskih zavarovalnic. Tiste zavarovalnice, ki so sodelovale v QIS3, so že imele možnosti simulirati vpliv predlaganih formul na svoje kapitalske zahteve;
- zavarovalnice se morajo začeti pripravljati na posledice, ki jih bo novi režim vnesel v drugo zakonodajo Evropske unije;
- naložbe zavarovalnic: potrebno bo razmisliti o trenutnih naložbah razpoložljivega kapitala, saj bo novi režim določal tudi pravila in omejitve investiranja sredstev, ki pokrivajo MCR in SCR. Do sedaj so namreč ta pravila veljala le za kritno premoženje, torej sredstva, ki pokrivajo zavarovalno-tehnične rezervacije.

4.3.2 Vpliv na spremembe strategije slovenskih zavarovalnic

Nadaljnji porast tveganj nastanka tako naravnih kot tudi človeško povzročenih katastrof zahteva uveljavitev novih zavarovalnih vrst, ki bodo krile ta tveganja. Na nova zavarovanja se morajo zavarovalnice pripravljati že sedaj, saj iz konkurenčnih razlogov ne smejo izostati niti pri širjenju ponudbe, niti pri povezovanju z institucijami drugih finančnih sektorjev (banke, kapitalski trg).

Cilj slovenskih zavarovalnic naj še naprej ostaja oblikovanje močnih finančnih središč, ki bodo nastajala preko konsolidacije domačih zavarovalnic in povezovanja s tujimi, saj bodo le finančno in kadrovske močne zavarovalnice zmožne vpeljati interne modele izračunavanja kapitalskih zahtev, ki naj bi zavarovalnicam pomagali bolje oceniti pravo višino zahtevanega regulatornega kapitala.

Slovenske zavarovalnice se bodo morale podati tudi na pot organizacijskih izboljšav, promoviranja večje transparentnosti poslovanja, boljšega spremljanja podatkov, boljšega notranjega nadzora in povečanega obsega informiranja javnosti (Štiblar & Šramel, 2006, str. 14).

4.3.3 Vpliv na vstop tujih zavarovalnic v Slovenijo in slovenskih v tujino

S pridružitvijo Slovenije Evropski uniji so se pokazali interesi, da bi zavarovalnice iz drugih držav članic vstopile v slovenski trg, vendar se je v praksi pokazalo, da je bila pretirana skrb glede tega odveč. Tujih zavarovalnic je do sedaj pri nas še malo oziroma so po tržnih deležih med manjšimi, prav tako tudi ne gre pričakovati, da bi jih bilo v prihodnosti bistveno več. Vendar je na ta odgovor potrebno počakati, dokler se ne konča privatizacija naše največje zavarovalnice. A tudi že navzoče tuje zavarovalnice pri nas, še posebej tiste, ki so članice velikih zavarovalniških skupin, bi ob uveljavitvi Solventnosti II slovenskim zavarovalnicam lahko predstavljale hujšo konkurenco, kot jim jo danes. Imele bodo namreč konkurenčno

prednost uveljavitve internih modelov izračunavanja kapitalskih zahtev, medtem ko si bodo takšne modele med slovenskimi zavarovalnicami lahko privoščile le redke. Zaradi tega je potreba po konsolidaciji slovenskih zavarovalnic po mnenju Štiblarja in Šramela še toliko večja, saj bodo le močni zavarovalniški stebri v tem oziru lahko konkurirali tujim zavarovalnicam.

Ob nastopu slovenskih zavarovalnic v tujini je potrebno razlikovati, ali gre za vstop v druge članice Evropske unije ali za vstop v »pravo tujino« (tretje države). Prva možnost je za slovenske zavarovalnice zagotovo lažja, a ne nujno tudi privlačnejša, predvsem zaradi izjemno hude konkurence na razvitih trgih. Druga možnost je zagotovo poslovno precej privlačnejša, vendar pa manj regulirana in zato bolj tvegana, poleg tega pa so tudi normativne ovire za vstop večje. Kljub temu so zavarovalnice na področju naše bivše skupne domovine za naše zavarovalnice pravi nakupni hit, saj skoraj ne mine mesec, da nas dnevno časopisje ne bi presenetilo z objavo novice o širitvi slovenskih zavarovalnic na Balkan. Na kratki rok so slovenske zavarovalnice na trgih jugovzhodne Evrope zaradi strožjih regulatornih in kapitalskih zahtev sicer manj konkurenčne od tamkajšnjih, a glede na cilj, da bi se tudi balkanske države nekoč pridružile Evropski uniji in zanimanja tujih investitorjev za tamkajšnje zavarovalnice, je mogoče pričakovati, da bodo tudi zavarovalniški sektorji nečlanice Evropske unije kaj kmalu začeli uveljavljati kompleksnejše zahteve, ki jih prinaša Solventnost II, kar bo na njihovih trgih izenačilo njihove domače zavarovalnice z našimi (Štiblar & Šramel, 2006, str. 15).

5 PRIPRAVLJENOST ZAVAROVALNIŠKE INDUSTRIJE NA SOLVENTNOST II

Leta 2006 je svetovalna hiša Ernst&Young izvedla anketo, v kateri je sodelovalo 54 od 100 največjih zavarovalnic iz petnajsterice držav EGP. Cilj ankete je bil ugotoviti zavest teh zavarovalnic glede Solventnosti II: ocenile naj bi svojo pripravljenost na glavne izzive, ki jih bo prinesla nova direktiva. Rezultati ankete so pokazali, da med zavarovalnicami sicer obstaja visoka raven zavesti, vendar pa so se razkrili tudi določeni pomisleki. Le-ti so se nanašali predvsem na vprašanja, kakšna bo uporabnost internih modelov v vsakodnevnem poslovanju, kakšna kompleksnost podatkov bo potrebna za razvoj notranjih modelov ter kako si zagotoviti dovolj visoko strokovno usposobljenih delavcev, ki bodo sploh sposobni razvijati takšne modele. Poleg tega je anketa tudi razkrila, da so se v sodelujočih zavarovalnicah od vseh spremljanih tveganj najmanj ukvarjali s spremljanjem in modeliranjem operativnega tveganja, ki je bil v Sharmovem poročilu prepoznan kot poglobitveni faktor nastanka nesolventnosti v preučevanih primerih (Smith, 2006, str. 3).

5.1 Priprave zavarovalnic na prihod Solventnosti II

Dejstvo je, da se Solventnost II približuje zelo hitro. Ko bo enkrat Evropska komisija potrdila končno besedilo nove direktive, bodo imele države članice na voljo čas le nekaj let, da

besedilo prevdejo v nacionalne zakonodaje. Pričakuje se, da bo direktiva stopila v veljavo nekje po letu 2012 (Lightfoot, 2005, str. 2).

Kljub temu, da danes zavarovalnice še ne poznajo končnih določb direktive in njenih implementacijskih ukrepov, pa se morajo vseeno že sedaj intenzivno pripravljati na prihodnji režim, še posebej na področju kvantitativnih zahtev prvega stebra in zahtev po internem upravljanju s tveganji.

Konkretno bi morale zavarovalnice že danes kot predpripravo na Solventnost II izvajati naslednje aktivnosti (Lightfoot, 2005, str. 2):

- Zavarovalnice bi morale biti na tekočem z dogajanjem glede nove ureditve tako na ravni Evropske unije kot tudi na domači. Nekaterne države članice (na primer Velika Britanija) so že uvedle nove zavarovalniške zakonodaje še pred uveljavitvijo Solventnosti II;
- Zavarovalnice bi se morale bolj posvetiti spoznavanju lastnega portfelja, sredstev in obveznosti ter z njimi povezanih tveganj in že sedaj razviti in implementirati sisteme in strategije za blaženje teh tveganj;
- Zavarovalnice bi morale analizirati, kakšen bo njihov ekonomski kapital v luči Solventnosti II. Medtem ko slednja še pridobiva svojo končno obliko, bi lahko zavarovalnice za benchmark uporabile sisteme ECR (v veljavi v Veliki Britaniji), MCR (v Avstraliji) ter RBC (v ZDA) oziroma metodo izračunavanja SCR, predlagano v QIS3. Poleg tega si zavarovalnice lahko pomagajo z bonitetnimi agencijami, ki jim lahko pomagajo ne le analizirati trenutni sestav kapitala, temveč tudi ugotoviti, kako se ta ujema s strategijo zavarovalnice;
- Zavarovalnice se morajo posvetiti razvoju ustreznih podatkovnih baz, ki bodo lahko nudile podporo internim modelom za izračun kapitalskih zahtev. Tudi za slednje obstaja priporočilo, da se njihov razvoj pospešeno začne že danes;
- Ne nazadnje pa morajo zavarovalnice začeti preiščeno iskati takšna pozavarovalna kritja, ki bodo v skladu s prihajajočimi zahtevami Solventnosti II.

5.1.1 Dobra praksa glede uvedbe sistema upravljanja s tveganji

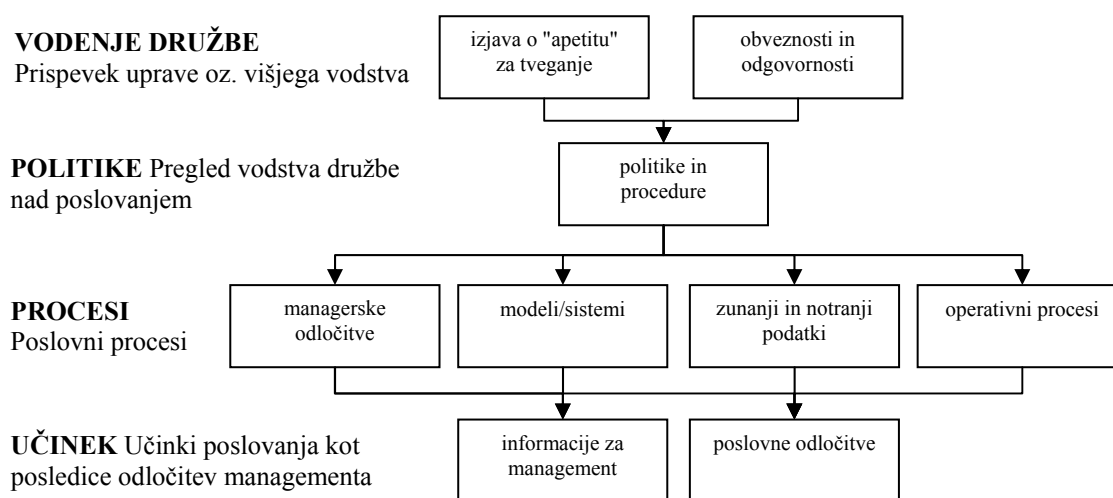
Kot je bilo v sklopu te naloge že nekajkrat zapisano in kot ugotavlja tudi Lightfoot (2005, str. 2), morajo tiste zavarovalnice, ki tega še nimajo, posebno skrb nameniti vpeljavi procesa upravljanja s tveganji. V nadaljevanju je zato navedena še dobra praksa iz primerov zavarovalnic, ki so ta korak že naredile. In kakšna naj bi ta dobra praksa bila? Da bi bil sistem upravljanja s tveganju učinkovit in bi bil hkrati v skladu z zakonodajo, mora najprej zadostiti naslednjim zahtevam (Hoffman et al., 2006, str 16):

- zastaviti si mora dobro definirane cilje glede tveganja, ki bodo dobro odražali »apetit za tveganje« posamezne zavarovalnice;
- struktura upravljanja s tveganji mora jasno postaviti in razmejiti vloge in odgovornosti ter

- mora imeti postavljene politike in procedure za prepoznavanje tveganj, ocenjevanje in monitoring tveganj, poročanje o tveganjih in nenazadnje za zmanjševanje oziroma blaženje tveganj.

Slika 9 tako prikazuje, kako se ti elementi znotraj družbe med seboj vertikalno povezujejo oziroma kako se horizontalno povezujejo med posameznimi dejavnostmi in tako sestavljajo enoten okvir upravljanja s tveganji. Posamezni elementi so v nadaljevanju podrobneje opisani.

Slika 9: Okvir upravljanja s tveganji

Vir: Hoffman et al., *Solvency II : Current Developments and Implications*, 2006, str. 16.

5.1.1.1 »Apetit za tveganje«

Osrednji cilj sistema za upravljanje s tveganji mora biti nadzor tveganja in upravljanje s tveganjem, kakršnemu so v danem trenutku izpostavljeni zavarovalci in delničarji. Da lahko zavarovalnica sledi temu cilju, mora biti najprej določen njen »apetit« za tveganje.

Za vsako od zavarovalnic se lahko poišče nekakšen »apetit za tveganje«, saj se le-ta odraža v preteklih odločitvah glede obravnavanja tveganj. Vendar pa šele formalizacija takšnih izkušenj pogosto razkrije anomalije v preteklih praksah. Da se apetit za tveganje spravi v nekakšno formalno obliko, je potrebno najprej vedeti, kako zavarovalnica sploh razume tveganje, kakšen ima odnos do njega in kako upravlja z njim. Za razumevanje odnosa do tveganja mora zavarovalnica odgovoriti na naslednja vprašanja (Hoffman et al., 2006, str. 17):

- Ali definicija tveganja upošteva interese zavarovalcev oziroma delničarjev?
- Katera tveganja želi zavarovalnica sprejeti?
- Kako v zavarovalnici kvantificirajo tveganja?
- Kolikšno tveganje je zavarovalnica pripravljena sprejeti?
- Kako se »apetit za tveganje« zavarovalnice sklada s poslovno strategijo le-te?

- Ali lahko zavarovalnica sledi svojemu formalnemu »apetitu za tveganja«?

Zavarovalnice pogosto napačno razumejo svoj »apetit za tveganje«. Po njihovem mnenju bi le-ta moral odražati njihovo maksimalno toleranco do tveganj, čeprav bi se morale zavedati, da je takšno pojmovanje pravilno le z vidika upoštevanja interesov zavarovalcev. Po drugi strani bi morale zavarovalnice upoštevati tudi interes lastnikov, ki pa ni nujno enak interesu zavarovalcev. Lastniki namreč za sprejeta tveganja pričakujejo nekakšno rento, zato je potrebno v formalni »apetit« zavarovalnice vgraditi še razmerje med tveganjem in nagrado za lastnike.

Zadnji pomemben vidik apetita za tveganje pa je, da le-ta ne sme ostati skrivnost. Razkriti ga je potrebno tako zavarovalcem kot tudi delničarjem in zaposlenim. Poznavanje apetita naj bi privedlo do boljših odločitev vseh navedenih ter preprečilo nastajanje konfliktov med njimi, do katerih bi sicer lahko prišlo zaradi neinformiranosti.

5.1.1.2 Struktura upravljanja s tveganji

Ko ima zavarovalnica enkrat jasno definiran formalni »apetit za tveganja«, mora v naslednjem koraku porazdeliti odgovornosti. V zavarovalnicah, kjer formalni okvir za upravljanje s tveganji še ni bil uveden, se pogosto dogaja, da je funkcija upravljanja s tveganji prepletena z vsemi oziroma z večino aktivnosti v družbi. V kolikor se zavarovalnica odloči, da bo takšno matriko upravljanja s tveganji obdržala, je še toliko bolj pomembno, da vodilni v zavarovalnici zelo jasno razporedijo tako odgovornosti kot tudi obveznosti.

V primeru, da je takšna matrika odgovornosti in obveznosti zelo velika, jo je zelo težko uspešno obvladovati. Zato se je v zadnjih letih zelo povečalo povpraševanje po strokovnjakih za upravljanje s tveganji (CRO), ki naj bi se v zavarovalnicah posvetili zgolj upravljanju s tveganji. Kako pomembna je ta funkcija postala v Evropski uniji, je mogoče razbrati iz podatka, da ja bil ustanovljen tako imenovani CRO Forum, v katerega so vključeni CRO-ji vseh večjih evropskih zavarovalnic in ki igra pomembno vlogo pri projektu Solventnost II.

Raziskava CRO o razširjenosti funkcije upravljanja tveganj v zavarovalnicah kaže, da v tem trenutku sicer obstajajo razlike med nalogami in pristojnostmi enot za upravljanje tveganj v zavarovalnicah, vendar je kljub temu mogoče izpostaviti nekaj skupnih tem oziroma področij, za katera so v večini primerov že sedaj zadolženi upravljavci tveganj (Hoffman et al., 2006, str. 17):

- vzdrževanje primernih in razumljivih politik in procedur v zvezi s tveganji,
- širjenje politik in procedur v zavarovalnici in obveščanje o njihovih spremembah,
- nadzor uporabe politik in procedur v zvezi s tveganji,
- definiranje metodologij merjenja tveganj,
- ustvarjanje skupnega pogleda na izpostavljenost tveganjem,
- upravljanje specifičnih izpostavljenosti tveganjem na nivoju skupine (npr. tveganje pozavarovanja, tveganje valutnih tečajev itd.),

- poročanje vodstvu zavarovalnice in višjim ravnom managementa glede izpostavljenosti tveganjem ter
- priprava poročil in razkritij v zvezi s tveganji.

5.1.1.3 Politike in procedure v zvezi s tveganji

Postopki v zvezi s tveganji morajo predstavljati smernice posameznim organizacijskim enotam v zavarovalnici, po drugi strani pa morajo predstavljati standarde za prepoznavanje, ocenjevanje in spremljanje tveganj, poročanje o tveganjih ter zmanjševanje tveganj. In če se ti procesi izvajajo v skladu s politikami in procedurami, potem se lahko reče, da se v zavarovalnici z izpostavljenostjo tveganjem upravlja v skladu z »apetitom za tveganje« te zavarovalnice.

Velikega pomena za uspešno izvajanje politik in procedur so povratne informacije vodilnim v zavarovalnici. Te informacije morajo biti razumljive, točne, jasne in temelječe na tekočih podatkih. Smernice za učinkovito poročanje o tveganjih so tako naslednje (Hoffman et al., 2006, str. 18):

- poročila morajo obravnavati vsa tveganja, ki jim je zavarovalnica izpostavljena,
- poročila morajo vsebovati agregatne vrednosti tveganj, agregirane po vrstah tveganj, zavarovalnih vrstah in poslovnih enotah,
- poročila morajo biti takšna, da lahko na njihovi podlagi vodstvo zavarovalnice razume posledice svojih odločitev na izpostavljenost tveganjem,
- vodstvo zavarovalnice mora iz poročil razbrati tudi, kako bodo njihove odločitve vplivale na zunanje zahteve (npr. po solventnosti) in
- poročanje mora biti tekoče oziroma s čim manjšim časovnim zamikom v uporabljenih podatkih, saj je le takšno lahko osnova za uspešno ukrepanje.

Dosedanje izkušnje so pokazale, da kljub temu, da kakšnih večjih tehničnih vprašanj glede razvoja okvirja za upravljanje s tveganji v zavarovalnici ne bi smelo biti, zavarovalnice še vedno težko razvijajo tovrstne okvirje in kasneje težje zadoščajo regulatornim zahtevam. Za takšno stanje obstajata dva najpogostejša vzroka. Iz tega se zavarovalnice, ki jih navedeno še čaka, lahko veliko naučijo (Hoffman et al., 2006, str. 19):

- Nekatere zavarovalnice niso popolnoma razumele, kaj se sploh pričakuje od sistema upravljanja s tveganji. Zato so se osredotočile na merjenje tveganja, namesto da bi se ukvarjale z upravljanjem le-tega. Spet druge zavarovalnice so dajale vtis, da se funkcije upravljanja s tveganji niso lotile z vso resnostjo, temveč so njeno vzpostavitev smatrale zgolj kot zahtevo, ki ji je potrebno formalno zadostiti. Zaradi navedenih primerov je zelo pomembno, da se odgovorne ljudi v družbi zelo natančno podučijo, kaj upravljanje s tveganji sploh pomeni;
- Drugi je primer, ko so zavarovalnice sicer razvile sisteme upravljanja s tveganji, ki so bili po svoji zasnovi sicer zelo natančni, poleg tega pa zelo dobro dokumentirani, vendar jim ni uspelo prestatih testa uporabnosti. Iz zunanje perspektive namreč obstoj

popolne dokumentacije še ne pomeni, da v zavarovalnici poteka učinkovito upravljanje s tveganji. Da bi predlagani model prestal test uspešnosti, morajo zavarovalnice predlagateljice nadzornemu organu predložiti dokaze o učinkovitosti njihove funkcije upravljanja s tveganji v obliki poročil, zapisnikov sestankov oziroma s primeri odločitev, ki so bile sprejete na osnovi formalnega »apetita za tveganje« zavarovalnice.

Iz navedenega je mogoče zaključiti, da se bo pritisk na zavarovalnice, da uvedejo in uvedbo sistema za upravljanje s tveganji dokažejo, s prihodom Solventnosti II še povečal. Vendar pa zavarovalnice tega pritiska ne bodo smele razumeti kot zgolj še eno izmed zahtev nadzornikov, ki ji bodo morale ugoditi, temveč bodo morale to sprejeti kot uporabno orodje, ki jim bo pomagalo okrepiti zaščito zavarovancev in hkrati povečati dodano vrednost za svoje lastnike. Zato bi bilo pametno, da zavarovalnice že danes pospešijo svoja prizadevanja za razvoj in uvedbo sistema za upravljanje s tveganji, namesto da zgolj pasivno čakajo, da jim bo Solventnost II to nalogo predpisala. Tiste zavarovalnice, ki jim to namreč ne bo uspelo oziroma jim bo uspelo prepozno, se bodo morale najverjetneje ubadati z višjimi stroški kapitala, kar pa bo samo otežilo njihovo preživetje v novem zavarovalniškem okolju (Collins, 2006, str. 14).

5.2 Prihodnji izzivi zavarovalniškega nadzora

Uvedba Solventnosti II bo poleg zavarovalnicam veliko breme predstavljala tudi zavarovalnim nadzornikom. V nalogi je bilo večkrat omenjeno, da je osrednja naloga zavarovalniškega nadzora zagotoviti, da zavarovalnice ohranijo svojo solventnost in s tem ohranijo tudi zaščito zavarovalcev. Solventnost II mora zato pri pripravi končnih določil glede nadzora zavarovalnic ubrati takšno pot, ki bo vzdrževala ravnovesje med ohranjanjem zaupanja v delovanje trga na eni ter učinkovito alokacijo kapitala na drugi strani. Eno večjih tveganj, povezanih s Solventnostjo II, tako ne spada na seznam tveganj, predstavljenih v prvem delu naloge, temveč se kaže v bojazni, da enostavno ne bo obstajalo dovolj kapitala, ki bi se ga lahko uporabilo za kritje vseh rizikov, pred katerimi se bodo želeli zavarovati tako posamezniki kot tudi podjetja. Kapital je namreč po ekonomski teoriji redek in drag proizvodni faktor, zato se zna zgoditi, da bodo pretirano visoke kapitalske zahteve na različnih nivojih (zavarovalne skupine, podskupine oziroma samostojne zavarovalnice) vodile zgolj do dražjih zavarovalnih produktov za zavarovalce ter kapitalske neučinkovitosti zavarovalniškega trga. Nadalje bi se lahko zavarovalnice odločile, da bodo zavarovale manj rizikov po višji ceni (European Parliamentary Financial Services, 2006, str. 3).

Nadzor bo upravičen, če bodo njegovi stroški sorazmerni s pričakovanimi koristmi nadzora. To še posebej velja za zavarovalne skupine, saj trenutni regulatorni režim ne dopušča konsistentnega pristopa k nadzoru le-teh. Premalo je namreč sodelovanja med različnimi nadzorniki. Bolj ko je nadzor zavarovalniških skupin kompleksen in bolj ko se spušča v sisteme upravljanja s tveganji ter druge sisteme v zavarovalnih skupinah, kompleksnejša so tudi zahtevana poročila. Različni vpleteni nadzorniki zahtevajo vsak svoja poročila, ki pa med

seboj niso usklajena in zato prihaja do nepotrebne podvajanja poročanja in raznih zapletov. V okolju, kjer vse več finančnih skupin že posluje panevropsko oziroma globalno, je zato zahteva po enotnem, konsolidiranem nadzoru še toliko bolj na mestu. Obstaja bojazen, da mednarodno aktivne zavarovalnice ne bodo mogle v celoti izkoristiti vseh potencialov oziroma ugodnosti, ki jih prinaša Solventnost II, če se ne bo oblikoval učinkovit konsolidiran oziroma vodilni nadzornik, kar še posebej velja v primeru validacije predlaganih internih modelov.

Debata, ki v tem času v Evropski uniji poteka na temo integriranega nadzora oziroma večje konvergence nadzora, je zelo pomembna za zavarovalniški sektor. Za dosego konsenza se pričakuje še hud politični boj, saj med posameznimi evropskimi zavarovalnimi nadzorniki obstajajo velike razlike v pristopih k nadzoru zavarovalnic, ki se jih zagotovo ne bo dalo rešiti brez političnega dogovora. Ker bo Solventnost II predstavljala nekakšen »benchmark« za nadzor zavarovalnic tudi v globalnem merilu, je pri debati potrebno upoštevati tudi nadzorne režime tretjih držav. CEIOPS je že prevzel to nalogo in preko izmenjevanja informacij že sodeluje z ameriški in švicarski nadzornimi organi, ki so izkazali interes za to, da se v Evropi razvije mednarodno konsistenten pristop nadzora. Veliko vlogo pri tem igra tudi IAIS, preko katerega mednarodni nadzorniki razvijajo skupna splošna načela nadzora (European Parliamentary Financial Services, 2006, str. 4).

Vsekakor se največji izziv poenotenega nadzora skriva v negotovosti glede bodočega računovodskega temelja pri nadzoru zavarovalnic. Časovnica projekta Solventnost II namreč ni usklajena s časovnico, ki jo ima IASB v mislih za dokončanje računovodskih standardov za zavarovalnice. Jasno je, da evropske zavarovalnice ne bodo več zmožne dolgo čakati na novo direktivo in bo zato potrebno povečati napore za dokončanje računovodskih standardov, saj bi večja razhajanja v definicijah pojmov, ki zadevajo nadzorniško poročanje, še dodatno povečala stroške Solventnosti II.

SKLEP

V pričujočem magistrskem delu je bilo mogoče spoznati, kakšen gospodarski in družbeni pomeni so imele, imajo danes in bodo najverjetneje tudi v prihodnosti imele zavarovalnice. Zaradi tega je zelo pomembno, da so zavarovalnice močne, finančno zdrave in pripravljene na soočenje z vsemi tveganji, ki jim pretijo. In teh, kot je bilo razvidno, ni malo. Za uspešen spopad s tveganji zavarovalnice potrebujejo kapital. Kakšna je zadostna višina kapitala, pa določajo faktorji oziroma izračuni, vsebovani v veljavni zavarovalniški zakonodaji. Ta je praktično nespremenjena že od sedemdesetih let prejšnjega stoletja in uporablja preprost in rigidni model za izračun kapitalskih zahtev. Zato se v Evropski uniji zadnjih nekaj let na področju zavarovalništva pripravlja »naslednja velika stvar«, kot je nekdo poimenoval projekt Solventnost II.

Lahko bi se vprašali ali evropske zavarovalnice sploh potrebujejo nov solventnosti režim. Odgovor je vsekakor pritrdilen. Obstoječi režim je namreč ob finančnih in gospodarskih

pretresih predvsem pa ob razvoju finančnih produktov in s tem povezanih tveganj postal preveč preprost. Glede na trenutno gospodarsko okolje ter z njim povezanimi tveganji zavarovalnice ne usmerja vedno tja, kjer so resnična tveganja. V vmesnem času je sicer prišlo do nekaterih zasilnih dopolnitev solventnostnega režima, obenem pa so posamezne države članice samoiniciativno zaostrole določene kapitalske zahteve za zavarovalnice, kar je vodilo do sestavljanke različnih pravil in tudi do neuskkljenosti. Solventnost II vsekakor predstavlja rešitev za zmedo na evropskem zavarovalniškem trgu, kajti njen cilj je okrepiti kapitalsko trdnost zavarovalnic ter poenotiti njihov nadzor.

Za Solventnost II lahko rečem, da je koncept in proces hkrati. Koncept Solventnosti II je razmeroma preprost. Gre za to, da bodo zavarovalnice in pozavarovalnice bolj razumele lastna tveganja in za njihovo blaženje namenile dovolj kapitala. Proces, kako ta koncept spraviti v prakso, pa je žal nekoliko bolj zapleten, saj zahteva sodelovanje različnih nacionalnih nadzornikov, zavarovalniške industrije in tudi drugih vpletenih strani. Kljub temu, da je do dogovora o temeljnih načelih že prišlo, izdelan je bil celo osnutek direktive, pa obstaja še veliko dela z implementacijo novega režima v prakso, kar pomeni podaljšanje celotnega procesa v drugo desetletje novega tisočletja.

Kakorkoli že, Solventnost II bo zagotovo pomenila radikalno spremembo za zavarovalniško industrijo in njene nadzornike. Temeljila bo na tako imenovanih treh stebrih, podobno, kot je oblikovan Basel II za banke. Trije stebri bodo pokrivali kvantitativne kapitalske zahteve (1. steber), kvalitativne zahteve oziroma dejavnost nadzornih organov (2. steber) ter pravila za razkritje ostalih informacij v tretjem stebru.

Nesporno dejstvo je, da za evropske zavarovalnice prihaja nova doba, katere vplive bo verjetno čutiti tudi drugod po svetu. Prinesla bo boljše ocenjevanje kapitala, celovito obravnavanje tveganj ter povečano transparentnost poslovanja in razkrivanja informacij zavarovalcem, delničarjem, nadzornikom ter bonitetnim agencijam. Tiste zavarovalnice, katerih misli so že danes usmerjene na prihodnjo dobo, bodo ob prihodu Solventnosti II pozicionirane boljše od konkurence in bodo uspevale še vrsto let. Vse naštetu seveda velja tudi za slovenske zavarovalnice.

LITERATURA IN VIRI

1. Abrahamsberg, M. (2007). *Pozavarovanje, optimalni samopridržaj in pozavarovalni programi*. Magistrsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
2. Almus, M., Frey, C. & Stoelting R. (2004, avgust). *Solvency II - Newsletter*, (1). Najdeno 20. februarja 2006 na spletnem naslovu http://www.gcactuaries.org/documents/sol_news_1.pdf
3. *Banking Rules: Relevance for the insurance sector?*. (2001). Bruselj: Evropska Komisija.
4. *Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: a Revised Framework*. (2004, junij). B.k.: Bank for International Settlements. Najdeno 18. decembra 2006 na spletnem naslovu <http://www.bis.org/publ/bcbs107.htm>
5. Beech, C. (2002). Solvency II - the debate on a new solvency regime for insurance sector gain momentum. *FS Regulatory Focus*. Najdeno 22. maja 2006 na spletnem naslovu <http://www.pwc.com/images/us/eng/fs/fall02.pdf>
6. Benkovič, M. (2004). *Nova pravila nadzora nad bankami, zavarovalnicami in drugimi finančnimi institucijami*. Diplomsko delo. Ljubljana: Pravna fakulteta.
7. Berkovič Simeonov, M. (2005). *Nadzor zavarovalnic in njegova prihodnost*. Magistrsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
8. Bitenc, M. (2008). Pričakovani učinki Solventnosti 2 na kapital zavarovalnic. *Zavarovalniški horizonti*, (2), 43-72.
9. *Call for Advice from CEIOPS (Fourth Quantitative Impact Study)*. (2008). Bruselj: Evropska Komisija.
10. Care, R. (2007, april). QIS2 : Implications for balance sheet restatement and calibration. *Solvency II Briefing*, (2). Najdeno 18. maja 2007 na spletnem naslovu <http://us.kpmg.com/microsite/FSLibraryDotCom/docs/Solvency%20II%20Briefing%20April%202007.pdf>
11. *CEIOPS Preparatory Filed Study for Life Insurance Firms*. (2005b). Frankfurt: CEIOPS.
12. *CEIOPS' Report on its third Quantitative Impact Study (QIS3) for Solvency II*. (2007b). Frankfurt: CEIOPS.
13. Collins, C. (2006, november). Risk management standards - fit for Solvency II?. *Solvency II Briefing*, (1). Najdeno 09. januarja 2007 na spletnem naslovu <http://us.kpmg.com/microsite/FSLibraryDotCom/docs/solvencybriefing.pdf>
14. *Considerations concerning the Outline for a Framework Directive on Solvency II*. (2005a). Bruselj: Evropska komisija.
15. *Considerations on the design of a future prudential supervisory system*. (2002b). Bruselj: Evropska komisija.
16. *Draft Texts: Pillar II*. (2007c). Bruselj: Evropska komisija.
17. *Draft Texts: Pillar III*. (2007d). Bruselj: Evropska komisija.
18. Dvoršak Bugarija, J. (2005). *Obvladovanje tveganja v zavarovalnih finančnih institucijah*. Ljubljana: Pegaz International.
19. *Eligible capital elements - Issues paper*. (2006). Bruselj: Evropska komisija.
20. Eling, M., Schmeiser, H. & Schmit, J.T. (2006). *The Solvency II Process: Overview and Critical Analysis*. St. Gallen: University of St. Gallen.
21. Frey C. & Ott P. (2007, april). What about the qualitative requirements for Pillar 2?. *Solvency II Briefing*, (2). Najdeno 18. maja 2007 na spletnem naslovu <http://us.kpmg.com/microsite/FSLibraryDotCom/docs/Solvency%20II%20Briefing%20April%202007.pdf>
22. Geiger, H. (2005). Changes in European Insurance Supervision and Controllorship - The Effects of Solvency II on the Insurance Industry. *Exposure*. Najdeno 07. januarja 2007 na spletnem naslovu http://www.geinsurancesolutions.com/erccorporate/theinstitute/pc/inst_pub_exposure_issue14_geiger.html
23. Gorišek, J. (2000). Današnji trendi vzrokov in posledic nesolventnosti zavarovalnic ter način njihovega obvladovanja v zakonodaji EU (z vidika slovenskega približevanja EU). *Zbornik 7. dnevo slovenskega zavarovalništva* (str. 5-23). Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje g.i.s.
24. Hammond, J.D. (1968). *Essays in the Theory of Risk and Insurance*. Glenview: Scott Foresman and Company.
25. Harrington, S. E. & Niehaus, G. R. (1999). *Risk Management and Insurance*. Boston: Irwin/McGraw-Hill, 1999.

26. Hinder, I. & Charania, A. (2006, november). What's your model?. *Solvency II Briefing*, (1). Najdeno 09. januarja 2007 na spletnem naslovu <http://us.kpmg.com/microsite/FSLibraryDotCom/docs/solvencybriefing.pdf>
27. Hoffman, W. et al. (2005). *Solvency II: Current Developments and Implications*. Najdeno 14. maja 2006 na spletnem naslovu http://www.towersperrin.com/tp/getwebcachedoc?webc=TILL/USA/2005/200510/Solvency_II.pdf
28. *Insurers cost of capital and economic value creation: principles and practical implications*. (2005). Zurich: SwissRE. Najdeno 03. marca 2006 na spletnem naslovu http://www.swissre.com/resources/466e6f80455c6a90884fba80a45d76a0-sigma3_2005_e.pdf
29. Kastelijjn, W.M. & Remmerswaal, J.C.M. (1986). *Solvency*. Rotterdam: Nationale-Nederlanden N.V.
30. Lightfoot, D. (2005). From Anticipation to Action. *Cedants Guide to Renewals 2005*. Najdeno 02. junija 2007 na spletnem naslovu http://gcportal.guycarp.com/portal/extranet/popup/pdf/ExtPub/cedantsguide05_chapter8.pdf
31. Linder U. & Ronkainen V. (2004). Solvency II - Towards a new Insurance Supervisory System in the EU. *Scandinavian Actuarial Journal* 6 (str. 462-474). London: Taylor and Francis Group.
32. Lucas, M. et al. (2005, december). *Solvency II - Newsletter*, (5). Najdeno 06. julija 2007 na spletnem naslovu http://www.gcactuaries.org/documents/sol2_newsletter_5.pdf
33. Lucas, M. et al. (2006, junij). *Solvency II - Newsletter*, (6). Najdeno 07. julija 2007 na spletnem naslovu http://www.gcactuaries.org/documents/sol2_newsletter_6.pdf
34. Merhar, J. (2007). Izračun kapitalskih zahtev - Solventnost II. *Zbornik 14. dnevnov slovenskega zavarovalništva* (str. 5-15). Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje g.i.s.
35. Millns R. & Wilkinson M. (2008). *Solvency II: Understanding the Directive*. London: EMB Consultancy LLP.
36. Olesen, A. et al. (2007). *Gearing up for Solvency II: The new business environment*. B.k.: PWC. Najdeno 27. decembra 2007 na spletnem naslovu [http://www.pwc.com/extweb/pwcpublishations.nsf/docid/3CC2D8034A0F95D78525734700504E62/\\$File/PwC_gearing_up_for_Solvency_II.pdf](http://www.pwc.com/extweb/pwcpublishations.nsf/docid/3CC2D8034A0F95D78525734700504E62/$File/PwC_gearing_up_for_Solvency_II.pdf)
37. *On Solvency, Solvency Assessments and Actuarial Issues*. (2000). B.k.: IAIS Sub-Committee on Solvency and Actuarial Issues. Najdeno 05. marca 2006 na spletnem naslovu www.iaisweb.org/view/element_href.cfm?src=1/201.pdf
38. Pavliha, M. & Simoniti, S. (2007). *Zavarovalno pravo*. (2., spremenjena in dopolnjena izdaja). Ljubljana: GV založba, 2007.
39. *Position of the European Insurance Industry on the Solvency II Project*. (2002). Paris: CEA. Najdeno 09. oktobra 2006 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/internal_market/insurance/docs/solvency/solvency2-position-cea_en.pdf
40. *Predlog Evropskega parlamenta in Sveta o začetku opravljanja in opravljanju dejavnosti zavarovanja in pozavarovanja Solventnost II*. (2007a). Bruselj: Evropska komisija.
41. Prešeren, M. (2002). *Analiza obvladovanja tveganj po Zakonu o zavarovalništvu*. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
42. *Principles on Capital Adequacy and Solvency*. (2002). Basel: International Association of Insurance Supervisors.
43. *Prudential Supervision of Insurance Companies*. (2002). B.k.: Conference of Insurance Supervisory Services of the member States of the European Union.
44. *QIS1 - Summary Report*. (2006a). Frankfurt: CEIOPS.
45. *QIS2 - Summary Report*. (2006b). Frankfurt: CEIOPS.
46. *QIS3 Cover Note*. (2007a). Frankfurt: CEIOPS.
47. *Recommendations regarding the Implication of the IAS/IFRS Introduction for the Prudential Supervision of Insurance Undertakings*. (2005a). Frankfurt: CEIOPS.
48. Sharma, P. (2007, 19. april). *QIS3 : A valuable opportunity to influence Solvency II outcome*. Najdeno dne 03. julija 2007 na spletnem naslovu http://www.knf.gov.pl/Images/QIS3_Warsaw_Paul_Sharma_tcm20-2083.pdf
49. *Shifting the focus from consultation to implementation*. (2008). B.k.: Ernst & Young. Najdeno 26. avgusta 2008 na spletnem naslovu <http://www.ey.nl/download/publicatie/SolvencyIIQIS4.pdf>
50. Sklep o spremembi zneskov za izračun minimalnega kapitala in zneskov zajamčenega kapitala zavarovalnic. *Uradni list RS*. (Št. 9/2007, 02. februar 2007).
51. Slovenski računovodski standardi 2006. *Uradni list RS* (Št. 118/2005, 27. december 2005).

52. Smith, J. (2006, oktober). Financial Services. *FS Brief*. Najdeno 20. decembra 2006 na spletnem naslovu [http://www.ey.com/Global/download.nsf/UK/FS_Brief_-_October_2006/\\$file/FS_Brief_October.pdf](http://www.ey.com/Global/download.nsf/UK/FS_Brief_-_October_2006/$file/FS_Brief_October.pdf)
53. *Solvency Assessment Models Compared : Essential groundwork for the Solvency II project*. (2005). B.k.: CEA & Mercer Oliver Wyman.
54. *Solvency II - Framework for Consultation and First Wave of Specific Calls for Advice*. (2004a). Bruselj: Evropska komisija.
55. *Solvency II – Reflections on the general outline of a framework directive and mandates for further technical work*. (2003). Bruselj: Evropska komisija.
56. *Solvency II : Impact Assessment report*. (2007b). Bruselj: Evropska komisija.
57. Solvency II and QIS 4 - the road ahead KPMG's perspective. (2008). B.k.: KPMG. Najdeno 25. avgusta 2008 na spletnem naslovu <http://www.kpmg.ie/industries/fs/seminarseries/2008/SolvencyII1April08.pdf>
58. *Solvency II Introductory Guide*. (2006). B.k.: CEA & Towers Perrin. Najdeno 12. januarja 2007 na spletnem naslovu http://www.abi.org.uk/display/File/Child/659/CEA_Guide_to_Solvency_II_tillinghast.pdf
59. *Solvency II is based upon three pillars*. (2007). B.k.: EMB. Najdeno 21. maja 2007 na spletnem naslovu <http://www.solvency-2.com/news/threepillars.php>
60. *Solvency II Roadmap - towards a Framework Directive*. (2005b). Bruselj: Evropska komisija.
61. Solvency II. (2006). *EPFSF Briefing*. Bruselj: European Parliamentary Financial Services.
62. *Solvency II: Organisation of work, discussion on pillar I work areas and suggestions of further work on pillar II for CEIOPS*. (2004b). Bruselj: Evropska komisija.
63. *Solvency II: Pillar 2*. (B.I.). B.k.: KPMG. Najdeno 25. junija 2007 na spletnem naslovu <http://www.kpmg.com/industries/fs/other/solvencyii/solvencyipil2.htm>
64. *Solvency II: QIS3 is out now*. (2007). Guy Carpenter & Company. B.k.: Guy Carpenter & Company. Najdeno 20. julija 2007 na spletnem naslovu http://www.guycarp.com/portal/extranet/pdf_2007/GCBriefings/FIT%20Briefing%20-%20Solvency%20II-QIS%203.pdf
65. *Solvency of Insurance Undertakings*. (1997). B.k.: Conference of Insurance Supervisory Services of the member States of the European Union, 1997.
66. Sterzynski, M. (2003). The European Single Insurance Market: Overview and impact of the liberalization and deregulation processes. *Belgian Actuarial Bulletin*, 3 (1), 42-49. Gent: Belgian Society of Actuaries (KVBA-ARAB).
67. Sterzynski, M. & Bitenc, M. (2007). Solventnost II - nov okvir upravljanja s tveganji v zavarovalnicah. *Zbornik 14. dnevov slovenskega zavarovalništva* (str. 27-40). Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje g.i.s.
68. Sterzynski, M. & Dhaene, J. (2006, 29. april). *Solvency II: changes within the single European insurance market*. Najdeno dne 25. julija 2007 na spletnem naslovu http://www.cesfd.org.cn/paper/conferences/2006-5-12/Sterzynski,%20Maciei/MS_JD_SolvencyII_China.pdf
69. *Study into the methodologies to assess the overall financial position of an insurance undertaking from the perspective of prudential supervision*. (2002a). Bruselj: Evropska Komisija.
70. Štiblar, F. & Šramel, F. (2006). Kaj pomeni priprava režima Solventnost II za zavarovalništvo Slovenije. *Zavarovalniški horizonti*, 1, 3-18.
71. Trainar, P. (2006). The Challenge of Solvency Reform for European Insurers. *The Geneva Papers*, (31), 169-185. Houndmills, Basingstoke: Palgrave Macmillan Ltd.
72. Turk, I. (2002). *Pojmovnik računovodstva, financ in revizije*. (1. ponatis). Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
73. Van Hulle, K. (b.l.). Aims and General Outlines of Solvency II. Najdeno 06. junija 2007 na spletnem naslovu http://www.kredittilsynet.no/archive/stab_pdf/01/03/5Kapi011.pdf
74. Whittingham, P. & French, J. (2006). Solvency II - background, progress and challenges. *Solvency II Briefing*, (1). Najdeno 09. januarja 2007 na spletnem naslovu <http://us.kpmg.com/microsite/FSLibraryDotCom/docs/solvencybriefing.pdf>
75. Wilkinson, M. (b.l.). *Solvency II and Risk Management*. Najdeno 02. junija 2007 na spletnem naslovu <http://www.solvency-2.com/news/OperationalRisk5.php>
76. Williams, A. C. Jr. & Heins R. M. (1981). *Risk Management and Insurance*. (4th ed.). B.k.: McGraw-Hill Book Company.
77. Winands, S. (2003). *Solvency Challenges for European Insurers*. Metcalf : Employers Reinsurance Corporation.
78. Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o zavarovalništvu /Zzavar-B/. *Uradni list RS* (Št. 50/2004, 06. maj 2004).

79. Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o zavarovalništvu /Zzavar-C. *Uradni list RS* (Št. 79/2006, 27. julij 2006).
80. Zakon o zavarovalništvu (uradno prečiščeno besedilo) /Zzavar - UPB2/. *Uradni list RS* (Št. 109/2006, 23. oktober 2006).